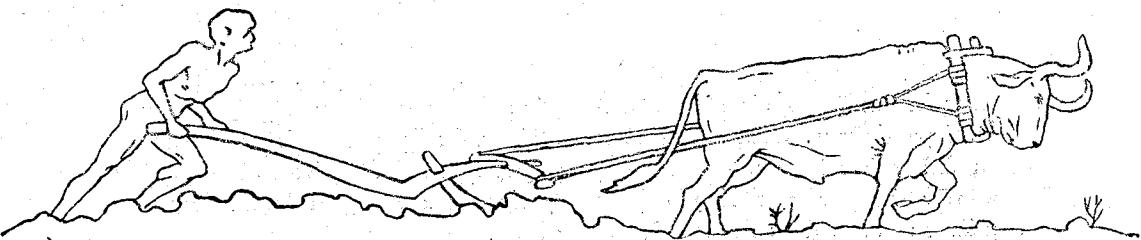

Κ. ΒΟΛΛΑΚΗ

ΛΔΙΩΣ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Ζ' 15-31
ΑΓΟΥΣΤΟΥ 1907

ΤΟ ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

Αἱ ἀπὸ τῶν πρώτων ἔτι χρόνων τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας βαρβαρικαὶ καὶ ὁυτῆς ἐκ βιορᾶ καὶ ἀνατολῶν ἐπιδρομαὶ καὶ ἡ ἀκολούθως ἔγκατάστασις τινῶν ἐκ τῶν ἐπιδρομικῶν τούτων ἐθνῶν ἐπὶ τινῶν τῶν χωρῶν τῆς Αὐτοκρατορίας, ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τῆς γεννήσεως τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος. Ἡ ωρθμισις τῶν πρὸς ἄλλήλους σχέσεων τῶν λαῶν τούτων ἀπετέλεσε τὴν οὖσαν καὶ τὸ τέρμα τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος, κατὰ τὴν στενωτέραν ἔννοιαν αὐτοῦ.

Ἐν τῷ κυκλῶνι τῶν περιπετειῶν τοῦ ζητήματος τούτου, τὸ ὅποιον ἀνεστάτωσε τὴν Εὐρωπὴν καὶ Ἀνατολὴν, ἐπὶ σειρὰν αἰώνων καὶ ἔξακολουθεῖ μέχρι σήμερον ν' ἀποτελῇ τὸ ἀκανθωδέστερον καὶ δυσλυτότερον τῶν ἀπάσχολούντων τὴν Εὐρωπὴν καὶ τοὺς ἐν τῇ Αἰμικῇ Χερσονήσῳ λαοὺς ζητημάτων, ἡ Θράκη ὑπῆρξε ἡ κυριωτέρα τῶν χωρῶν, ἐν αἷς διεξῆχθησαν τὰ μεγαλείτερα ίστορικά γεγονότα τῆς μεσαιωνικῆς ταύτης ἀναστατώσεως.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτῶν ἡ Θράκη ἐδέχθη, ὡς οὐδεμίᾳ ἀλλῃ τῶν χωρῶν, τὰς πλειότερας, ἀλλὰ καὶ φοβερωτέρας τῶν ἐπιδρομῶν τῶν διαφόρων ἐκ βιορᾶ φυλῶν, μάλιστα δὲ τῶν Βουλγάρων, πολλὰς ὑποστᾶσα ἐκ τούτων καταστροφάς.

Ἄλλ' ὡς περικλείουσα, ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Αὐτοκρατορίας τὴν καὶ πρωτεύουσαν σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸ κέντρον πάσης πνευματικῆς, ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς κινήσεως, ἔξεδήλωσε πραγματικῶς ὑπέροχον ἐθνικὴν ἀντοχήν, δυνηθεῖσα ν' ἀποκρούση πᾶσαν βαρβαρικὴν σκωρίαν ἐπαπειλούσαν νὰ ἐπικαθήσῃ ἐπ' αὐτῆς, οὗτως ὥστε

μέχρι σήμερον νὰ διατηρῇ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐλληνικὴν τὴν φυλετικὴν αὐτῆς ὑπόστασιν.

Πρὸς δὲ ἡ Θράκη, ἀφ' ὅτου ἡ Κωνσταντινούπολις κατέστη πρωτεύουσα τῆς νέας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐθνούς πολιτικῆς καὶ ίστορικῆς σταδιοδρομίας, κατέστη, οὕτως εἰπεῖν, ὁ θώρακς ταύτης, συνδέσασα ἔκτοτε τὴν τύχην τῆς πρὸς ἐκείνην τῆς πρωτεύουσῆς. Ἡ ίστορία ἔκείνης σχεδὸν ὑπῆρξε καὶ ίστορία ταύτης.

Ἄπὸ τῆς ἀλλώσεως δύμας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα σχεδὸν ὑπνωτεῖ ὑπὸ τὴν σπάθην τοῦ κατακτητοῦ, μόλις δὲ ἀπὸ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἥρχισε καὶ αὖθις ἀναφαινόμενον τοῦτο ὑπὸ ζωηροτέραν δψιν, ἐν μέρος δὲ αὐτοῦ τὸ μακεδονικὸν καὶ θρακικὸν ζήτημα ἥρξαντο ὑπὸ νέαν δλως μορφὴν νὰ τίθεται ἐπὶ τοῦ τάπτητος ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰώνος. Οἱ ωσσοτουρκικὸς πόλεμος ίδια, ὑπῆρξεν ἡ κυριωτέρα ἀφορμή, ἐξ ἣς ἀνέκυψαν ταῦτα ὑπὸ τὴν ἐπικινδυνωδεστέραν αὐτῶν μορφήν, ἔκτοτε δὲ δύναται τις νὰ εἴπῃ, διτὶ ἥρξατο ἡ Εὐρώπη ἐνδιαφερομένη περὶ τῶν χωρῶν τούτων.

Ἡ ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν ωσσοτουρκικῶν λογχῶν ἐπιβληθεῖσα ἔξωθεν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῆς Τούρκιας περιλαλήτος συνθήκη τοῦ Ἀγίου Στεφάνου, ἐπειράθη πρὸς στιγμὴν τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων διὰ τῆς δημιουργίας τῆς Μεγάλης Βουλγαρίας, ἐν ἣ θὰ περιελαμβάνοντο σχεδὸν δλόκληρος ἡ Μακεδονία καὶ δλόκληρος ἡ Θράκη, τῆς ὅποιας μόλις ἐφείδετο αὕτη τῆς Ἀδριανούπολεως, τῆς περιφερείας Γιουμουλτσίνης, Διδυμοτείχου καὶ Αΐνου καὶ

τῆς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ποταμοῦ "Ἐβρου χώρας, τῆς μεταξὺ τῶν παραλίων καὶ τοῦ 'Ἐργίνου ποταμοῦ. Διὰ τοῦ σχεδίου τούτου, δι' οὐ οὐ μόνον ἀδίκως ἐπεδικάζοντο εἰς τοὺς Βουλγάρους χῶρας ἐλληνικῶταται, ἀλλὰ καὶ λιμένας ἀπέκτων οὗτοι ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου, ἀπειλεῖτο ἡ τύχη πάντων τῶν λοιπῶν τῆς Χερσονήσου ἐθνοτήτων, μάλιστα δὲ τοῦ ἐλληνισμοῦ, δν εἰρωνεύμενος τὴν ἐπαύριον τῆς συνθήκης ἔκεινης, ὁ κύριος αὐτῆς πρωτουργός, ὁ πανσλαυστῆς στρατηγὸς Ἰγνάτιεφ, ἔλεγε πλήρης θριάμβου: τώρα ἂς φθάσωσιν οἱ "Ἐλληνες κολυμβῶντες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν!"

"Ἡ Θράκη ἐν τῇ περιοτάσσει ταύτῃ διέτρεχε πραγματικὸν καὶ τελειωτικὸν κίνδυνον, ἀν μὴ τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου κατεξέσχιζε τὸ τερατούργημα ἐκεῖνο τοῦ "Ἀγίου Στεφάνου καὶ ἐπελαμβάνετο τῆς λύσεως, μεταξὺ ἀλλων, καὶ τοῦ θρακικοῦ ζητήματος, τὸ δοιοῖν πρώτην ταύτην φορὰν ἀπησχόλησε τὴν ἐπίσημον Εὐρώπην καὶ πρώτην ταύτην φορὰν ἔχωρίζετο τῆς τύχης τῆς μεγάλης πρωτευούσης.

"Ἄλλ' ἀπὸ τῆς ἐπομένης τοῦ βερολινείου Συνέδριον τὸ θρακικὸν ζητῆμα ἐπαρούσιασθη διχοτομημένον διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς βορείου Θράκης εἰς αὐτόνομον ἐπαρχίαν. Ἐὰν μὴ τὸ Βατάκ καὶ ἡ Περουστίτσα, ἐν αἷς τόσον ἀσκόπως καὶ ἀνοήτως οἱ Τούρκοι διέπραξαν τὰς γηνωστὰς καταστροφὰς καὶ σφαγάς, ἔκειντο ἐν τῷ τμήματι τούτῳ τῆς Θράκης, πιθανώτατα ἡ Εὐρώπη δὲν θὰ ἥσχολείτο ὡς ἥσχολήθη περὶ Θράκης, οὐδὲ θὰ ἐδημιουργεῖτο ἡ 'Ανατολικὴ Ρωμυλία, ἐξ ἣς δημιουργίας προέκυψαν ἔκτοτε τόσοι κίνδυνοι, οὐ μόνον διὰ τὸν ἐλληνισμόν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτήν τὴν ἡσυχίαν τῆς Αἰγαίου Χερσονήσου.

"Ἐκτοτε τὸ θρακικὸν ζητῆμα δέον διττῶς νὰ ἐρευνᾶται διὰ τὸν ἐλληνισμόν, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐν τῇ βορείῳ Θράκῃ καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς τύχης τοῦ ὑπολειπομένου αὐτῆς τμήματος.

"Ἐν τῇ 'Ανατολικῇ Ρωμυλίᾳ, ἔνθα ὑπῆρχον 150 περίπου χιλιάδες ἀκραιφνοῦς ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἔγαντι διπλασίου βουλγαρικοῦ, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, τῇ ἐπιβολῇ τοῦ κατέχοντος ἔτι τὴν χώραν ρωσσικοῦ στρατοῦ, πᾶσαι αἱ δημόσιαι, δημοτικαὶ καὶ δικαστικαὶ θέσεις περιῆλθον μονονυχὶ εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων, ὡςτε δύο μόνον ἀστυνομικαὶ τοιαῦται νὰ ἐπιφυλαχθῶσι διὰ τοὺς "Ἐλληνας, ἀπὸ πά-

σας δὲ τὰς ἄλλας, πλὴν εὐαριθμοτάτων ἔξαιρέσεων, ν' ἀποκλεισθῶσι οὗτοι παντελῶς. Ὁ σκοπὸς ἦτο πρόδηλος. "Ἐπρεπε ἡ αὐτονομούμενη ἐπαρχία ν' ἀποδειχθῇ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, ὡς ἔχουσα βουλγαρικὸν καθολοκληρίαν χαρακτῆρα καὶ ἐπομένως οὕτω νὰ διευκολυνθῇ ἡ ἀμεσος καὶ ταχεῖα διακανόνισις τῆς τύχης αὐτῆς.

Οἱ Πανσλαυισταὶ θαυμασίως ἀληθῶς ἐπὶ μίαν τεσσαρακονταετίαν διαπαιδαγωγήσαντες τοὺς προστατευομένους αὐτῶν Βουλγάρους, κατώρθωσαν νὰ ὑποβάλωσι καταλλήλως αὐτοῖς τὴν ἴδεαν, τὴν ὑπηρετοῦσαν τόσον καλῶς τὰ σκέδια καὶ τοὺς σκοποὺς αὐτῶν, διὰ τὸ 'Ελληνισμὸς καὶ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινούπολεως ὑπῆρξαν οἱ δύο ἔχθροι τῆς βουλγαρικῆς φυλῆς, οἱ ἐκμυζήσαντες πᾶσαν τῆς φυλῆς ταύτης ζωτικότητα, οἱ τυραννήσαντες αὐτήν καὶ ἐπιδιώξαντες τὴν ἀπορρόφησίν της, οἱ καταστρέψαντες τὴν φιλολογίαν των, διπλαὶ παραστήσωσι πρὸ τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ κόσμου τοὺς Βουλγάρους, ὡς μηδεμίαν σχόντας πνευματικὴν κίνησιν καὶ ἐπομένως στερούμενους τῶν πνευματικῶν ἔκείνων στοιχείων, δι' ὃν ἐν ἔθνος ἀποκτᾶ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν καὶ ἔξελίσσει τὸν ιστορικὸν αὐτοῦ βίον.

Ιδού δὲ ἔχθρος, ἐπανελάμβανον αὐτοῖς ἐκδικηθῆτε, πολεμήσατε τὸν τώρα δπον σᾶς ἐδώσαμεν τὴν ἐλευθερίαν.

Αἱ ὑποθῆκαι καὶ παρορμήσεις αὗται τῶν Πανσλαυιστῶν δὲν ἔμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῆς ἰδρύσεως τῆς 'Ανατολικῆς Ρωμυλίας ἡ χώρα αὐτῇ, μὲ κέντρον τὴν Φιλιππούπολιν, ὑπῆρξε τὸ ἔδαφος ἔνθα πρωτοφανῆς διὰ τὴν ἀγριότητα καὶ τὸ μέσος ἀγώνων διεξήθη καὶ διεξάγεται κατὰ τῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας, τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, τῆς ἐλληνικῆς παιδείας καὶ τοῦ ἐλληνισμοῦ ἐγ γένει.

Παριστάνοντες οἱ Βουλγαροί ἔαντονς ὡς διαμαρτυρομένους κατὰ τοῦ σκότους καὶ τῆς τυραννίας τῆς ἐν Κωνσταντινούπολει 'Εκκλησίας, ὡς ἄλλοτε διεμαρτυρήθησαν οἱ περὶ τὸν Λούθηρον καὶ τοῦ σκότους καὶ τῆς τυραννίας τῆς Ρωμαϊκῆς 'Εκκλησίας, ἀπέσπασαν τὰς συμπαθείας πολλῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἴδιᾳ τῶν "Αγγλων, ὡν καὶ ἔτερα συμφέροντα συνεκεντροῦντο ἐν τῷ σκοπῷ τῆς ἰσχυροποίησεως τῆς νεαρᾶς βουλγαρικῆς 'Ηγεμονίας ὡς ἀντιρρόπου κατὰ τοῦ ρωσσικοῦ χειμάρρου.

Οὕτω δὲ ἡδυνήθησαν ἐλευθέρως καὶ ὑπὸ τὴν ἐντελῆ ἀδιαφορίαν τῆς Εὐρώπης νὰ διεξαγάγωσι τὸν κατὰ τοῦ ἐλληνισμοῦ καὶ τῆς

'Εκκλησίας δεινὸν διωγμόν. Τὰ ιστορικὰ καὶ πραγματικὰ γεγονότα διεστράφησαν συμφώνως πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ συμφέροντα αὐτῶν, δὲ δὲ 'Ελληνισμὸς ἔκτοτε ἐτέμη ἐν στάτῃ μοίρᾳ ἐν τῇ αὐτονόμῳ ἐπαρχίᾳ, παρ' ὅλην τὴν ἐπίσημον ὑπηρετοῦσαν τῆς ισονομίας καὶ ισοπολιτείας εἰς πάντας τοὺς κατοίκους αὐτῆς. Διότι ἔκτος, ὡς εἴπομεν, τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν 'Ελλήνων ἀπὸ τῆς διοικήσεως τῆς χώρας, πλεῖσται 'Εκκλησίαι καὶ Μοναὶ μετὰ τῆς ἔγγειου καὶ κυνηγῆς αὐτῶν περιουσίας διηρηπάγησαν ἢ ἐδημεύθησαν, αἱ ἐλληνικαὶ σχολαὶ ἀπεκλείσθησαν ὀλοτελῶς πάσης χρηματικῆς συνδρομῆς, παρ' ὅλας τὰς φαινομενικὰς ἐπιψηφίσεις σχετικῶν πιστώσεων παρὰ τῆς Τοπαρχιακῆς Συνελεύσεως τῆς Φιλιππούπολεως, ἐν γένει δὲ ἐπενοήθη πᾶν μέσον διωγμοῦ καὶ καταστροφῆς τοῦ ἐλληνισμοῦ, τῆς Εὐρώπης ἐπιχροτούσης ἢ κωφευούσης εἰς τὰς διαμαρτυρίας, δις τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἀλληλῆς ἐπέδιδον εἰς τὴν Εὐρώπην τοῦ Βερολίνου οἱ ἀδικούμενοι κάτοικοι τῆς προνομιούχου 'Επαρχίας. Τοὺς δὲ "Αγγλους οὐδαμῶς συνεκίνησε οὐδὲ αὐτὴ ἡ ἐκθεσία τοῦ Συνταγματάρχου Οὐλίσσωνος, ἀντιπροσώπου τῆς Μ. Βρεττανίας, ἣν, κατόπιν περιοδείας ἀνὰ τὴν χώραν καὶ μελέτης τῶν διαφόρων ζητημάτων αὐτῆς, ὑπέβαλε τῇ ἀγγλικῇ κυβερνήσει, καὶ ἐν ᾧ ἐπιστοποίει, ἀναγράφων ἐν ἔκτάσει καὶ διὰ ζωηρῶν χρωμάτων παριστάνων, τὴν ὑστάτην θέσιν, εἰς ἣν ἐτέμη ἡ ἐλληνικὴ μειοψηφία καὶ τοὺς διωγμούς, οὓς συστηματικῶς ὑφίστατο ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων:

"Οἱ Βουλγαροί, ἔγραφεν, μεταχειρίζονται τὴν ἐλληνικὴν μειοψηφίαν μετὰ τοσαύτης τραχύτητος καὶ ἐλλείψεως γενναιοφροσύνης, ὡςτε δὲν δύναμαι ἢ νὰ ἐκφράσω ἐπὶ τούτῳ τὴν λύπην μου.... Τὸ σοβαρότερον παράπονον εἶναι ἢ δημοσίευσις ἐγκυκλίου τινὸς ἐντύπου ἀπαγορευούσης εἰς τοὺς Βουλγάρους τὴν μετάτων 'Ελλήνων οἰανδήποτε συναλλαγήν.... 'Απὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ δραγανικοῦ νόμου ἢ Κυβέρνησις τῆς χώρας περιῆλθε πραγματικῶς εἰς χεῖρας μόνον τῶν Βουλγάρων».

Τοιαῦτα περίπου ἔγραφε δὲ εὐσυνέδητος ἐκεῖνος ἄγγλος ἀξιωματικός. "Άλλ' ἡ ἀλήθεια δὲν συνέφερε εἰς τὴν κυβέρνησιν τον. "Ἡ 'Αγγλία τοῦ 1880 καὶ τοῦ 1885 ἐλησμόνησε τὴν 'Αγγλίαν τοῦ Βερολίνειον Συνεδρίου.

Οὕτως είχον τὰ πράγματα, δτε, ἐναντίον τῶν πρὸ δὲλίγοντος τοῦ Βουλγαρικού πόλεων τῆς Βουλγαρίας περιγραφεισῶν συνθηκῶν, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1885, ἡ βόρειος Θράκη

μετήλλασε πολιτικὴν τύχην, ὑπὸ δὲ τὰς ἐπευφημίας τῆς Εὐρώπης καὶ τὰ χειροκροτήματα τῶν "Αγγλων κατελαμβάνετο αὐτῇ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βουλγαρίας Βάττεμβεργ καὶ ἐπεδιώκετο ἡ ἀμεσος αὐτῆς πρὸς τὴν 'Ηγεμονίαν πολιτικὴ ἀφομοίωσις.

"Ἡ ἔνωσις αὐτῇ τῆς 'Ανατ. Ρωμυλίας μετὰ τῆς βουλγαρικῆς 'Ηγεμονίας μεγίστην κέκτηται ιστορικὴν σημασίαν διὰ τὸν 'Ελληνισμόν, ἦν δμως δυστυχῶς δὲν κατενόησαμεν ἔγκαιρως καὶ ὡς ἐπρεπε. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐπιδρομῶν των κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐπὶ τῆς Θράκης οἱ Βουλγαροί οὐδέποτε ἐκνιάρχησαν μονίμως τῆς χώρας ταύτης, οὐδὲ ἐπεξετάθη ποτὲ τὸ κράτος αὐτῶν ἐντεῦθεν τοῦ Αἴμου, εἰμὴ δλως παροδικῶς διὰ τὸν ἐπιδρομῶν καὶ ἐπὶ ἐλάχιστον ἐκάστοτε χρόνον οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθη αὐτοῖς ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου δικαίωμα τι ἐπὶ τῆς χώρας, ἀλλὰ πάντοτε ἐπιδράμοντες ἐξεδιώκοντο αὐτῆς καὶ περιορίζοντο ἐκεῖνον τοῦ Αἴμου. Πρὸς δὲ οἱ Βούλγαροι οὐδέποτε ἐγκατεστάθησαν ἐν Θράκη, ὡς συνέβη εἰς ἄλλα τμήματα τῆς Χερσονήσου, διότι θὰ ήτο δλως παράλογον νὰ πιστεύσωμεν, διότι οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου ἦσαν τοσοῦτον ἀπόνοες καὶ τυφλοί, ὡςτε νὰ ἐπιτρέψωσι δικαίωμα τῶν ιδιαίτερων τοῦ θώρακα καὶ τὴν αὐλήν τῆς Κωνσταντινούπολεως. Οἱ σημερινοὶ Βουλγαροί τῆς 'Ανατολικῆς Ρωμυλίας δὲν είνεινεὶ αὐτοὶ οἱ Θράκες 'Ελληνες, οἵτινες ἀγόμενοι κατὰ τὸν χιλιάδας αἰχμάλωτοι ἐν καιρῷ τῶν ἐπιδρομῶν εἰς Βουλγαρίαν, παρέμενον πολλάκις ἐπὶ 10 καὶ 15 ἐτη καὶ ἐξεμάνθανον τὴν χώραν αὐτῶν ἐξηκολούθουν νὰ μεταχειρίζωνται ὡς εὐχειριστορέαν, ἵδια δὲ ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ, ἐνῷ ἐν ταῖς πόλεσι ταχέως ἀπέρριπτον τὸν βουλγαρικὸν γλωσσικὸν ὄγπον καὶ ἐπανεμάνθανον τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν. Διὰ τοῦτο εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς Θράκης μέχρι πρὸ δὲλίγοντος δεκαετηρίδων οὐδαμῶς ἐλαλεῖτο ἡ βουλγαρικὴ γλῶσσα, οἱ δὲ σημερινοὶ Βουλγαροί τῆς Φιλιππούπολεως, τοῦ Πύργου καὶ ἄλλων πόλεων τῆς βορείου Θράκης, ὡς καὶ αἱ δλίγαι ἐκατοντάδες τῆς 'Αδριανοπόλεως, Κωνσταντινούπολεως, 40 'Εκκλησῶν κ.τ.λ. μετοικίσθησαν εἰς ταύτας ὑπὸ τῶν Πανσλαυστῶν ἐκ βουλγαροφώνων χωρίων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰώνος, ὡς ἐμαρτύρουν καὶ οἱ

πρό τινων δεκαετηρίδων γεροντότεροι τῶν κατώνων. Ἀνευ Βουλγάρων εἰς τὰς πόλεις οἱ Πανσλαύσται θ' ἀπετύχανον εἰς πᾶσαν αὐτῶν ἐνέργειαν. Τοῦτο κατενόησαν καλῶς ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς.

Εἰς τοὺς βουλγαροφώνους τούτους πληθυσμούς, τοὺς ὡς ἐκ τῆς δομοιότητος τῆς γλώσσης πολλάκις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τουρκικῆς δουλείας ἐλθόντας εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν κυρίων Βουλγάρων τῶν ἔκειθεν τοῦ Αἴμου, οἱ ρῶσσοι πράκτορες ὑπέβαλον τεχνηέντως βουλγαρικήν συνείδησιν, ἢν οὐδέποτε ἔσχον οὗτοι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἔκεινης, θεωροῦντες μεγάλην τιμὴν αὐτῶν τὸ ἐλληνιστὶ λαλεῖν, καὶ τὸ ἐλληνιστὶ ζῆν καὶ φέρεσθαι. Τοῦτο καλῶς ἐνθυμοῦνται ἀκόμη οἱ γεροντότεροι τῶν κατόκων.

Οἱ ταξειδεύων ἀπὸ τῆς Ἀνατ. Ρωμυλίας εἰς Βουλγαρίαν τάχιστα ἀντιλαμβάνεται τὴν φυλετικὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν Βουλγάρων τῆς κυρίως Βουλγαρίας καὶ τῶν Βουλγάρων τῆς βορείου Θράκης. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἔχουσι καθολοκληρίαν τὸν ἐλληνικὸν τύπον τῆς μορφῆς, ἐνῷ οἱ πρῶτοι εἶναι μεγαλοσωμότεροι καὶ τύπον μογγολικῆς φυλῆς, ἔχοντες τὸ βλέμμα ἀπλανές, βρισιδὸν τὸν νοῦν καὶ τὴν ἀντίληψιν, ἐνῷ ἔξι ἐναντίας οἱ τῆς βορείου Θράκης Βουλγάροι κέκτηνται τὴν ἀγχίνοιαν, τὸ ἀεικίνητον καὶ ἐπιχειρηματικὸν τοῦ Ἑλληνος, ἔνεκα τοῦ ὅποίου καὶ κατέστησαν τὰ κυριώτερα δργανα τῶν Πανσλαύστων, διότι, ὡς γνωστόν, ἐν Φιλιππούπολει κυρίως καὶ τοῖς πέριξ ἔλαβε χώραν ἡ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀνταρσία τῶν Βουλγάρων καὶ ἡ ψευδεπανάστασις τοῦ 1876.

Διὰ τῆς καταλήψεως ὅθεν τῆς Ἀνατ. Ρωμυλίας καὶ τῆς ἐνώσεως αὐτῆς μετὰ τῆς Βουλγαρίας, πρώτην ταύτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως των ἐν Ἐνδρώπῃ οἱ Βουλγάροι ἐπεκτείνουσι μονίμως τὸ κράτος αὐτῶν ἐντεῦθεν τοῦ Αἴμου.

Τοῦτο κέκτηται μεγίστην σημασίαν διὰ τὸν Ἑλληνισμόν. Ἀποτελεῖ τὸ τρίτον διασειστικὸν τῶν τυχῶν τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους γεγονός μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινούπολεως κατὰ τὸν μέσον αἰώνα. Διότι ὁ Αἴμος ἀποτελεῖ τὸ ἀσφαλιστικὸν πρόχωμα τοῦ Βοσπόρου, πᾶς δὲ ὁ κατέχων τὸν Αἴμον κατὰ στρατηγικὸν λόγον ἀπειλεῖ τὴν Κωνσταντινούπολιν, πᾶς δὲ ὁ κατέχων τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἵνα εἶναι ἀσφαλής, δέον νὰ κατέχῃ καὶ τὸν Αἴμον.

Ἡ κατοχὴ ὅθεν τοῦ προπυργίου τούτου καὶ τῆς βορείου Θράκης ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἀπο-

τελεῖ ἰσχυρὸν κόλαφον κατὰ τῆς Μεγάλης ἡμῶν Ἰδέας, ἥτις, δσονδήποτε καὶ ἀν μυκτηρίζεται ὑπὸ τῶν ξένων καὶ δυστυχῶς καὶ ὑπὸ πλείστων ἐκ τῶν ἡμετέρων, ἀποτελεῖ καὶ θ' ἀποτελῇ πάντοτε τὸ ἔθνικὸν δνειρὸν τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς. Μὴ τάχα δύναται νὰ ἐννοηθῇ ὑπόστασις κράτους ἡ ἔθνους ἀνευ Μεγάλης Ἰδέας; Μὴ ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία, ἡ Γερμανία καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Εὐρώπης ἔθνη δὲν ἔχουσι τοιαύτην ἡ τοιαύτην Μεγάλην Ἰδέαν;

Διὰ τῆς προσαρτήσεως λοιπὸν τῆς Ἀνατ. Ρωμυλίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἡ θέσις τῶν Ἐλλήνων ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καθίστατο προβληματική.

Οἱ διωγμὸς καθίστατο ἔτι ἐμφανῆς, διεξαγόμενος ἔκπτοτε ὑπὸ τὴν κυβερνητικὴν σκέπην καὶ ἐπίνευσιν. Πάντα τὰ θεμιτὰ καὶ ἀδέμια μέσα ἐτεχνάσθησαν μέχρις αὐτῆς τῆς ὑπὸ τῆς Σοβιάνιας ἐπὶ Σταμπούλωφ ἐπιψηφίσεως τοῦ περιβοήτου ἐκείνου ἐκπαιδευτικοῦ νόμου, δι' οὗ ἡ δημοτικὴ ἐκπαιδευσις πάντων τῶν κατοίκων ἔδει νὰ γίνεται μέχρι τοῦ 12ου ἔτους εἰς τὰς βουλγαρικὰς σχολὰς καὶ δυτικ., ἀποβλέπων ἀποκλειστικῶς τοὺς Ἑλληνας, δι' αὐτὸνς καὶ μόνον ἔμελλε νὰ ἐφαρμοσθῇ, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύουσι τὰ τελευταῖα μετὰ τὰς καταστροφὰς τῆς 16ης Ιουλίου 1906 γεγονότα.

Οἱ Σταμπούλωφ, δὲν εἶδος συνταγματικοῦ δικτάτορος τῆς Βουλγαρίας, δὲν εἶδος συνταγματικοῦ αὐταρχικοῦ τοῦ χαρακτῆρα καὶ τὰς αὐθαιρέτους πράξεις τοῦ πολλὰ πράξας ὑπὲρ τῆς πατρίδος του, ἀνήγαγε εἰς ἔθνικὴν πολιτικὴν τὸν κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ διωγμόν.

Καὶ ναὶ μὲν δὲν ἡδυνήθη οὗτος νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν ἀπάσιον ἐκείνον ἐκπαιδευτικὸν νόμον, τῇ ἐπεμβάσει τῶν Δυνάμεων, ἀλλ ἐδημούργησε τοιαύτην κατάστασιν πραγμάτων διὰ τὸν Ἑλληνισμόν, ἥν καὶ αἱ μετέπειτα κυβερνήσεις συστηματικῶς ἐρρύθμισαν, ὥστε διὰ τοῦ θράσου τῶν Ελλήνων κατοίκων τῆς τε Ἡγεμονίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, διότι ἡ διάκρισις αὕτη συμφώνως πρὸς τὰς διεύνεις πράξεις κατὰ τύπους ἐξακολουθεῖ ἔτι ὑπάρχουσα παρ' ὅλην τὴν ουσιαστικὴν ἐνωσιν αὐτῶν, κατέστη παντελῶς ἀφρόητος. Ἡ Ἐκκλησία, ἡ ἐκπαίδευσις, ἡ γλώσσα, τὸ ἐμπόριον καὶ ἐν γένει πᾶσα πνευματικὴ καὶ οἰκονομικὴ κίνησις τῶν ἐλληνικῶν πληθυσμῶν ἐπὶ τοσοῦτον συνεσφίχθη, ὥστε ἐτίθετο ἐπισήμως πλέον αὐτοῖς τὸ δῆλημα ἥ νὰ ἐκβούλγαρισθῶσι ἥ νὰ ἐκπατρισθῶσι. Ἐλάχιστοι ὑπέκυψαν εἰς τὴν πρώτην ταύτην ἀνάγκην, οὐχὶ διλγοὶ ἔψυγον μακρὰν

τῆς πατρίδος των, μὴ δυνάμενοι νὰ ὑφίστανται τὰς πιέσεις, οἵ δὲ ὑπολειπόμενοι ἀληθεῖς γίγαντες, πραγματικοὶ ἐθνικοὶ τιτᾶνες, διεξήγαγον μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν μετὰ τοσούτου φανατισμοῦ καὶ καρτεροψύχίας τὴν κατὰ τοῦ ἐκβούλγαρισμοῦ ἀντίδρασιν, ὥστε νὰ προκαλῶσι τὸν θαυμασμὸν καὶ αὐτῶν τῶν Βουλγάρων, πολλάκις δημοσίᾳ δομολογησάντων τὴν ὑπέροχον ἡθικὴν καὶ φυλετικὴν ἰσχὺν καὶ ὑπεροχὴν τοῦ διωκομένου Ἑλληνισμοῦ.

Αἱ Κοινότητες τῆς Φιλιππούπολεως, Στενημάχου, Καβακλῆ, Πύργου, Ἀγχιάλου, Μεσημβρίας, Σωζουπόλεως, Βάροντης καὶ λοιπῶν πόλεων ἔξεδηλωσαν, παρ' ὅλην τὴν βουλγαρικὴν ἀντίδρασιν, θαυμαστὴν ζωτικότητα, διατηροῦσαι ἀρίστας σχολὰς, ἃς συνετήρουν δι' ἴδιων ἔξόδων, τῶν βουλγαρικῶν Κυβερνήσεων πάντοτε ἀρνηθεισῶν οἰανδήποτε διὰ τὴν ἐλληνικὴν ἐκπαίδευσιν χρηματικὴν ἀρωγήν, ἐνῷ ἔδιδον καὶ δίδουσι τοιαύτας διὰ τὰς τουρκικὰς καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἐθνοτήτων σχολὰς καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἄλλα καὶ τὰ ὑπὸ τῶν Δημοτικῶν Συμβουλίων τῶν ἐλληνικῶν Δήμων ψηφιζόμενα ἔκάστοτε ποσὰ ὑπὲρ τῶν σχολείων των οὐδέποτε ἐνέκρινον.

Ἡ ὑπέροχος αὕτη ζωτικότης τοῦ ἐλληνισμοῦ ἔξεδηλοῦτο καὶ διὰ τῆς συστάσεως παντοχοῦ τῶν κυριωτέρων πόλεων γυμναστικῶν, μουσικῶν, ἐμπορικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν Συλλόγων, διὰ τῆς ἰδρύσεως συσσιτίων, διὰ τῆς διοργανώσεως χορῶν, εἰς οὓς μετέβαινον καὶ οἵ ἐπίσημοι Βουλγάροι, διαλέξεων καὶ παντὸς ἐν γένει τρόπου ὑπόδηλοῦτος τὴν ἐλληνικὴν ψυχὴν ἐπέμπτουσαν τὰς εὐγενεῖς τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τάσεις.

Οἱ Βουλγάροι ἔξεπλήσσοντο καὶ ἐμαίνοντο, θαυμάζοντες ὅμως πάντοτε κατὰ βάθος τὰς ἀρετὰς καὶ τὸ οὐδένος τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς! Βλέποντες οὐχ ἥττον τὸ ἀκαταγώνιστον τοῦ ἐλληνισμοῦ, τὴν ἀποτυχίαν πάντων τῶν κατ' αὐτοῦ καταθλιπτικῶν μέσων καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ διὰ τῆς ἐπιμείξας ἐκβούλγαρισμοῦ, διότι αἱ Ἑλληνίδες αἱ διατηροῦσαι τὴν ψυχὴν τῶν κατοίκων. Οἱ διωγμοὶ τῆς Ἀνατ. Ρωμυλίας ἐπέτεινον ἔτι μᾶλλον τὰς ἐθνικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, δὲν δὲ βουλγαρικὸς κίνδυνος διλγον κατ' διλγον γένεις τοιαύτης διωγμούς ἥ πίεσις.

Πόσον δίκαιον είχεινος, δοτικεὶς εἶπε ποτέ, διτὶ τῆς δικαιοσύνης τὸ ἄγαλμα κατασκευασμένον ἐκ κηροῦ μεταπλάστεται κατὰ τὰς δρέσεις τῶν ἔκάστοτε ἰσχυρῶν !!

Κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου τὸ νότιον ἥμισυ τῆς Θράκης ἀπέμενεν εἰς τὴν Τουρκίαν. Ἡ ἀσύγκριτος ἐνταῦθα ὑπεροχὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔξησφαλίζειν αὐτῷ τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμόν. Οἱ διωγμοὶ τῆς Ἀνατ. Ρωμυλίας ἐπέτεινον ἔτι μᾶλλον τὰς ἐθνικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, δὲν δὲ βουλγαρικὸς κίνδυνος διλγον κατ' διλγον γένεις τοιαύτης διωγμούς ἥ πίεσις.

Καὶ πρότερον, ἀλλ ἡ ίδιως ἀπὸ τοῦ ωσσοτουρκικοῦ πολέμου καὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς βουλγαρικῆς Ἡγεμονίας δὲ θρακικὸς Ἑλληνισμὸς ἔλαβε τοιαύτην ἐπίδοσιν, ὥστε νὰ ναυαγήσῃ πᾶσα τελείαν αὐτοῦ ἔξαφάνισιν.

Οἱ ἐν Μακεδονίᾳ ἐλληνικοὶ θρίαμβοι, ἡ συντριβὴ τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν καὶ ἡ ἀνάκτησις ὑπὸ τοῦ μακεδονικοῦ ἐλληνισμοῦ τοῦ προτέρου ἑπτατοῦ θριαμβού στηνόν, ὑπῆρχαν σοβαραὶ δι' αὐτοὺς ἀφορμαί, δπως καταστρέφοντες τοὺς ἐν τῇ Ἡγεμονίᾳ καὶ τῇ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ

900 χιλιάδας Έλλήνων, Ισαρίθμους σχεδόν Τούρκους έναντι 90-100 χιλιάδων Βουλγάρων!

Άλλα τὸ γλυκὺ δραμα τῆς συνθήκης τοῦ Ἀγίου Στεφάνου ἐπὶ τοσοῦτον ἐτύρλωσε τοὺς Βουλγάρους, ὥστε παρ' ὅλην τὴν καταφανεστάτην ταύτην μειοψηφίαν αὐτῶν, ἀπὸ τῶν πρώτων ἔτι ἡμερῶν τῆς συστάσεως τῆς Ἡγεμονίας των καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, ἥρξαντο ἐργάζομενοι καὶ ἐνταῦθα διὰ τῶν προσηλυτικῶν μεθόδων τῶν σχολείων καὶ τοῦ χρήματος, εὐχερεστάτην νομίσαντες τὴν ἐθνολογικὴν τῆς χώρας μετατροπήν.

Οὕτω ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς συστάσεως τῆς βουλγαρικῆς Ἡγεμονίας, βούλγαροι διδάσκαλοι καὶ ἑρεῖς, πράκτορες μυστικοὶ τῶν Κομιτάτων, διέτρεχον τὴν Θράκην, ἀποτελούμενοι διὰ τῶν ὑποσχέσεων τῆς βουλγαρικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς διδάσκαλίας τοῦ κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ Πατριαρχείου μίσους τὸν δελεασμὸν τῶν κατοίκων. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀδριανούπολει, τῷ σπουδαιοτέρῳ κέντρῳ τῆς Θράκης, συνέστησαν ἑροσπουδαστήριον, ἔξ οὖν ἐμελλον νὰ ἐκπεμφθῶσι οἱ μέλλοντες ἀπόστολοι τῆς βουλγαρικῆς ἴδεας, παραλήλως δὲ καὶ ἡμιγυμνασίον, τοῦ δποίου οἱ μαθηταί, πρὸς τιμὴν τῶν Θράκων, πάντες ἀπὸ τῆς συστάσεως του μέχρι σήμερον ἐκομισθησαν ἐκ Βουλγαρίας, διότι οὐδεὶς οὐδέποτε Ἀδριανούπολίτης ἦ ἐκ τῆς λοιπῆς Θράκης ἐφοίτησαν ἐν αὐτῷ. Ωσάτως ἰδρυσαν σχολὰς ἐν 40 Ἐκκλησίαις, ἐν Βουνάρῳ Χιστσάρ καὶ εἴς τινα ἄλλα βουλγαρικὰ χωρία τῆς περιφερείας ταύτης.

Δὲν παρήχετο ὅμως μία δεκαετηρίς καὶ ἡ βουλγαρικὴ προπαγάνδα σχεδὸν ἐξέπνεε. Αἱ σχολαὶ καὶ οἱ ἑρεῖς οὐδένα ἥδυναντο ν' ἀποκτήσωσι δπαδόν, οἱ πολυμήχανοι πράκτορες μάτην ἐδαπάνων τὸ χρῆμα αὐτῶν, χωρὶς οὐδὲ μίαν σπιθαμὴν τῆς χώρας νὰ δύνανται νὰ ἐκβουλγαρίσωσι. Κατηχυμένοι λοιπὸν καὶ ἀπρακτοὶ ἐπέστρεφον οἱ ἐθναπόστολοι εἰς Βουλγαρίαν καὶ ἡ ἑρατικὴ σχολὴ τῆς Ἀδριανούπολεως διελύετο. Τὸ Μακεδονοαδριανούπολιτικὸν Κομιτᾶτον τῆς Σόφιας δὲν ἥδυνήθη νὰ δικαιολογήσῃ ἐν τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ἀποτελέσμασι τὸ δεύτερον συνδετικὸν τοῦ τίτλου του.

"Εκτοτε οἱ Βουλγαροί, μέχρι πρὸ διλίγων ἐτῶν, περιωρίσθησαν εἰς τὴν σχολικὴν καὶ μόνον προπαγάνδαν, στρέψαντες πᾶσαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τῆς Μακεδονίας, ἐπιδιώκοντες τὴν διὰ ταύτης κάθοδον των εἰς τὸ Αἴγαιον, δόπταν καὶ ἀνάγκην, διακοποτομένης τῆς ἐδα-

φικῆς συνεχείας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, θὰ προετοιμασθῆ ἐνχερέστερον ὁ θρακικὸς καρπὸς διὰ τὸ βουλγαρικὸν στόμα!

Τὸ κίνημα τῆς κατὰ τὸ 1903 βουλγαρικῆς ἐπιδρομῆς ἐπὶ τῆς Θράκης, τὸ χαρακτηρισθὲν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὡς θρακικὴ ἐπανάστασις, οὐδένα οὐσιαστικὸν σκοπὸν εἶχε, εἰμὴ τὸν θόρυβον καὶ μόνον, ἵνα παρουσιασθῇ μετὰ τῆς Μακεδονίας ὡς ἐπαναστατοῦσα καὶ ἡ Θράκη ὡς χώρα βουλγαρική! Μετὰ τὴν γνωστὴν δμως ἀποτυχίαν τοῦ ψευδοκινήματος ἐκείνου, οἱ Βούλγαροι ἥρξαντο καὶ αὐθῆς ἐν Θράκῃ τοῦ διὰ τῶν μυστικῶν πρακτόρων ἔργου αὐτῶν. Πλεῖστα ἔκτοτε ἐξεδηλώθησαν κρούσματα ἀπειλῶν, ἐκβιασμῶν, ληστειῶν καὶ δολοφονιῶν καθ' Ἐλλήνων.

'Αλλ' ἡ ἐθνολογικὴ, ἡ ἐκπαιδευτικὴ καὶ ἡ ἡμικὴ ἐν γένει τοῦ θρακικοῦ ἐλληνισμοῦ δύναμις εἶνε τοιαύτη, ὥστε αἱ βουλγαρικαὶ ἀπόπειραι θὰ δμοιάζωσι τὸ ἔργον τοῦ Σισύφου καὶ τὸν πίθον τῶν Δαναΐδων καὶ θὰ προσκρούσωσι πάντοτε πρὸ τοῦ ἀμετακινήτου βράχου τοῦ συμπαγοῦς ἐλληνικοῦ ὅγκου.

Ἡ Θράκη εἶναι μία ἐκ τῶν ἀκραίφεντέρων ἐλληνικῶν χωρῶν. Δὲν ὑπάρχει πόλις, κωμόπολις καὶ χωρίον εἰς τὸ δποῖον νὰ μὴ λειτουργῇ ἐλληνικὴ σχολὴ καὶ πλησίον τοῦ ἑρέως δὲ καλὸς διδάσκαλος νὰ μὴ μνῆ τοὺς Θράκας μαθητὰς εἰς τὰ ὑπέροχα νοῆματα τῆς ἐλληνικῆς σκέψεως. Ολόκληρον τὸ ἐμπόριον ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς Ἀδριανούπολεως διατελεῖ ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἐλλήνων, πανταχοῦ δὲ τῆς χώρας πλησίον τοῦ κρότου τοῦ ἀρρότου καὶ τοῦ ἐκκοφαντικοῦ θορύβου τῆς ἀγορᾶς ἀντηχεῖ ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα, ποὺ μὲν γλυκεῖα καὶ δέουσα ὡς τὰ διαυγῆ ὕδατα τῶν ποταμῶν της, ὡς εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἐρθροῦ τμῆμα καὶ τὰ παράλια, ποὺ δὲ διλίγοντας τραχεῖα, ὡς τὰ ἀπότομα ὅρη της, ὡς συμβαίνει εἰς τὰ δυτικὰ καὶ τὰ περὶ τὴν Ρόδοπην μέρη.

Οὕτω σήμερον ἐν τῇ ἐλληνικωτάτῃ Θράκῃ τελεῖται σπουδαία καὶ ὑπέροχος ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιῶν ἐργασία, αὗτη δμως δυστυχῶς δὲν ἐπέσυρε, ὡς ἔδει, τὴν προσοχὴν τοῦ ἔθνους, ἡ δὲ χώρα αὐτῇ ἀπέμεινεν, ὡς μὴ ὥφειλε, ἡ πλέον ἄγνωστος καὶ ὑπὲρ ἡς ἐλάχιστα μέχρι τοῦδε ἐνδιαφέρθη καὶ ἐμερίμνησε τὸ ἔθνος. Διότι μεθ' ὅλην τὴν ζωτικότητα ταύτην τοῦ ἔκει Ἡλληνισμοῦ δὲν πρέπει νὰ παρορῶνται αἱ βουλγαρικαὶ ἐνέργειαι, οὐδὲ νὰ μειοῦνται ἡ πραγματικὴ σημασία αὐτῶν. Οφείλομεν νὰ δμοιλογήσωμεν, διτι, ὡς

ἀλλαχοῦ, οὗτο καὶ ἐν Θράκῃ ὑπολειπόμεθα τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸ ἐθνικὸν μῆσος. Τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπεκτάσεως αὐτῶν ἐπὶ τῆς Μακεδονίας καὶ τὴν Θράκης δὲν σκοπεῖ μόνον τὴν ἀπελευθέρωσιν δῆθεν τῶν δυναστευομένων Βουλγάρων, δσον τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁφείλομεν νὰ κατανοήσωμεν τοῦ Βούλγαρος φέρεται λυσσαλέος καὶ φανατισμένος κατὰ τῶν δύο τούτων ἐχθρῶν του καὶ τὰ πάντα ἐπιχειρεῖ, τὰ πάντα μηχανεύεται, ὅπως θριαμβεύσῃ καὶ αὐτῶν. Ἡ ἀναίματος καὶ τόσον εὐχερῶς ἐπιτευχθεῖσα πολιτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ αὐτῶν ἐξῆηρε ἐπὶ τοσοῦτο τὴν κουφότητα καὶ ἐνοχον φιλοδοξίαν του, ὡςτε οὐ μόνον νὰ ἐπιζητῇ ἐλληνικὰς χώρας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐποφθαλμιᾷ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν ψάλλων:

'Αγαπητοὶ στρατιῶται,
ἐμπρὸς προχωρεῖτε
μὲ δλας τὰς δυνάμεις τὸν Αἴμον διαβῆτε.
'Εμπρός, 'Εμπρός, καὶ Κωνσταντινούπολις εἴνε
[ἰδικὴ μας] !'

Τούναντίον ἡμεῖς οἱ Ἡλληνες κοσμοπολιτικῶτεροι τῶν Βουλγάρων, ἐπιλατόμενοι τῆς παρὰ τὸν Βόσπορον μεγάλης ἐθνικῆς μακρηρονομίας, περιοριζόμεθα ἀπλῶς νὰ ὑμνῶμεν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τ' ἀποκτηθέντα ἐκ ταύτης ἀγαθά!

Τὴν νίκην, διεύλομεν νὰ τὸ κατανοήσωμεν, δὲν θὰ φέρωσι μόνον αἱ πλειονοψηφίαι καὶ ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα, τὴν νίκην θὰ ἐξασφαλίσῃ ἡμῖν μόνον τὸ μῆσος κατὰ παντὸς βουλγαρικοῦ, τὸ μῆσος τὸ ἄγριον, τὸ μῆσος τὸ αἰώνιον, τὸ μῆσος τὸ ἐπαναστατοῦν τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν καὶ γεννῶν τὰς πυρκαϊάς τῶν μεγάλων θριάμβων.

'Ἐκ τῆς συγκρούσεως καὶ τῶν διαφόρων φυλετικῶν ἀνταγωνισμῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἀπὸ πολλοῦ ἡ τύχη τῆς χώρας ταύτης ἐπέσυρε τὴν μέριμναν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ἡ δὲ ἀπόπειρα τῆς ἐφαρμογῆς μεταρρυθμίσεων ἐν αὐτῇ ἀποτελεῖ τραγότατον δεῖγμα τῆς φροντίδος των ταύτης. Ἡ πρὸς τὰς λοιπὰς Δυνάμεις πρὸ διετίας πρότασις τοῦ τότε ἄγγλου ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν Lansdowne — θὰ εὔρῃ ἡ Εὐρώπη ἀντιτιθεμένην τὴν μεγάλην πλειονοψηφίαν τῆς χώρας, τῶν Ἐλλήνων καὶ Τούρκων.

Οἱ Θράκες Ἡλληνες, ὡς ἀποτελοῦντες ἀδιάσπαστον μέρος τῆς ὅλης ἐλληνικῆς οἰκογενείας καὶ συνδεδεμένοι πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ ἀδελφούς των διὰ τῶν ἀρρήκτων δεσμῶν τῆς καταγωγῆς, τῆς γλώσσης, τῆς θρησκείας καὶ τῶν κοινῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν, βεβαίως ἀποβιλέποντι, ὡς τελικὸν σκοπὸν πρὸς ὃν ἀεὶ θὰ τείνωσι, εἰς

ἐν προσεχεῖ μέλλοντι ἀπασχολήσεως τῆς Εὐρώπης καὶ περὶ τοῦ τμήματος τούτου τῆς Χερσονήσου.

Άλλα γεννᾶται τὸ μέγα ἐρώτημα διὰ τὸν 'Ἑλληνισμὸν καὶ τοὺς Θράκας. Ποία ἔσται ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον τῆς χώρας ταύτης; 'Εὰν χαρακτηρίζεται καὶ μονονοχὴ διακηρύσσεται ὑπὸ τῆς Εὐρώπης ὡς χίμαιρα καὶ ἀπραγματοποίητόν την τις Μεγάλη Ἡλληνικὴ Ιδέα, εἰς ἣν ἀντιτίθενται τοσαῦτα συμφέροντα μικρῶν καὶ μεγάλων, ἐπιβάλλεται εἰς τὸ ἔθνος καὶ μάλιστα εἰς τὸν Θράκας νὰ σκεφθῶσι περὶ τῆς τύχης αὐτῶν. Καὶ εἰς τοῦτο τὸν λόγον ἔχουν τὰ δύο ἀντιτιθέμενα τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἐλλήνων, ὡς ἡ Εὐρώπη δὲν δύναται νὰ παρίδῃ τὴν θέλησιν.

Διὰ τὸν 100 χιλ. Βουλγάρους ἡ Εὐρώπη, ἐὰν θέλῃ νὰ είναι φιλοδίκαιος καὶ σύμφωνος πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐθνικοτήτων, οὐδὲ πρὸς τοιγμὴν δύναται νὰ σκεφθῇ περὶ προσαρτήσεως ἔστω καὶ τῷ τμήματος μόνον τῆς χώρας ταύτης εἰς τὴν Βουλγαρίαν, διότι τοῦτο οὐ μόνον θ' ἀποτελέσῃ προφανὲς ἀδίκημα, ἀλλὰ καὶ διότι εἰς τὸν σκοπὸν τῆς τοῦτον θὰ εὔρῃ ἀντιτετώπους τὰς 900 χιλιάδας τῶν Ελλήνων, τῶν καλῶν γνωριζόντων τὸ σημαίνοντα περιοριζόμενον δὲ ἀπόπειραν βεβαίως θ' ἀντιτάξωσιν οἵ κινδυνεύοντες ἐλληνικοὶ πληθυσμοὶ τὴν ἐσχάτην ἀντίστασιν, διότι θὰ εἴναι προτιμοτέρα εἰς αὐτὸνς ἡ θυσία τῶν πάντων, ἡ ἡδικὴ μας! '

Τούναντίον ἡμεῖς οἱ Ἡλληνες κοσμοπολιτικῶτεροι τῶν Βουλγάρων, ἐπιλατόμενοι τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, — ὃν ὑπεσήμανεν ἡ δήλωσις τοῦ Lansdowne, — θὰ εὔρῃ ἡ Εὐρώπη ἀντιτιθεμένην τὴν μεγάλην πλειονοψηφίαν τῆς χώρας, τῶν Ἐλλήνων καὶ Τούρκων.

Οἱ Θράκες Ἡλληνες, ὡς ἀποτελοῦντες ἀδιάσπαστον μέρος τῆς ὅλης ἐλληνικῆς οἰκογενείας καὶ συνδεδεμένοι πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ ἀδελφούς των διὰ τῶν ἀρρήκτων δεσμῶν τῆς καταγωγῆς, τῆς γλώσσης, τῆς θρησκείας καὶ τῶν κοινῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν, βεβαίως ἀποβιλέποντι, ὡς τελικὸν σκοπὸν πρὸς ὃν ἀεὶ θὰ τείνωσι, εἰς

τὴν διὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας τελικὴν ἀποκατάστασιν αὐτῶν.

Ἄλλ' ἐν ὅσῳ τὸ τοιοῦτον δὲν δύναται πρὸς τὸ παρὸν νὰ ἔπιτενχθῇ, οὐ μήν, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὅσον διὰ τάσσης ἄλλης λύσεως, μὴ συμφερούσης αὐτοῖς, ἀπειλεῖται ἡ ἑθνική των ὑπόστασις, θὰ προτιμήσωσι, οἰαδήποτε καὶ ἀν εἶναι ἡ λύσις τοῦ μακεδονικοῦ προβλήματος, τὸ τουρκικὸν καθεστώς.

Δὲν εἶνε κύριοι τῆς τύχης αὐτῶν; Ἐνόσῳ ὑπὸ τὸ νῦν καθεστώς δὲν στεροῦνται τῶν σχολείων, τῆς γλώσσης καὶ τῆς θρησκείας αὐτῶν, ὡς ἐν Βουλγαρίᾳ, δύνανται οἰκονομικῶς καὶ ἐμπορικῶς νὰ προάγωνται, καὶ ἐφ' ὅσον ὑπάρχει πεποίθησις, διτὶ τὸ καθεστώς τοῦτο θὰ καλλιερεύῃ, κατανοούντων τὴν ἀνάγκην ταύτην καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων, οὐδένα λόγον ἔχουσιν νὰ μεταλλάξωσι κυρίαρχον.

Ἄλλ' ὑπὸ τὸ τουρκικὸν καθεστώς καὶ οἱ Βούλγαροι οὐδένα θὰ διατρέξωσι κίνδυνον, ἀπέ-

χοντες πάσης συμμετοχῆς εἰς τὰ κομιτάτα καὶ τὰς προπαγάνδας.

Οἱ Θρῆκες Ἕλληνες δύνανται νὰ εἴπωσι καὶ θὰ εἴπωσι εἰς τὴν Εὐρώπην: 'Εὰν δὲν εἶναι δύνατὴ ἡ ἀποκατάστασις ἡμῶν διὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἐὰν εἰς ταύτην ἀνθίστασαι, τότε μὴ μᾶς ταράττῃς τὴν ἡσυχίαν. Τὸ νῦν καθεστὼς μᾶς εἶναι προτιμότερον παντὸς ἄλλου. Συνεχήσαμεν καλῶς ἢ κακῶς ἐπὶ πέντε αἰώνας μετὰ τῶν Τούρκων, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ζήσωμεν καὶ εἰς τὸ μέλλον μετ' αὐτῶν. Αὐτὴ εἶνε ἡ θέλησίς μας. Εἴσαι λογχορὰ καὶ εἴμεθα ἀσθενεῖς. 'Εάν, ἐνῷ ἐπαγγέλλεσαι τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἑθνικῆς συνειδήσεως καὶ δρμᾶσαι δῆθεν ἐκ τῆς ἀρχῆς τῶν ἔθνοτήτων, θελήσῃς νὰ μᾶς ἐπιβάλῃς λύσιν ἀντιτιθεμένην εἰς τοὺς ἔθνικούς μας πόθους, καὶ ἀπειλοῦσαν τὴν καταστροφὴν ἡμῶν, τότε καλλίτερον κατάτησέ μας διὰ τῶν στρατῶν σου. Γενοῦ σὺ καιακτήτρια. Τοῦτο εἶναι τιμιώτερον τῆς τυχὸν ἀπεμπολήσεως μας εἰς τοὺς Βούλγαρους.

ΠΕΤΡΟΣ ΑΞΙΩΤΙΔΗΣ

ΝΑΥΑΓΙΟΝ

Κ. ΒΟΛΑΝΑΚΗ

ΒΑΡΥΘΥΜΙΕΣ

Τοῦ Νόντα Δεληγιώφη.

Κάποιοι χαμοὶ καὶ θάνατοι τί ἔγνοια ποῦνε, ἀλήθεια·
Ω, στὴ χειμεριṇὴ ρυχτιὰ σὰν ὅνειρα τὰ παραμύθια!
Ριγγάδες, θρῦλλοι, οργήσοες, μῆδοι κι' ἀνιστορίσματα,
Τοῦ κάτου κόσμου κάποια χαιρετίσματα . . .

Ως πότε, ἀλήθεια, θὰ γνωρᾶς σιὸν οὐρανό, φεγγάρι,
Πρὸς τὴν αἰώνια σιωπή, στοχαστικό, βαθύ,
Τῆς πενθαμένης μον φορεῖς τὴν θλίψη καὶ τὴν χάρη,
Ποὺ μέσ' στὸ μνῆμα, ἀλίμονο! δὲν πάει νὰ κομηθῇ..

Σέργεστε ὀνείρατα πικρά, σὰ φύλλα μαραμένα,
Στὴν ἔγνοια τῶν ἀβέβαιων μελλοντικῶν καιρῶν,
Σὰ νὰ μὴ ζήσατε ποτέ, ποτέ σας, σὲ κανένα,
Τὴν ὠραιότατη ζωὴ τῶν μυστικῶν ὠρῶν.

Ἀλήθεια, ὡς πόθοι, ἀνθίζετε χέλιων εἰδῶν ἀνθοί,
Στὸ δέντρο τόλοπράσινο μὲ τὰ αἰώνια κλώνια,
Ἐνας γιὰ μένα, ἀλίμονο! κιαντὸς νὰ μαραθῇ,
Νὰ πέσῃ καὶ νὰ σκορπιστῇ στὰ νεανικά μον χρόνια..

Κάποιοι χαμοὶ καὶ θάνατοι τί ἔγνοια ποῦνε, ἀλήθεια·
Ω, στὴ χειμεριṇὴ ρυχτιὰ σὰν ὅνειρα τὰ παραμύθια!
Βασιλοπούλες, οργήσοες, κιάναμεσα παρθένες
Φιωχοῦλες, ἀνιστορητες, λησμονημένες . . .

Κόμπο καρδιὰ τὴν θλίψη σου καιρὸς νὰ τήνε δέσης,
Καὶ νὰ ξεχάσῃς — μοναχὰ πῶς θὰ τὸ κάνης,
Καρδιά μου, ἐσὺ ποὺ πλάσιηκες νὰ μὴν ξεχάνης —
Τὸ δαχτυλίδι, ἀλίμονο! τῆς μέσης, ὡς, τῆς μέσης!

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Ο ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΜΑΡΘΑΣ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΜΕΡΗ ΤΡΙΑ

ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΦΩΤΕΙΝΗ ΕΝΣΑΡΚΩΣΗ ΤΗΣ ΜΙΝΑΣ

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΠΑΥΛΟΣ ΜΑΡΘΑΣ, Αρχιτέκτων. Άναστημα μέτριο, ξανθός με γενάκια.

MINA, κόρη του Βάρδα, υποτερα κυρία Μάρθα.

Ο ΘΕΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ, θεοίς από μητέρα της Μίνας. Φαβορίτες φαρές, γυαλιά.

ΜΑΡΚΟΣ ΖΟΛΑΣ, ποιητής, φίλος του Μάρθα. Δις ΙΟΥΛΙΑ, έξαδέλφη της Μίνας, άδυντη, χλωμή. Ο ΚΥΡΙΟΣ ΒΑΡΔΑΣ, άποστρατος συνταγματάρχης, πατέρας της Μίνας. Ξερακιανός, λευκός, ύπογεννείο στρατιώτικο.

ΑΝΝΑ, καμαριέρα.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, περιβολάρης.

ΕΝΑΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ.

ΧΩΡΙΚΟΙ.

Η Σκηνή στο Νέο Φάληρο, υποτερα σ' ένα νησί των Σποράδων.

[Παραστάθηκε στὸ, Θέατρο του Συντάγματος γιὰ πρώτη φορά μὲ τὸ αὐγούστιακο φεγγάρι πνιγμένο σὲ σύννεφα καταιγίδας. (6 Αύγουστου 1907). Μίνα ἡ Δις Μ. Κοτοπόύλη, Παύλος ὁ κ. Ευτύχιος Βονασέρας].

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Μικρὸ σαλονάκι, βαλμένο μὲ γυνστο. Λουλούδια πολλὰ σὲ βάζα. Στὸ βάθος μπαλκόνι ποὺ βλέπει πρὸς τὴ θάλασσα. Δεξιὰ καὶ δροσερὰ πόρτες πρὸς ἄλλα δωμάτια φωτισμένα. Πλάτο. Μιὰ ἐπαξέρα μὲ βιβλία. Στοὺς τολχοὺς οἱ προσωπογραφίες τοῦ Κου καὶ τῆς Κας Βάρδα. Ένα κλουβὶ κρεμασμένο στὸ παράθυρο. Μπάνι μέσα στὸ φεγγάρι.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Ο κ. Βάρδας - Μάρκος Ζόλας.

Κοντά σ' ἔνα τραπέζιο. Ο κ. Βάρδας ξαπλωμένος σὲ μιὰ κουνιστὴ πολυθρόνα, ὁ Μάρκος ἀπέναντι του καθισμένος φυλλομετράει ἔνα βιβλίο.

Ο κος ΒΑΡΔΑΣ [Καπνίζει] — Δὲν εἶνε πιὰ γιὰ μέσα. Ή βραδειὰ ὅξω εἶνε τρέλλα μὲ τὴν πανσέληνο! [γρούει πρὸς τὸ μπαλκόνι]. "Ένα σιγαρέττο, κύριε Μάρθα; [Τοῦ προσφέρει]. Βοηθεῖ στὴ χώνευσι.

ΜΑΡΚΟΣ — Εύχαριστῶ [παίρνει τὸ σιγαρέττο]. "Υστερ' ἀπ' τὰ γεύματά σας δὲν μπορεῖ ἀλήθεια κανένας νάποκρούσῃ ἔνα χωνευτικό...

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Τί νὰ κάμης φύλε μου; Εἶνε τὸ μόνο πρᾶγμα ποὺ μᾶς ἔμεινε σ' ἐμᾶς τοὺς γέρους. Καλὸ φαγί... Εσεῖς οἱ νεοὶ ἔχετε τόσα ἄλλα πρᾶγματα. Γράφετε στίχους ἀκόμα, κύριε Μάρθα;

ΜΑΡΚΟΣ [ντροπαλός]. — Καμμιὰ φορά. Εἶνε μιὰ ἀρρώστεια χρονία, βλέπετε. [Προσπαθεῖ νάλλαξι θέμα] Σήμερα ἔχομε πανσέληνο; Νομίζω αὐτό.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — "Οχι, σήμερα. Ποὺ λέτε, ἔγραφα κ' ἔγω στίχους στὰ νειᾶτα μου. "Οταν εἶνε κανεὶς νέος..." Αν καὶ στρατιώτης δὲν μπορῶ νὰ πῶ, πὼς δὲν μ' ἀρέσει ἀκόμα ἡ ποίησις. Ξέρω ἀπόξω ὅλη τὴν «Τουρκομάχον Ελλάδα» τοῦ Σούτσου. [Άπαγγέλλει]:

"Αηδονόστομος καθὼς πάλαι
Τὴν Τουρκομάχον Ελλάδα ψάλλε
"Ηις εἰς δάφνας τοῦ Παρθενῶνος..."

Σᾶς ἀρέσει δ Σοῦτσος; Εγὼ τρέλλαινομαι.

ΜΑΡΚΟΣ [Σὲ ἀμηχανία]. — Χμ! Είχε κάποιο αἰσθημα... Δὲν σᾶς λέω...

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — 'Αγκαλὰ ἔσεις οἱ νέοι ἔχετε ἄλλα γοῦστα. Τὸ ὄδιο κ' ἡ κόρη μου. Διαβάζει 'Ιψεν, Μάτεολιγκ, οὗτε ξέρω πῶς τοὺς λένε. Συχνὰ μαλλώνομε μὲ τὴ Μίνα ἀπάνω σ' αὐτὰ τὰ ζητήματα. Έγώ, νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀμαρτία μου, δὲν σᾶς πολυκαταλαβαίνω ἐσᾶς τοὺς νέους...

Η καμαριέρα φέρνει καφέ.

"Ας πάρωμε ὠστόσο τὸν καφέ μας. [Προσφέρει στὸν Μάρθα]. Δὲν ἀνάφατε τὸ σιγαρέττο σας.

ΜΑΡΚΟΣ — Εύχαριστῶ, κύριε Βάρδα. Θάναψω [ἀνάβει]. Σᾶς φαίνεται πραγματικῶς πῶς βοηθεῖ τὴ χώνευσι.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Πιστέψετε ἔναν γέρο συνταγματάρχη ποὺ ἔφαγε, ἔφαγε κυριολεκτικῶς ὅλη τοὺς περιουσία. Ναϊ! Τὴν ἔφαγε μὲ τὰ δόντια τοὺς τάληθινὰ καὶ μὲ τὰ δόντια τοὺς τὰ ψεύτικα. [Κάποια πικρὴ εὐθυμία στὸν τόνο τῆς φωνῆς του]. Καὶ τὴ χώνεψε μὲ ὥραῖς σιγάρα τῆς Αβάνας. Τώρα χωνεύσμε τάπομεινάρια μὲ καπνὸ τοῦ Αγρινίου. Δόξα σοι, δ Θεός. Πάλι καλά. [Παίρνει ἔνα ἄλλο σιγαρέττο]. "Ένας στρατιώτης ποτὲ δὲν πρέπει νὰ δειλιάζῃ. Διαβολε!

ΜΑΡΚΟΣ — Λένε ὠστόσο, πὼς δικανὸς ἔξασθεντες τὴ μνήμη.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ [Σηκώνεται ἐπάνω, νευρικός]. — Τί μνήμη, φύλε μου, τί μνήμη! [Βαδίζει πρὸς

τὸ παράθυρο]. Τί νὰ τὴν κάμετε παρακαλῶ τὴ μνήμη! Τί ἔχει νὰ θυμηθῇ κανεὶς; Τί ἀξίζει τὸ κόπο νὰ θυμηθῇ; [Άναστενάζει καὶ ἔπειτα γελᾷ]. Τὴν ιστορία ἡ τὴ ζωὴ του; Καλύτερα νὰ λείπῃ, κύριε Μάρθα, καλύτερα. Ή μνήμη εἶνε καλὴ γιὰ λίγο. "Επειτα... [Ο Μάρκος σηκώνεται καὶ προχωρεῖ πρὸς τὸ μπαλκόνι. Ο κ. Βάρδας τὸν καθιδενεῖ στὸν δώμα]. "Όταν φθάσης στὰ χρόνια μου θὰ ἴδης πόσο περιττὸ καὶ πόσο ένοχλητικὸ πρᾶγμα εἶνε αὐτὴ ἡ μνήμη.

ΜΑΡΚΟΣ — "Ενας ποιητής δὲν μπορεῖ νάχῃ ἐναντία ἴδεα ἀπὸ τὴ δική σας, κύριε Βάρδα. "Ένας ζωγράφος μοῦ ἔλεγε, πὼς ὅταν ἔχῃ κανένας ἔξασθενημένη τὴν ὄρασι βλέπει καλλιτεχνικῶρεα τὴ φύσι. Σᾶς βεβαιόνω πῶς μὲ μιὰ ἔξασθενημένη μνήμη βλέπει κανεὶς ὡμορφότερη τὴ ζωὴ. Τὴ βλέπει μέσα σ' ἔνα σύννεφο. [Άκουμπα τὸ χέρι του στὸν τοῖχο καὶ κυττάει ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο]. Τὸ ἀδριστὸ μᾶς φέρνει πρὸς τὸ ἄπειρο...

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Αὐτὰ εἶνε πολὺ βαθειὰ πρᾶγματα γιὰ μένα. "Ενα πρᾶγμα ξέρω μονάχα. Πὼς ἀν τὰ σιγαρέττα μου μοῦ σκοτώνουν τὴ μνήμη, εἶνε ἔνας λόγος νὰ τάγαπω περισσότερο. [Σὲ λίγο]. Τί ὡραῖο φεγγάρι!

ΣΚΗΝΗ ΙΙ

Οι ίδιοι, δ θεοίς Λουκᾶς.

Ο Θ. ΛΟΥΚΑΣ [Μπαίνει ἀπὸ τὴ δεξιὰ θύρα. Νευρικός. Τὰ χέρια δεμένα ἀπόπισθ]. — Ρεμβάζετε;

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — 'Απάνω - κάτω.

ΜΑΡΚΟΣ — Μιλοῦμε γιὰ τὸ φεγγάρι.

Ο Θ. ΛΟΥΚΑΣ — "Ωχ, ἀδελφέ μου. Τὸ φεγγάρι εἶνε γιὰ τοὺς χασομέρηδες. Πρέπει νὰ εῖμεθα θετικοὶ ἀνθρωποι. Εἴδατε τὶς ἔφημερίδες;...

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Τί τρέχει πάλι;

Ο Θ. ΛΟΥΚΑΣ — "Η σύμβασις τῶν νερῶν ἐναυαγῆσε. Καὶ θὰ ναυαγήσουν καὶ ἄλλες καὶ ἄλλες ἀκόμα." Ετσι εἶνε ὅταν δὲν θέλουν νάκουσουν «Οὐδεὶς προφήτης ἐν τῇ ἐαυτοῦ πατρῷδι». Τόσα χρόνια τοὺς τὰ φωνᾶς του. Καὶ τὴ χώνεψε μὲ ὥραῖς σιγάρα τῆς Αβάνας. Τώρα χωνεύσμε τάπομεινάρια μὲ καπνὸ τοῦ Αγρινίου. Δόξα σοι, δ Θεός. Πάλι καλά. [Παίρνει ἔνα ἄλλο σιγαρέττο]. "Ένας στρατιώτης ποτὲ δὲν πρέπει νὰ δειλιάζῃ. Διαβολε!

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Κασύμενε Λουκᾶ! Ψύχωσις σοῦ κατάντησε...

Ο Θ. ΛΟΥΚΑΣ [Θυμωμένος]. — Ψύχωσις! Εγὼ εἶμαι θετικὸς ἀνθρωπος, Βάρδα. Τὸ ξέρεις καλά. "Οταν δικαστὴς ἔργαζεται κανένας εἰκοσι χρόνια γιὰ μιὰ ἴδεα..." Εφαγα τὰ πόδια μου στὰ βουνά... Ψύχωσις βέβαια. "Εχει κα-

νένας τὴν ἀντίπραξι καὶ μέσα στὸ σπίτι του. Σᾶς ἐτύφλωσε ὁ Θεός. Αγκαλὰ «μωράίνει Κύριος διν βούλεται ἀπωλέσαι».

ΜΑΡΚΟΣ — Καὶ πῶς πᾶνε οἱ μελέτες σας, κύριε Λουκᾶ;

Ο Θ. ΛΟΥΚΑΣ [χωρὶς νὰ προσέξῃ τὸ Μάρκο]. — Θέλει κανένας νὰ σᾶς ξελασπώσῃ καὶ σεῖς καμαρώνετε. Ο κ. Μάρκος εἶνε δικός μας, τί νὰ κρυβώμεθα; Σᾶν νὰ ἐργάζωμαι γιὰ τὸν ἐαυτό μου, βλέπεις. Εγὼ αὐδριο θὰ φορήσω. Εσᾶς συλλογίζομαι, ἔκεινο τὸ κορίτσι τὸ καῦμένο ποὺ θὰ μείνη αὐδριο στὸν τοῖχο. Ο Μάρκος ἀπούρεται πρὸς τὴν έταζέρα, προσποιούμενος διτι ζητεῖ πάποιο βιβλίο.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ [Μὲ νευρικὸ γέλιο συγκρατῶν τὸν θυμόν του, πρὸς τὸν Μάρκο]. — Μήν ἐνοχλεῖσαι, φύλε μου. Κανένας φόβος δὲν εἶνε νὰ σὲ χρειασθοῦμε γιὰ μάρτυρα. Αὐτὰ εἶνε συνειδησμένα μὲ τὸν κ. Λουκᾶ.

Πρὸς τὸν θεοῖ Λουκᾶ.

Αρκετά, Λουκᾶ, ἀρκετά. Κτύπησε, τώρα, νὰ σου φέρουν τὸ καφεδάκι σου...

Ο Θ. ΛΟΥΚΑΣ — Τί νὰ τὸν κάμω τὸν καφέ; Γιὰ καφέδες εἴμαστε τώρα;... [Κάθεται σὲ μιὰ πολυθρόνα, βγάζει μιὰ ἐφημερίδα ἀπὸ τὴν τσέπη του καὶ διαβάζει].

ΜΑΡΚΟΣ — Εἶνε τίποτε καινούριο, κύριε Λουκᾶ;

Ο Θ. ΛΟΥΚΑΣ — Τί νὰ τὰ κάμετε τὰ καινούρια; Τὰ παληὰ νὰ βλέπωμε. [Διαβάζει. Ο Μάρκος πλησιάζει τὸν κ. Βάρδαν καὶ κρυφομιλοῦν διὸ λόγια. Ο κ. Βάρδας κουνεῖ τὸ κεφάλι του].

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ [ξεφανά]. — Τί έγινε ἡ Μίνα, Λουκᾶ; Ανέβηκε στὴν κάμαρά της;

Ο Θ. ΛΟΥΚΑΣ [δύστροπα]. — "Οχι, πῆγε ξέω...

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — "Εξω. Ποῦ;

Ο Θ. ΛΟΥΚΑΣ [ήμερωτερος]. — Επῆγαν μὲ τὴν Ιονία νὰ κάμουν ἔνα γύρο στὴν ξέδρα.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ [ώς μονολογῶν]. — Στὴν ξέδρα! Στὸ φεγγάρι! Τί φομαντισμός! Αὐτὸ τὸ κορίτσι τὸσι ητανε ἀπὸ μικρό. Τρελλὸ γιὰ τὴ θάλασσα. "Ολη τὴν ήμέρα της τὴν περούνσε μὲ τὴν νταντά της στὴν ἀκρογιαλιά, νὰ μαζεύῃ κοκχύλια, νὰ πιάνῃ καβούρια, νὰ κτίζῃ σπιτάκια στὸν ἄμμο. Νὰ κάνεται ὡς στὰ γόνατα στὸν νερό. Μιὰ ήμέρα γύρισε ἡ νταντά της κάτι νὰ ιδῇ καὶ τὴ χάνει. Ποῦ ητανε, φύλε μου; Προχώρησε, δπως ητανε ντυμένη, μέσα στὸ νερό. "Εφτασε ὡς στὸ λαιμό. Καὶ γελούσε κ' ἐπαίζει μὲ τὰ κύματα. Τί τρομάρα ποὺ πήραμε!

ΜΑΡΚΟΣ — Εἶνε τόσο μαγικὴ ἡ βραδειὰ κ. Βάρδα. Είχαν δίκαιο.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ [ώς νάκολουνθῇ τῇ σκέψῃ του].— Μιὰ πεντάρα δὲν δίνει γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Δός της ἔξοχή, φύσι, καθαρὸν ἀέρα, θάλασσα. Πρὸ πάντων θάλασσα. Ἡ μανία της εἶνε μὲ τὴ θάλασσα. Κρατεῖ ἀπομένα. "Ολη μας ἡ οἰκογένεια εἴτανε οἰκογένεια θαλασσινῶν. Ἐγὼ μόνο ἔκαμα ἔξαίρεσι.

Ο Θ. ΛΟΥΚΑΣ [ἐνῷ διαβάζει].— Γι' αὐτὸ τᾶκαρες θάλασσα στὴ στεριά. Δὲν πειράζει! Τώρα θὰ γίνεται στὰ σωστὰ χερσαῖοι! [Σηκωνεται ἀπότομοι καὶ βγαίνει ἀπὸ τὴ δεξιὰ θύρα νευρικός. Ο κ. Βάρδας τὸν ἀκολουθεῖ μὲ ἄγριο βλέμμα. Κτυπᾷ τὸ ποδάρι του στὸ πάτωμα].

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Θηρίο! Ακουσες ἔκει τὸ θηρίο!

ΣΚΗΝΗ III

Ο κ. Βάρδας — Μάρκος.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Ἀνυπόφορος ἀνθρώπος. Αἰωνίως μὲ συγχύζει. Μοῦ ἔφερε τὸ αἷμα στὸ κεφάλι ὁ καταραμένος.

ΜΑΡΚΟΣ — Μὴν τὸν ξεσυνεργίζεσθε, κύριε Βάρδα.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Εἶναι νὰ μὴν τὸν ξεσυνεργίζεσθε! Τὸν ἔχω ἐδῶ καὶ τὸν τρέφω δέκα χρόνια, ἔναν τεμπέλη, ἔναν τιποτένιο. "Ολη του ἡ ζωὴ πέρασε μ' ἔφευρόσεις. Καὶ σου κάνει τὸν θετικὸ ἀνθρώπο. Τώρα ἔγινε καὶ ὑδραυλικός. Ἐφούσκωσαν τὰ μυαλά του. Θαρρεῖ πῶς κρατεῖ στὰ χέρια του τὶς πηγὲς τοῦ Νείλου καὶ τὰ ἑκατομμύρια δὲν ἔρω τίνος. Ἀπαιτεῖ νὰ τὸν εὐγνωμονοῦμε ἀπὸ τώρα γιὰ τὰ ἑκατομμύρια ποὺ θὰ μᾶς ἀφίσῃ.

ΜΑΡΚΟΣ — Δὲν ὑποθέτω νὰ εἴπει τίποτε μὲ κακά.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Τὶ ἄλλο ἥθελες νὰ μοῦ πῇ; Δὲν καταλαβεῖς τὸ νόημα του. Μὲ ἀγγιγές στὴν πληγὴ μου ὁ ἄθλιος. Στὸ μέλλον αὐτούνοῦ τοῦ κοριτσιοῦ. Δὲν ἔνοιωσες τὸ φαρμάκι του; Θὰ γίνεται χερσαῖοι, λέει. Χερσαῖοι.

ΜΑΡΚΟΣ — Δὲν ἔννόησα. Γιατὶ τὸ εἴπε;

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Τοῦ μιλῶ γιὰ τὴν ἀδυναμία τοῦ παιδιοῦ αὐτούνοῦ, τὴν ἀδυναμία ποὺ ἔχει γιὰ τὰ ἀκρογιάλια, γιὰ τὴ θάλασσα, τὴ θάλασσα ποὺ μεγάλωσε κοντά της, ποὺ πέρασε τὰ καλύτερά της χρόνια, ἐδῶ στὸ πατρικὸ τῆς σπίτι, σ' αὐτὸ τὸ σπίτι ἐδῶ μέπα... Λοιπὸν αὐτὸ τὸ σπίτι, ἔχεις, Μάρκο, θὰ πουληθῇ τὸν ἄλλο μῆνα, [σκουπίζει ἔνα δάκρυο] θὰ πουληθῇ μάλιστα. "Ετοι ἥθελε ὁ Θεός. Καὶ μοῦ λέει: «Τώρα θὰ γίνεται χερσαῖοι». Δηλαδὴ θὰ ξεσπι-τωθῆτε, θὰ οιμάξετε, θὰ τραβήξετε κατὰ τὸν

ἄνεμο... Καὶ ἡ Μίνα δὲν ἔρει τίποτε ἀκόμα, δὲν ἔρει τίποτε. Πρέπει νὰ τὸ μάθῃ βέβαια. Εἶναι κόρη στρατιώτη. Πρέπει νάχῃ καρδιά. Μὰ ἔχω τὴ δύναμι νὰ τῆς τὸ πῶ; Ἐκατὸ φορὲς ἀλλαξα τὰ λόγια μου.

ΜΑΡΚΟΣ [θλιβερά].— Αἰσθάνομαι τὴ θέσι σας, κύριε Βάρδα. Τὴν αἰσθάνομαι κατὰ βάθος.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Χερσαῖοι! ἀκούσεται τὶ εἴπε αὐτὸς ὁ ἄθλιος. Μιὰ λέξι ἔ; Τίποτε! Δὲν ἀξίζει νὰ θυμώσῃ κανένας γιὰ μὰ λέξι.

ΜΑΡΚΟΣ — Ἐνας ξεμιωραμένος ἔκει! Μὴν τὸν συνεργίζεσθε, κύριε Βάρδα. Δὲν ἥθελε νὰ σᾶς πειράξῃ...

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ [Ως νὰ παραληρῇ].— Νὰ μὲ πειράξῃ, ὅχι. Τὸ πιστεύω. Ναί, τὸ πιστεύω. Τὶ νὰ μὲ πειράξῃ μιὰ λέξι; Τὶ εἶνε μιὰ λέξι; 'Αέρας... "Ε;... Εγὼ εἴμαι στρατιώτης. 'Υποφέρα καὶ κάν.

Σὲ λίγο, παράφορος.

Μὰ ὅχι, φύλε μου, δὲν εἶνε μιὰ λέξι. Εἶνε προφητεία. Προφητεία μαύρη. Αὐτὸ μὲ σκοτώνει. Δὲν εἶνε κακὸς αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος. Τὸ έρω. Εἶνε κάτι χειρότερο. Εἶνε προφήτης. Μαῦρος προφήτης.

ΜΑΡΚΟΣ — Η ἀτυχία σᾶς κάνει προληπτικό, κύριε Βάρδα. Μὴ σκέπτεσθε τὸ κακό... Εἶνε κακὴ συνήθεια.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Νὰ μὴ σκέπτωμαι λέσ! Βέβαια. Νὰ μὴ σκέπτεται κανένας εἰν' εύτυχια. Μὰ πῶς; Μὰ πῶς;

ΜΑΡΚΟΣ [γλυκά].— Κύριε Βάρδα...

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ [ἀργὰ καὶ θλιβερὰ σὰν νάντικρυζη ἔνα δραμα].— Νὰ μὴ σκέπτομαι; Τὶ νὰ μὴ σκέπτωμαι, ποὺ τὰ βλέπω. Τὰ βλέπω μὲ τὰ μάτια μου... "Ενα στενοσόκακο, ἔνα δρομαλάκι βρώμικο, ὑγρό. Ποιός ξέρει σὲ ποιὰ γειτονιά, σὲ ποιὰ ἄκρη. Μιὰ σκάλα σκοτεινή, πληκτική. Δυὸ τρύπες, μὲ χαμηλὰ ταβάνια, μὲ τοίχους λεφωμένους, μὲ πατώματα γυμνά, φαγωμένα. Καὶ μέσα πέντε ἔπιπλα, πέντε ἀπομεινάρια. Εγὼ ἔζησα στὸν στρατῶνα. Δὲν μοῦ κάνουν ἐντύπωσι τέτοια πράγματα. Η Μίνα μοῦ δύως. Η Μίνα θάνετη τὴ σκοτεινή σκάλα, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο, σᾶν νάνεβαίνη σὲ νεκρό.

"Οχι, ὅχι, τὶ λέω; Θάνεβαίνη εὔθυμη, θὰ μοῦ χωρατεύῃ, θὰ γελᾷ. Νομίζω πῶς τὴ βλέπω. Θὰ θέλῃ νὰ μοῦ δώσῃ δάρδος. «'Ωραῖο σπιτάκι, πατέρα, συμμαζεμένο, νοικοκυρεμένο...»

"Επειτα θάνετη τὰ μάτια της, μέσα στὸν λεφωμένους τοίχους. Θὰ κυττάῃ ἐπάνω, κάτω, δόλγυρα καὶ θάργισῃ... ἔνα τρελλὸ τραγουδάκι.

... "Επειτα θὰ πάῃ στὴν κάμαρά της, θὰ κλεισθῇ μέσα καὶ... ποιὸς ξέρει; θὰ κλαίῃ ὅλη τὴ νύχτα μόνη της, κρυφὰ ἀπ' τὸν κόσμο. "Ἄχ! Θεέ μου!...

Σιωπή.

Καὶ τὸ πρῶτη θάνοιξῃ τὸ παράθυρο της. Νὰ κυττάῃ τὸ πέλαγο, τὶς Φλέβες, τὰ καράβια. Ποῦ πέλαγο! Μιὰ χαμηλὴ στέγη, μὲ μαυρισμένα κεραμύδια, ἔνας τοῦχος δρόμιος μπροστά της...

Κλαίει. Βήματα καὶ λόγια ἀκούνονται ἀπόξω. Μπαίνει ἡ Ιουλία καὶ ἡ Μίνα.

ΣΚΗΝΗ IV

Οι ίδιοι, Ιουλία καὶ Μίνα.

Η Μίνα προχωρεῖ σὰν κουρασμένη, σὰ λυπημένη, κρατῶντας ἔνα λεπτὸ ἐπανωφοράκι μὲ τὰ δάκτυλα. Πετᾶ τὸ ἐπανωφοράκι σὲ μιὰ καρέκλα. Πίσω της ἡ Ιουλία τερετίζουσα κάποιο σκοπό.

ΜΙΝΑ — Κύριε Μάρκο, τί καλὸς νὰ κάνετε συντροφιὰ τοῦ παπάκη... [Ο Μάρκος σηκώνεται, κατά πάι νὰ πῇ. Η Μίνα ἔσφινα ἀντιλαμβάνεται τὸ πατέρα της που ζητεῖ νὰ σκουπίσῃ ἔνα δάκρυο. Προχωρεῖ καὶ κάθεται στὰ γόνατά του, ἀγκαλιάζει τὸ κεφάλι του. Ταυτοχρόνως ἡ Ιουλία πλησιάζει τὸν Μάρκο, τοῦ κανεὶ ἔνα μορφασμὸν ἐφωτησεως].

ΜΙΝΑ [Μὲ συγκίνησι].— Τὶ ἔπαθες, παπάκη, κλαίεις; [Τὸν κυττάει στὰ μάτια]. Κύριε Μάρκο, κλαίεις δ παπάκης... [Τὸν χαϊδεύει].

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Καλέ, τίποτε, τίποτε, παιδί μου. [Προσπαθεῖ νὰ γελάσῃ]. Αὐτὸς ἐδῶ δ ποιητής μὲ συγκίνηση, δ διάβολος. Μοῦ ἀπάγγειλε ἔνα ποίημά του. "Ητανε τόσο συγκινητικό. [Γελᾷ προσποιημένα]. Ο διάβολος. Καὶ τὰ λέει μ' ἔνα πάθος! "Επειτα ξέρεις ἔμεις οἱ γέροι εἴμαστε σὰν τὰ παιδιά, κλαίμε μὲ τὸ τίποτε... Φοβοῦ τὸ γῆρας! "Ένας συνταγματάρχης νὰ κλαίῃ μὲ ποιήματα... Μὴ χειρότερα.

ΜΙΝΑ — Ο καῦμένος δ παπάκης! [Ησυχάζει καὶ γελᾷ. Σηκώνεται ἀπὸ τὰ γόνατά του. Πρὸς τὸν Μάρκον αὐστηρά]. "Α! κύριε Μάρκο, ἀλλοτε νὰ μὴ διαβάζετε ποιήματα στὸν παπάκη.

ΜΑΡΚΟΣ — Δὲν θὰ τὸ ξανακάμω...

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ [ήμερα].— Ποῦ εἴσαστε παιδί μου; Περίπατο;

ΙΟΥΛΙΑ [προλαμβάνουσα].— Πήγαμε ὡς τὴν ἔξεδρα, θείε.

ΜΙΝΑ — Εἴμαστε στὴν ἔξεδρα. Τί πανόραμα. Η θάλασσα σὰ λάδι, οὔτε μιὰ πνοή, οὔτε ἔνα κυματάκι. Καθὼς ἐπρόβαλε τὸ φεγγάρι δλοστρόγυγλο ἀπὸ τὸν Υμηττό, ἔνα καράβι μαρνά, μ' ἀνοικτὰ πανιά, καρφωμένο στὴ θέσι

τον, ἀκίνητο, φαινότανε σὰ φάντασμα. "Ε! Ιουλία; Τί ὁραῖο θέαμα. Ένόμιζε κανεὶς πῶς εἶνε τὸ στοιχειωμένο καράβι τοῦ Βάγνερ...

ΜΑΡΚΟΣ — Λοιπόν! Σᾶς προσκαλῶ, κυρίες μου, ἀπὸ τώρα, γιὰ ἔνα ἄλλο βράδυ. Θὰ κάμωμε τὸ γύρο τῆς Καστέλλας ὡς τὴ Φρεατίδα.

ΜΙΝΑ — Εύχαριστω, κύριε Μάρκο. 'Εγὼ είμαι πάντα πρόθυμη.

ΙΟΥΛΙΑ [ὑποκλινομένη].— Κύριε Μάρκο... Δὲν ἔχομε λόγους. Νὰ πάρετε καὶ τὸν φίλο σας.

ΜΑΡΚΟΣ — Αρχεῖ νὰ θέλῃ. Αὐτὸς εἶνε χαμένος τώρα μὲ τὶς μελέτες του, μὲ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ του. Τώρα κάνει μελέτες ἀπάνω στὸν Παρθενῶνα. Ήσα καὶ μὲ τὸ φεγγάρι ἀκόμα βρίσκεται ἔκπανω. "Οταν δὲν εἶνε ἔκει, θὰ τὸν βρήτε μὲ τίποτε γέρους ψαράδες νὰ κάθεται καὶ νὰ τὸν ἀκούῃ γιὰ ὅρες.

ΜΙΝΑ [διακόπτοντα].— "Α! ἐγὼ τοῦ χρόνου, τὸ ἔχω πάρει ἀπόφασι. "Ας λέη δι τι θέλει δ παπάκης, τοῦ χρόνου θὰ μοῦ πάρη ἔνα κότερο. Εἶνε τόνειρό μου, θὰ τὸ κυθερωνὸν μονάχη μου.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Καὶ τοῦτο παραγμένος, προσπαθεῖ νὰ λάβει στάθμη.

ΜΙΝΑ [πρὸς τὸν Μάρκον].— Διάβολε, διάβολε, διάβολε! Τί σου χωστοῦνσα νὰ μοῦ πῆγες ἔκεινο τὸ ποίημά σου...

ΜΙΝΑ — Αλήθεια, κύριε Μάρκο, πότε θὰ μᾶς πῆγες διάβολος. Εἶνε αὐτὸς τὸ ποίημά σας;

ΜΑΡΚΟΣ [σοβαρά].— Δὲν εἶνε ὡρα γιὰ συγκινήσεις.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Δὲν μᾶς ἥλθε κανένας ἀπόψε. Θὰ εἴχα δρεῖ γιὰ μιὰ παρτίδα μπεζίκι.

ΜΑΡΚΟΣ — Ο Παῦλος μοῦ εἴπε πῶς θάλλη. "Εφαγε ἀπὸ τωρὶς στὸ Φάληρο. Δὲν εἶνε ἀργὰ ἀκόμη.

ΜΙΝΑ — Τὶ βραύς ἀνθρώπος αὐτὸς δ Μάρκος;

ΙΟΥΛΙΑ — Οχι Εἶνε τὸ φυσικό του.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Δὲν τὸν κάνω πολὺ γούστο. Μοῦ ἀρέσει διμως δπως παῖζετ. Εἶνε γενναῖος!

ΙΟΥΛΙΑ — Γιατὶ τὸν κερδίζετε πάντα. Εἶνε αἰωνίως ἀφηρημένος.

ΜΑΡΚΟΣ — Τὶ τὰ θέλετε. "Οχι πῶς εἶνε φίλος μου, μὰ εἶνε μιὰ ἐκλεκτὴ ψυχὴ δ Μάρκος. Οἰκοδομεῖ τὴ ζωὴ σ' ἔνα σχέδιο ὠδαιότητος καὶ καλοσύνης. Η κυρία Μίνα εἴπε πῶς βαρύεται ποῦ ζῇ. Τὶ πλάνη.

ΜΙΝΑ — "Ισως.

ΜΑΡΚΟΣ — "Αν ξέρατε τί ενέργεια κρύβει μέσα του. Αὐτὸς άνάστησε τὸ σπίτι του, ἀπὸ μικρὸ παιδί. Μὲ πόσες ἀτυχίες πολέμησε! Καὶ δύως πολέμησε μὲ τὴ Μοῖρα ἔνα πόλεμο ἀ-θόρυβο, σιωπηλό, εὐγενικὸ καὶ νικηφόρο στὸ τέλος.

ΜΙΝΑ — Ναί! "Ακουσα νὰ λένε . . . Μὰ τὶ μᾶς ἐνδιαφέρει ἐπιτέλους.

ΜΑΡΚΟΣ — Τώρα εἶνε πεσμένος σὲ μιὰ ἐργασία καταπληκτική. Νύχτες ἀλάκερες ἐργάζεται τώρα, τρεῖς μῆνες, γιὰ ἔνα σχέδιο . . .

ΜΙΝΑ — Θέλετε νὰ πῆτε γιὰ τὸν διεθνῆ διαγωνισμὸ ποὺ ἐπροκήρυξεν ἐκεῖνος δ 'Αμερικανός; Εἴχα ίδει στὶς ἐφημερίδες.

ΜΑΡΚΟΣ — Ἀκριβῶς.

ΜΙΝΑ — Καὶ τὸ σκέπτεται σοβαρά; 'Αποφάσισε νὰ λάβῃ μέρος;

ΜΑΡΚΟΣ — Τώρα πιά. Αὐτὸς εἶνε παλιὰ ἰστορία. Τοῦ ἔγινε πάθος.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ [διακόπτων]. — Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε Μάρκο, ποὺ σᾶς διακόβω. Μὰ [εἰρωνικά] δὲν σᾶς φαίνεται σὰ λίγο πολύ; "Ενα παιδάριο ἔκει. Διάβολε, διάβολε. 'Εμεῖς οἱ Ρωμιοὶ εἶμεθα . . . Τὶ σοῦ εἴμεθα ἔμεῖς οἱ Ρωμιοί!"

ΜΙΝΑ — Πατέρα, μὴν κατηγορεῖτε τὸν φίλο τοῦ κ. Μάρκου.

ΙΟΥΛΙΑ — Θεῖε, ποῦ ξέρετε; "Ολα γίνονται!"

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Φουσκωμένα μυαλά! Δὲν θὰ μᾶς δώσουν τὸ τσαΐ μας ἐπιτέλους;

ΜΙΝΑ — Δὲν θέλετε νὰ περιμένωμε λιγάκι;

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Ός ποὺ νὰ ἔτοιμασθῇ . . . Πέξ, Μίνα, παιδί μου, νὰ ἔτοιμασουν.

ΜΙΝΑ — Καλά. [Κουδουνίζει. "Ερχεται ή καμαριέρα]. "Αννα, τὸ τσαΐ . . .

ΜΑΡΚΟΣ [στὴ Μίνα]. — Δὲν ἔχετε κέφι σήμερα, δεσποινίς. Καὶ εἰσθε κακιὰ μὲ δόλο τὸν κόσμο. Μήπως εἴσαστε κακοδιάθετη; Τὰ μάτια σας εἶνε κομμένα . . .

"Η Ιουλία περνᾷ κοντά στὸν Μάρκο καὶ τὸν σκουντᾶ, σὰν νὰ τὸν ἀποτρέψῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν δυμίλια του.

ΙΟΥΛΙΑ [διακόπτουσα]. — 'Αργεῖ δ φίλος σας ἀπόψε, κύριε Μάρκο.

ΜΙΝΑ [ένῳ διορθώνει ἔνα φυτό]. — Δὲν ἔχω διάθεσι, εἴπατε, κύριε Μάρκο. "Αν ξέρατε Θεέ μου! Γιατί νὰ μοῦ τὸ θυμίσετε . . . Κ' ἐγὼ κάθιμαι ἐδῶ καὶ γελῶ. Τὸ φτωχό μου τὸ πλᾶσμα . . .

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ [μὲ θυμό, ἀνασηκωνόμενος ἀπὸ τὴν πολυθρόνα, πρὸς τὴν Μίναν]. — 'Ανοησίες! ἀνοησίες! 'Απὸ τὸ πρωῒ ἔχομε αὐτὴ τὴν ἰστορία γιὰ ἔνα καναρίνι ἔκει . . . Παιδιακίσια

πράγματα! Κουταμάρες. [Πρὸς τὸν Μάρκον]. — Τί θέλατε καὶ σεῖς, τί θέλατε νὰ φέρετε στὴ μέση αὐτὴ τὴν ἰστορία. [Ἐνῷ ἀνακατεύει τὰ χαρτιά, καθισμένος ἐμπρὸς στὸ τραπέζακι]. — 'Ελâτε, κύριε Μάρκο. 'Αφῆτε τὰ καναρίνια. Time is money.

Φέρονταν τὸ τοαῦ. 'Ο Μάρκος δικαιολογεῖται μὲ ἔνα σχῆμα πρὸς τὴν Μίναν, προχωρεῖ καὶ κάθεται ἀπέναντι τοῦ κ. Βάρδα, ἀρχίζουν νὰ παιζονταν. 'Η Μίνα στέκεται λίγην ὥστα ἀκίνητη καὶ τοὺς κυντάζει. 'Η Ιουλία σύρει ἔνα κάθισμα καὶ κάθεται κοντά στὸν παίκτα. Φαίνεται νὰ συμβουλεύει τὸν Μάρκο. 'Η Ιουλία ὡς νὰ παίρνῃ μίαν ἔξαφνικὴν ἀπόφασι προχωρεῖ πρὸς τὴν δεξιὰ θύρα. Βγάνει. "Ενα κουδουνισμα ἀκούεται.

ΣΚΗΝΗ V

Οἱ ἴδιοι ἐκτὸς τῆς Μίνας.

ΜΑΡΚΟΣ — 'Ο Παῦλος.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Meglio tardi que mai.

ΙΟΥΛΙΑ — Λέτε νὰ εἶνε αὐτός;

ΜΑΡΚΟΣ — Βεβαιότατα. Κωδονομαντεία. Κουδούνισμα ἐλαφρό, μονότονο, παρατεταμένο = Παῦλος. Τὸ δάκτυλό του κοιμᾶται ἀπάνω στὸ κουδούνι. Θαρρεῖς πᾶς μεταβιβάζει μὲ τὸ φεῦμα μιὰ ἔμμονη ἰδέα, μιὰ idée fixe.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ [γελῶν]. — Φοβερός ψυχολόγος! . . . [σημαδεύει ἐπάνω στὸ ξυλάκι τοῦ μπεζικιοῦ].

ΣΚΗΝΗ VI

Οἱ ἴδιοι, Μίνα.

Μπαίνει ἡ Μίνα, κρατεῖ ἔνα κοντὶ στὰ χέρια τῆς ἀπὸ έντο Σορρέντον, στὸ ἄλλο ἔνα μπουκέτο ἀπὸ μετάκουμπα στὴν ἔτοξέρα. Πηγαίνει καὶ

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ [προσηλωμένος στὰ χαρτιά του]. Ποιὸς εἶνε Μίνα;

ΜΙΝΑ [ηρά]. — Επῆγαν νάνοιξον. [Μόνη της]. Οὐφ! "Ἄς μᾶς ἔλειπαν καλύτερα κ' οἱ συντροφίες. Βαρειοῦμαι σήμερα.

ΣΚΗΝΗ VII

Οἱ ἴδιοι, Παῦλος.

'Απὸ τὴν ἀριστερὰ θύρα ἡ ὑπηρέτρια ἀνοίγει. Μπαίνει δὲ Παῦλος. Βῆμα σύγαλο, Κινήσεις σοβαρές, μέτριες, κομψές. Ελαφρὸ χαμόγελο. 'Η Ιουλία προχωρεῖ πρὸς τὴν θύρα νὰ τὸν ὑποδεχθῇ. 'Απὸ τὸν παῖζοντας ἐπιφωνήματα ὑποδοχῆς. 'Η Μίνα μπροστά στὴν ἔταξέρα κάτι διορθώνει στὸ κοντὶ της. Γυρίζει ἐλαφρὰ χωρὶς νὰ μετακινήσῃ.

ΙΟΥΛΙΑ [προχωροῦσα πρὸς τὸν Παῦλο, σταματημένον μιὰ στιγμὴ στὴ φλιά. Χειραφία]. — Πάντοτε καθυστερημένος. "Ηθελα νὰ ἔξευρα . . .

ΠΑΥΛΟΣ [προχωρεῖ πρὸς τὸν κ. Βάρδαν, δίδουν τὰ χέρια]. — 'Απιστίες, κύριε Βάρδα.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Qui va à la chasse perds sa place. Μὴ κακοκαρδίζεσθε. "Έχω ράμπατα καὶ γιὰ τὴ γοῦνα σας.

ΠΑΥΛΟΣ [πρὸς τὸν Μάρκον]. — Μάρκο, ἐσύ μπεζίκι; [Τὸν χαϊδεύει στὸν διαρ. "Έξαφνική τὴν Μίναν". Δεσποινίς, μὲ συγχωρεῖτε, δὲν σᾶς κατάλαβα. [Προχωρεῖ πρὸς τὴν Μίνα. Χειραφία]. Τί κάνετε αὐτὸν; Πάντα μὲ τὰ λουλούδια. Τί ωραιοί μενεξέδεις!

ΙΟΥΛΙΑ [διακόπτουσα]. — Θὰ πάρετε τοσαῦ, κύριε Παῦλο;

ΠΑΥΛΟΣ — Εὐχαριστῶ.

"Η Ιουλία βγαίνει δεξιά.

ΜΑΡΚΟΣ [ένῳ παῖζει, πρὸς τὸν Παῦλον]. — Σὲ συμβουλεύων νάφισης ἥσυχη τὴν δεσποινίδα. "Έχει τὰ νεῦρα της.

ΠΑΥΛΟΣ [γελᾷ]. — "Α! δὲν μὲ φοβίζουν τὰ νεῦρα τῶν κυριῶν. "Όλες οἱ τέλειες γυναικεῖς ἔχουν νεῦρα.

ΜΑΡΚΟΣ — Περίεργη θεωρία.

ΜΙΝΑ [πρὸς τὸν Παῦλον]. — 'Αφῆτε τον. Λέει ἀνοησίες.

ΠΑΥΛΟΣ [πρὸς τὸν Μάρκον]. — Περίεργη καθόλου. Οἱ χορδὲς τῶν ὀδραίων ψυχῶν πρέπει νὰ ἔνε πάντα κουρδισμένες. Εἶνε μία ἀνάγκη ἀρμονική . . .

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Καλέ, δὲν ἀφίνετε τὶς θεωρίες! [πρὸς τὸν Μάρκο]. Ρουμπικόν . . .

ΜΙΝΑ [ικανοποιημένη]. — Δὲν κάθεσθε, κύριε Παῦλο; [Καθίζει ἡ ίδια στὸν κνήμα της. Ο Παῦλος καθίζει στὴ διπλανή πολυθρόνα].

ΣΚΗΝΗ VIII

Οἱ ἴδιοι, Ιουλία.

"Η Ιουλία φέρνει μόνη της ἔνα φλυτζάνι τοσαῦ.

ΙΟΥΛΙΑ — Τὸ τοσαῦ σας, κύριε Παῦλο.

ΠΑΥΛΟΣ [ἀνασηκωνόμενος]. — "Ω! πολὺ εὐγενική, κυρία μου. Γιατί νὰ ἐνοχληθῆτε η ίδια;

ΙΟΥΛΙΑ — Ξέρω τὰ γοῦντα σας. Δὲν μοῦ τὸ εἴπατε; Βαρύ, ἔνα κομμάτι ζάχαρι, χωρὶς γάλα, χωρὶς λεμόνι, χωρὶς κονιάκ, χωρὶς βούτημα, χωρὶς φασαρία, χωρὶς . . . "Όλα ἀπλᾶ.

ΜΙΝΑ [πρὸς τὴν Ιουλίαν]. — Φλυαρεῖς, καυμένη.

ΠΑΥΛΟΣ — Δὲν ἔχω λόγους. [Παίρνει τὸ τοσαῦ καὶ τὸ ἀκουμπά στὸ τραπέζακι. Πρὸς τὴν Μίναν]. Τί ἐλέγαμε;

ΙΟΥΛΙΑ [μὲ ταραχή]. — Σᾶς ἀφίνω νὰ ἐξακολουθήσετε.

ΠΑΥΛΟΣ [πρὸς τὴν Ιουλίαν]. — Δὲν ἔχομε τίποτε ίδιαίτερο, κυρία Ιουλία.

ΙΟΥΛΙΑ — Βαρειοῦμαι, βαρειοῦμαι. "Ολος δ κόσμος εἶνε ἀνόητος σύμερα. Πρότιμο νὰ βλέπω ποὺ παῖζουν. [Φεύγει βιαστικά πρὸς τὸ τραπέζιο τοῦ μπεζικιού].

ΜΙΝΑ [πρὸς τὸν Παῦλο, σιγά μὲ γέλια]. — Είπατε πῶς σᾶς δρέσουν τὰ νεῦρα; . . .

ΠΑΥΛΟΣ [σοβαρά, σιγά]. — Κατὰ τὰ νεῦρα . . .

ΜΙΝΑ [σιγά]. — Είσθε κακὸς μαζί της. [Σὲ λίγο μὲ τὸν υποσημειωμένο]. Δὲν λυπάσθε τώρα;

ΠΑΥΛΟΣ [σκεπτικός]. — Ελυπήθηκα πολὺ στὴ ζωὴ μου. Δὲν ἔχω πιὰ δύναμι νὰ λυπηθῶ. Καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος, ἄλλως τε.

ΜΙΝΑ — Υποθέτω πῶς ὑπάρχει . . .

ΠΑΥΛΟΣ — Λέτε; Δὲν τὸ κατάλαβα. Ποτὲ δὲν καταλαβαίνω μερικὰ πρόγματα. "Έχω τὴν ἀντίληψι ἀργή.

ΜΙΝΑ — Πέστε μᾶλλον πῶς είσθε ἀπαθῆς. Δὲν συγκινεῖσθε ἀπὸ τίποτε. "Ο φίλος σας σᾶς δονομάζει 'Ολύμπιον . . .

"Η Ιουλία, η ὁποία παρακολουθεῖ τὰ κρυφομιλήματα σημάνεται καὶ διευθύνεται πρὸς τὴν θύρα.

ΜΑΡΚΟΣ [πρὸς τὴν Ιουλία]. — "Ε! κυρία Ιουλία. Φεύγετε ἀλλὰ γαλλικά.

ΙΟΥΛΙΑ — "Οχι, θὰ γυρίσω. "Έχω τὴν ἡμικρανία μου. Πάω νὰ πάρω λίγη ἀσπιρίνη. [φεύγει].

ΣΚΗΝΗ IX

Οἱ ἴδιοι, ἐκτὸς τῆς Ιουλίας.

ΠΑΥΛΟΣ [έξακολουθεῖ]. — 'Ολύμπιος . . . Αστεῖο.

ΜΙΝΑ [κυττάζουσα πρὸς τὴ θύρα]. — "Εφυγεί 'Η Ιουλία, γιὰ καλά, νομίζω.

ΠΑΥΛΟΣ — Θὰ γυρίσῃ υποθέτω.

ΜΙΝΑ — Δὲν υποθέτω.

ΠΑΥΛΟΣ [γελᾷ]. — Λοιπὸν 'Ολύμπιος! . . .

ΜΙΝΑ — Τί εὐτυχής ποὺ είσθε. Σᾶς ζηλεύω.

ΠΑΥΛΟΣ — Γιατί;

νίζη κανεὶς κάθε στιγμὴ τῇ θλίψι του καὶ τῇ χαρά του;

MINA — Μοῦ φαίνεσθε ἀλλοιώτικος ἀνθρωπός σήμερα... Τὸ ξέρετε, κύριε Παῦλο;

ΠΑΥΛΟΣ [ἀκολουθῶν τὴ σκέψι του]. — Καὶ «νὰ φίτῃ τὰ ἄγια στοὺς σκύλους»...

MINA — Ποιὰ «ἄγια»;

ΠΑΥΛΟΣ — Τὴν θλίψι. Ἡ θλίψις εἶνε τὰ ἄγια τῶν ὅγιων.

MINA [τὸν κυττάξει ξαφνισμένη]. — Δὲν εἴπατε ποτὲ τὴ θλίψι σας σὲ κανένα;

ΠΑΥΛΟΣ — Ἐγώ; Ποτέ. Σᾶς βεβαιόνω, κυρία Μίνα.

MINA — Ἡ ἔξομολόγησις μολαταῦτα ἀνακουφίζει... Δὲν εἶν' ἔτσι;

ΠΑΥΛΟΣ — Ἰσως. Εἶνε δῆμος μιὰ ἐφεύρεσις τῶν ἀνοήτων καὶ τῶν σκληρῶν ἀνθρώπων.

MINA [στενοχωρημένη]. — Λέτε παραδοξολογίες. Δὲν ἔννοω τίποτε.

ΠΑΥΛΟΣ — Ξέρετε, κυρία Μίνα; Ἡ ἀλήθεια τῆς περισσότερες φροδὲς ἐμφανίζεται σὰν παραδοξολογία. Κάτω ἀπὸ μιὰ παραδοξολογία πάντα θὰ βρήτε κάτι τι. Ἀρκεῖ νὰ ψάχνετε.

MINA — Ἐξακολούθω νὰ μὴν ἔννοω τίποτε. Ωστε δὲν ἔξομολογεῖσθε ποτέ σας ἐσεῖς; Στοὺς φίλους σας; Σὲ κανένα;

ΠΑΥΛΟΣ — Νὰ ἔξομολογηθῶ σὲ ποιούς; Στοὺς ἀδιαφόρους; Εἶνε σᾶν νὰ δριζῶ τὴν ψυχή μου. Σ' ἔκείνους ποὺ μὲ ἀγαποῦν; Τοὺς μεταδίδω τὸν πόνο μου. Τοὺς κάνω δυστυχισμένους κι' αὐτούς. Εἶνε μιὰ κακὴ πρᾶξις, κυρία Μίνα... Ἡ χαρά μας ἀνήκει σ' αὐτούς ποὺ μᾶς ἀγαποῦν. Ἡ ἀδιαφορία μας στοὺς ξένους. Ο πόνος μας σ' ἐμᾶς τοὺς ἰδίους.

MINA — Αὐτὸ δὲν εἶνε μεγάλη δυστυχία.

ΠΑΥΛΟΣ — Εἶνε γενναιότης. Οφείλομεν νὰ εἴμεθα γενναιοί. Ἡ γενναιότης ἀνυψώνει τὴ ζωὴ καὶ τὴν κάνει ὡραιότερη. Καὶ νὰ κάνωμε ὡραία τὴ ζωὴ εἶνε τὸ καθήκον δὲνων μας... Τί ἔχετε ἔκει μέσα; [Δείχνει τὸ κουτί].

MINA [διστάζουσα] — Τῷρα δὲν θὰ σᾶς τὸ πῶ ποτε. «Υστερό» ἀπ' τὸ μάθημά σας...

ΠΑΥΛΟΣ — Τί σχέσι μπορεῖ νὰ ἔχῃ.

MINA — «Ἄχ! κύριε Παῦλο. «Εναν πόνο, εἶναι μεγάλο πόνο.

ΠΑΥΛΟΣ — «Εναν πόνο μέσα σ' ἔνα κουτί; Περιέργο. [Γελά].

MINA — Μὴ γελάτε, κύριε Παῦλο. «Αν ἔξερατε... Καὶ συλλογίζομαι τῷρα πόσο εἰχατε δίκαιο. Οἱ ἀδιάφοροι γέλασαν μὲ τὸν πόνο μου. «Εσεῖς... ἐσᾶς, θέλω νὰ πῶ, δῶς εἴπατε, θέλω νὰ πῶ πρέπει νὰ εἶμαι γενναία, πῶς

δὲν πρέπει νὰ σᾶς μεταδώσω τὴ θλίψι μου. 'Αλλὰ τί λέω. "Αλλο εἴπατε σεῖς. 'Εσεῖς δὲν θὰ λυπηθῆτε. Δὲν θὰ γελάσετε δύως. Δὲν εἶνε ἔτσι;

ΠΑΥΛΟΣ — Μὴ φοβεῖσθε, κυρία Μίνα. Εἴμαι ἀπαθής. Οὔτε θὰ κλάψω, οὔτε θὰ γελάσω.

MINA — Είσθε ἀπαθής; Μὰ δὲν ἐλέγατε... ΠΑΥΛΟΣ — Ναί. «Έχω τὴν ἀπάθεια ποὺ δίνει δ σεβασμὸς τῆς θλίψεως. Ἡ θλίψις εἶνε κατὶ ἐπίσημον. Πρέπει νὰ παρουσιάζωμεν δπλα στὴν ἐμφάνισί της.

MINA — Μὲ εἰρωνεύεσθε;

ΠΑΥΛΟΣ — "Αν εἴδατε ποτὲ τὴν Εἰρωνεία νὰ περιπατῇ χειροπιαστὰ μὲ τὸν Θαυμασμό, ίσως...

MINA [ταράσσεται]. — Είσθε σεῖς ποὺ μιλεῖτε ἔτσι, κύριε Παῦλο; "Αν τὸ κάνετε γιὰ νὰ μοῦ δώσετε θάρρος...

ΠΑΥΛΟΣ [τρυφερά]. — Γιὰ νὰ δώσω στὸν έαυτό μου μᾶλλον.

MINA — Εχετε ἀνάγκη;

ΠΑΥΛΟΣ — Είχα προπολλοῦ καὶ δὲν τὸ εύρισκα...

MINA — Κύριε Παῦλο, μὴ μιλεῖτε ἔτσι. Αἰσθάνομαι πῶς γίνομαι ἡλιθία. Θεέ μου. Κυττάξετε ἔδω.

'Ανοίγει τὸ κουτί. Μέσα σ' ἔνα στρῶμα ἀπὸ μενεχέδες φαίνεται τὸ καναρίνι.

ΠΑΥΛΟΣ [μὲ συγκίνησι]. — "Ενας μικρὸς νεκρός, κυρία Μίνα... Εἶνε τὸ καναρίνι σας; [Παίρνει τὸ κουτί στὰ χέρια του].

MINA — Τὸ πτωχό μου τὸ πλάσμα. Τὸ γνωρίζατε, κύριε Παῦλο. Ποιὸς δὲν τὸ γνώριζε. Σήμερα τὸ πρωΐ... [κρατεῖ ἔνα λυγμόν].

ΠΑΥΛΟΣ — Ποτὲ δὲν εἶδα ὡραιότερον νεκρό. Ἡ ὡραιότης κάνει καὶ τὸν θάνατο νὰ μοιάζῃ μὲ τὴν καλύτερη ζωὴ. Κάποτε τὸν κάμνει ὡραιότερον ἀκόμη. "Ητον ἀρρωστο;

MINA — «Οχι! κύριε Παῦλο. Χθὲς τραγούδησε τὰ ὡραιότερα τραγούδια του.

ΠΑΥΛΟΣ [κυττάξει τὸ καναρίνι]. — Καὶ τὸ φάρμακο του ἔμεινε ἀνοικτό. Ἡ μικρὴ του ψυχούλα πέταξε μὲ τὸ τραγούδι του. Ποιὸς ξέρει! σ' ἔνα δύνειρο ίσως, κυρία Μίνα.

MINA — 'Ονειρεύονται τὰ πουλιά, κύριε Παῦλο;

ΠΑΥΛΟΣ — «Ο Buffon τὸ βεβαιώνει. Δὲν μπορεῖ νὰ ἔνει ἀλλοιῶς. Κάθε ὡραία ζωὴ δυνειρένεται.

MINA [σκεπτική]. — Ποιὸς ξέρει τὶ δύνειρο;

ΠΑΥΛΟΣ — «Ενα παράδεισο.

MARIKA KOTONOPULOU — MINA

MINA — Καὶ πέταξε...

ΠΑΥΛΟΣ — Ελευθερώθηκε ἀπ' τὰ δεσμά του.

MINA [παίρνει τὸ κουτί καὶ φιλεῖ τὸ καναρίνι]. — Σᾶς εὐχαριστῶ, κύριε Παῦλο. Είσθε δὲ μόνος ποὺ λυπηθήκατε αὐτὸ τὸ μικρὸ πραματάκι.

ΠΑΥΛΟΣ — Ἡ θλίψις εἶνε μιά. Γιὰ τὰ μικρὰ καὶ γιὰ τὰ μεγάλα.

MINA — Ελάτε, κύριε Παῦλο, μόνο ἔσεις, έλατε αὐριο. Θὰ κάμωμε τὴν κηδεία του. Στὸ ὡραιότερο μέρος τοῦ κήπου. Εκεῖ, κάτω ἀπὸ τὶς τριανταφυλλιές. Ο ἥλιος φιλεῖ τὸ χῶμα δῆλη τὴν ήμέρα. Αγαποῦσε πολὺ τὸ φῶς τὸ πτωχὸ πλασματάκι. Μεθούσε μὲ φῶς.

ΠΑΥΛΟΣ — Καὶ θὰ σᾶς σχεδιάσω. ἔνα μνῆμα. Θέλετε;

MINA [μ' ἔκπληξι]. — «Ενα μνῆμα!

ΠΑΥΛΟΣ — Ναί. Θὰ γίνω δ ἀρχιτέκτων τοῦ Θανάτου. Εἶνε τὰ αἰώνια σπίτια.

MINA — Κύριε Παῦλο. Μία παρηγορία χύνετε μέσα μου.

ΠΑΥΛΟΣ — «Ενα μνῆμα ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο. Επάνω θὰ στέκεται ἔνα δρειχάλκινο κλουβί. «Ενα κλουβί μὲ σπασμένες πόρτες... Σᾶς υπόσχομαι πῶς θὰ τὸ στήσωμε πρὸν φύγω.

MINA — Θὰ φύγετε γιὰ ποὺ;

ΠΑΥΛΟΣ — Στὸ νησί μου πάντα, κυρία Μίνα. «Έχω ἔκει τὸ μικρό μου ἀσύνο, τὸ καλυβάκι μου. Πηγαίνω νὰ λούσω τὴν ψυχή μου στὸ φῶς, στὸν ἀέρα καὶ στὴν ήσυχία.

MINA — Πῶς σᾶς ζηλεύω, κύριε Παῦλο. Θὰ ητανε τὸνειρό μου μιὰ τέτοια ζωὴ, σ' ἔνα μακρύνδι ἀκρογιάλι. Καὶ πῶς περνάτε τὸν καιρό σας, κύριε Παῦλο;

ΠΑΥΛΟΣ — Μὲ τὸν ἔφωτά μου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κ. Βάρδας καὶ δ Μάρκος ἀνταλλάσσουν λόγια χαρτοπαικτικά, χωρὶς νό προσέχουν.

Μὲ τὸν ἔφωτά μου, κυρία Μίνα, τὴν Τέχνη μου. Μελετῶ τὴν ἀρχιτεκτονική μου στὶς γραμμὲς τῶν βουνῶν, στὸν κορμὸν τῶν δένδρων, στὰ γκαλάσματα τῶν κλαδῶν, ἀκόμα στὰ κύματα τῆς θάλασσας καὶ στὰ κύματα τῆς γῆς. Κάποτε κι' αὐτὰ τὰ σύνενεφα ποὺ κτίζουν ναοὺς ἐπάνω στὸν οὐρανό, μοῦ δίνουν κι' αὐτὰ ἔνα μάθημα...

MINA [ποὺ τὸν παρακολούθει μὲ θαυμασμό]. — Κ' ἔπειτα, κύριε Παῦλο; Σᾶς ἐκούρασα μὲ τὶς ἔρωτήσεις μου; Κ' ἔπειτα;...

ΠΑΥΛΟΣ — «Επειτα ξαπλόνομαι στὸν ἵσκιο ἔνδις πλατάνου, χτίζω ἔνα ναὸ μὲ τὴν φαντασία

μου, στήνω ένα ψηλό μαρμάρινο βάθρο και
υψώνω ένα άγαλμα. Καὶ τὸ λατρεύω...

MINA — Μίλετε σὰν ποιητής...

PAGLIO — Μὲ συγχωρεῖτε, κυρία Μίνα. Δὲν
τὸ κατάλαβα.

MINA — "Ενα άγαλμα εἴπατε. Ποιὸ εἶνε αὐ-
τό, κύριε Παῦλο;

PAGLIO — 'Εσεῖς, κυρία Μίνα.

MINA [σηκώνεται ταραγμένη]. — "Α! κύριε Παῦ-
λο! Θὰ φύγω ἀπὸ κοντά σας. Εἰσθε εἰδων.

[Προχωρεῖ πρὸς τοὺς παιζόντας. Ο Παῦλος
παίρνει ένα βιβλίο].

BARDAS [πρὸς τὴν Μίνα]. — 'Ετελείωσε ἡ συ-
ζῆτησις;

MINA — Διεκόπη, παπάκη.

MARKOS — Δέξα σοι, ὁ Θεός, κυρία Μίνα!
Σᾶς βλέπω καλύτερα.

MINA — 'Εχάσατε; Αὐτὸν νὰ μοῦ πῆτε.

BARDAS — 'Εκεī βαδίζει. Ακολουθεῖ τὶς
ἀπουσίες τοῦ φίλου του.

PAGLIO [Ένθη φυλλομετρεῖ τὸ βιβλίον]. — 'Ο ο-
συνταγματάρχης δρέπει δάφνες. Εἶνε ἀνίκητος.

MINA [γνωρίζει πρὸς τὸν Παῦλον]. — 'Αλήθεια,
δὲν παίρνετε τίποτε, κύριε Παῦλο; 'Εσεῖς κύριε
Μάρκο; Μιὰ μπενεντικτίνα;

'Ο Μάρκος ἀποποιεῖται μ' ένα σχῆμα.

PAGLIO — Εὐχαριστῶ. Εὐρῆκα ἐδῶ ένα
Βωδελαίρ. Ἀρκετὸ ἀλκοόλ.

MINA — Εἶνε τῆς Ιουλίας 'Εγὼ δὲν τὸν ἀ-
γαπῶ αὐτὸν τὸν ποιητή.

BARDAS — Πάλι μὲ τοὺς ποιητάς. Διάβολε,
διάβολε. [Ένθη ἀνακατεύει τὰ χαρτιά ἀπαγγέλλει]:

'Αηδονόστομος καθὼς πάλαι

Τὴν Τουρκομάχον 'Ελλάδα ψάλλε...

'Η Μίνα γελᾷ νευρικά.

MINA — 'Ο παπάκης μὲ τὴν αἰώνια ἐπωδό του.
BARDAS — Καλύτερα νὰ γελᾶς παιδί μου,
παρὰ νὰ κλαῖς.

MINA — Ξέρετε γιατί εἶμαι εὐχαριστημένη
πατέρα; [Μελαγχολικά]. — 'Ο ο. Παῦλος θὰ μοῦ
κάμῃ ένα μαυσωλεῖο γιὰ τὸ καναρίνι μου,
στὸν κῆπο μας, μέσα στὴς τριανταφυλλιές.

BARDAS [ταραγμένος]. — 'Ανοησίες, ἀνοησίες.
Μαυσωλεῖο σ' ένα πουλί. 'Ο ο. Παῦλος σὲ
περιπατεῖ. Δὲν πιστεύω νὰ τρελλάθηκε. [Πετῷ
τὰ χαρτιά. Πρὸς τὸν Μάρκο]: Καὶ σ' ἄλλα μὲ ὑγεία.

PAGLIO [πρὸς τὸν ο. Βάρδα]. — Δὲν ἀστειεύ-
μαι, κύριε Βάρδα. Γιατὶ δχι;

BARDAS — Κύριε Παῦλο, ὑπέθετα πῶς έχετε

περισσότερα μναλὰ ἀπὸ τὴν κόρη μου. Καὶ μὲ
συγχωρεῖτε.

MINA — Μὴν ἀκοῦτε, κύριε Παῦλο, δ παπά-
κης δὲν μοῦ ἀρνεῖται τίποτε.

MARKOS [κυττάει τὸ ωδολόγι του]. — Δὲν νο-
μίζετε πῶς εἶνε ἀργά, κυρίες καὶ κύριοι; Φρόνω
πῶς πρέπει νὰ λύσωμε τὴ συνεδρίασι...

O ο. BARDAS — Πάντα βιαστικός κύριε Μάρκο.

MINA [αὐστηρὰ πρὸς τὸν Μάρκον]. — Κύριε
Μάρκο, εἰσθε πάντα trouble-fête.

MARKOS — Trouble-fête; Μὲ συγχωρεῖτε.
Δὲν ἀντελήφθηκα τὴν... ἔορτήν.

MINA [πρὸς τὸν Μάρκον] — Λέτε ἀνοησίες. Βιά-
ζετε τὸ πνεῦμα σας. Δὲν κάνετε καλά. Θὰ τὸ
ἀδυνατίσετε.

MARKOS — Κυρία μου, δικαιολογοῦμαι ἀπλῶς.
PAGLIO — Ο Μάρκος ἔχει δίκαιο, εἶνε ἀργά...

MINA [πρὸς τὸν Παῦλον]. — 'Υπακούετε βλέπω
τυφλὰ στὸν φύλο σας.

PAGLIO [πρὸς τὴν Μίναν]. — 'Υπακούώ στὸ
ωδολόγι του, ἐπειδὴ ἔγὼ δὲν ἔχω ποτὲ δικό μου.
Οἱ σημερινοὶ ποιηταὶ κρατοῦν τὴν ἐλεεινὴν αὐ-
τὴν μηχανή.

Kíνημα ἀπαρεσκείας τῆς Μίνας.

O ο. BARDAS [ποὺ ἐτακτοποιοῦσε ἔως τώρα τὰ
χαρτιά]. — "Αν θέλετε ἀκόμη μιὰ παρτίδα...

MARKOS — 'Ες αὔριον.

'Ανασηκόνονται ὅλοι, κίνησις ἀναχωρήσεως.

MINA [πρὸς τὸν Μάρκον]. — Καὶ πότε φεύγετε,
κύριε Μάρκο;

MARKOS — Μεθαύριο.

O ο. BARDAS — Θὰ μείνετε ὅλο τὸν καιρὸ
στὴν Ἀγγλία;

MARKOS — "Ενα χρόνο περίπου.

O ο. BARDAS — Θὰ μᾶς γυρίσετε πρακτικώ-
τεος. 'Η ποίησις ἔ;

MINA — Μὴ ξεχάσετε νὰ φέρετε ένα χρονό-
μετρο μαζί σας...

MARKOS [πρὸς τὴν Μίναν]. — Εἰσθε πολὺ πο-
λεμικὴ ἀπόψε, κύρια μου.

O ο. BARDAS — Εἶνε κόρη στρατιώτου. Δὲν
τὸ ξέρετε;

PAGLIO — 'Υψόνω σημαίαν ἀνακωχῆς. Κα-
ληνύκτα σας.

Καληνυκτίζονται.

MINA [ένθη δίδει τὸ χέρι εἰς τὸν Παῦλον καὶ ένθη
οἱ ἄλλοι μιλοῦν μεταξύ τους]. — 'Τόση βία. 'Αν ἥτο
κάποιος ἄλλος ἐδῶ δὲν θὰ ἔβιαζεσθε...

PAGLIO — "Ισως περισσότερο... "Επειτα
δὲν ὑπέθετα διτὶ σᾶς εἶμαι εὐχάριστος.

MINA — Σήμερα εἰσθε ἀλλοιώτικος. Δὲν σᾶς
τὸ εἶτα; Μεταμόρφωσις.

PAGLIO — 'Η μικρὴ ψυχούλα καθὼς πέ-
ταξε, μὲ ἀγγιξε μὲ τὸ φτερό της. Καὶ μὲ μετα-
μόρφωσε.

'Η Μίνα φαιδρὴ βγαίνει μιὰ στιγμὴ ἔξω.

O ο. BARDAS [Τραβᾷ τὸν Παῦλο ἀπὸ τὸ χέρι].
Μέ τόνον ἐκπλήξεως]. — Τί εἶνε αὐτὰ ποὺ μοῦ
κάνετε; Τί εἶν' αὐτά!

PAGLIO — Τί;

O ο. BARDAS — Τὰ μαυσωλεῖα! Τὰ μαυσω-
λεῖα! Τὰ μαυσωλεῖα τῶν καναρινῶν! Στὸν
κῆπο μας. Στὸν κῆπο μας. Δὲν ξέρετε;...

PAGLIO — Δὲν ἔννοω, κύριε Βάρδα.

O ο. BARDAS — "Ας εἶνε. Τὰ λέμε αὐριο.

Μπαίνει ἡ Μίνα μ' ἔνα καπέλο στὸ χέρι.

MINA [πρὸς τὸν Παῦλον]. — Τί σᾶς λέει δ πα-
τάκης, κύριε Παῦλο; Σᾶς ἐμποδίζει νὰ μοῦ
κάμετε τὸ μαυσωλεῖον;

PAGLIO — Τί ιδέα!

BARDAS — Τί ιδέα! Τί ξύνε ἀλήθεια ἡ
Ίουλία;

MARKOS — "Εφυγε ἀλλὰ γαλλικά.

BARDAS — Τὴν κατεργάρα!

MINA [πρὸς τὸν Παῦλο]. — Κύριε Παῦλο, σᾶς
ἔφερα τὸ καπέλο σας.

PAGLIO [Ἐκπληκτός]. — Μά, Κυρία μου.
Εἶνε δυνατόν;

MINA — Ξέρετε γατί; Γιατὶ πάντα τὸ ξύνε
χαμένο.

PAGLIO — "Α! ναί! πάντα χάνω τὸ καπέλο
μου. [Παίρνει τὸ καπέλο του ὑποκλινόμενο]. Καλη-
νύκτα σας, κυρία μου.

Καληνυκτίζονται καὶ οἱ ἄλλοι ἐνῷ φεύγουν.

MINA [πρὸς τὸν Παῦλο, ἐμπιστευτικά]. — Τὴν
ὑπόσχεσί σας, κύριε Παῦλο. Μοῦ τὴν ἐδώκατε
επάνω σ' ένα τάφο.

PAGLIO [σιγά]. — Σ' έναν ὠραῖο τάφο. Εἶνε
ὑποχρέωσις ίερά.

Φεύγουν. 'Ο ο. Βάρδας ξαπλώνεται σ' ένα κάθισμα.

ΣΚΗΝΗ X

'Ο ο. Βάρδας, Μίνα.

'Η Μίνα ἀφοῦ προπέμπει τὸν κόσμον ὡς τὴ θύρα
ἐπιστρέφει καὶ ἀγκαλιάζει τὸν πατέρα της.

MINA — Καληνύκτα, παπάκη. [Τὸν φιλεῖ]. Τί
εὐτυχισμένη ποὺ εἶμαι ἀπόψε. Δὲν θὰ μοῦ ἀρ-
νηθῆται αὐτὸν ποὺ σου σὺν ζήτησα. 'Ε;

O ο. BARDAS [χαϊδευτικά]. — Θὰ ίδοῦμε, θὰ
ίδοῦμε!

Τὴν φιλεῖ. 'Η Μίνα φεύγει ζωηρή.

ΣΚΗΝΗ XI

'Ο ο. Βάρδας μόνος.

Παρακαλούσθει τὴν Μίναν μὲ τὸ βλέμμα.

Σὰν ένα πουλάκι χαρούμενο! . . . [Σὲ λίγο].
'Αλλοίμονο! Καὶ νὰ συλλογίζωμαι πῶς αὐτὴ
ἡ στέγη σαλεύεται νὰ πέσῃ. [Αναστενάζει. 'Ένθη
ἀνάβει ένα κερί γιὰ νάποσυρθῇ στὸ δωμάτιο του].
Τούλαχιστον νὰ ήμουν μονάχος ἔγὼ νὰ πέσῃ
καὶ νὰ μὲ πλακώσῃ. Μονάχος, μονάχος . . .
[Φεύγει μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο μὲ βῆμα κλονισμένο].

ΑΥΛΑΙΑ

[Ἐπεται συνέχεια]

PAGLIO ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Ο ΠΟΛΙΟΥΧΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Τὴν εἰκοστὴν τετάρτην Αὔγουστου ἐκάστου ἔ-
τους ἔορτάζεται μεγαλοπρεπῶς ἐν Ζακύνθῳ
ἡ ἀνάμνησις τῆς ἐγγράφων, τὰ ὅποια ἡμεῖς ἐδήμοσιεύ-
σαμεν ἐν τῷ ζακυνθιακῷ περιοδικῷ *Κυψέλη*
τῷ 1887, μανδάνομεν διτὶ, τῇ 10 Οκτωβρίου
τοῦ ἔτους 1622, οἱ Σύντιχοι Ζακύνθου Ίωάν-
νης Γαβριλόπουλος καὶ ὁ θεῖος τοῦ Ἅγιου
Μᾶρκος Σιγούρδος πληροφοροῦν τὴν ἐνετακήν
Κυβέρνησιν διτὶ δι βαρέως ἀσθενῶν τότε "Άγιος
ἥτο περίπου ἐτῶν ἔβδομηκοντα πέντε." Εκ τούτου
πιστοποιεῖται διτὶ ἐγεννήθη περὶ τὸ ἔτος 1547.

‘Ο πατήρ του ἐκαλεῖτο Νούκιος Σιγοῦρος, ἡ δὲ μῆτης του Παυλίνα Βάλβη. Ἀμφότεροι κατήγοντο ἔξι ἀρχαίων οἰκων εὐπατοιδῶν. Οἱ πρόγονοι τοῦ Σιγούρου ἦσαν Νορμανδοί, οἱ δὲ τῆς Βάλβη Βενετοί.

Ο Αγιος είχεν ενα μεγαλείτερον ἀδελφὸν τὸν Κωνσταντῖνον, δστις ἐφορεύθη, καὶ ὁ φονεὺς κατέφυγε παρὰ τῷ ἄγιῳ ἀδελφῷ καὶ εὗρε μεγάλην προστασίαν είχε καὶ μίαν μικροτέραν ἀδελφὴν τὴν Σιγούραν, τὴν συζευχθείσαν εἰς πρῶτον γάμον τὸν Ἰωάννην Γηρέγον καὶ εἰς δεύτερον τὸν Βασίλειον Μακρῆν.⁶ Ο πατήρ τοῦ Αγίου είχε τρεῖς ἀδελφούς, τὸν Μᾶρκον, τὸν Κωνσταντῖνον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ μίαν ἀδελφήν.

Ο Αγιος κατά την βάπτισιν ωνομάσθη Γραδενήγος, ἀλλὰ κοινῶς ἐλέγετο Δραγανῆγος. Τῷ 1568 ἐκάρη ἐν τῇ μονῇ τῶν Στροφάδων μοναχός, μετονομασθεὶς Δανήλ. Τῷ 1573 προχειρισθεὶς ἱερεύς, ἔλαβε τὸ δόνομα Διονύσιος. Υπάρχει συμβόλαιον τῆς 13 · Σεπτεμβρίου 1574 δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Α. Μπισκίνη, εἰς τὸ ὅποιον καλεῖται: « δσιώτατος καθηγούμενος τῆς Ἀγίας Μονῆς κυρ. Δανήλ Σιγούρδος ». Άλλ' ὁ Ἀγιος ὑπογράφει εἰς τὸ ἰδιον συμβόλαιον οὕτω: Κάγιδ Διονύσιος ἵερομόναχος καὶ καθηγούμενος τῆς Ἀναφωνητρίας στέργομαι τὰ ἄνωθεν ». Εκ τούτου καταφαίνεται ὅτι μετωνομάσθη Διονύσιος δὲ προεχειρίσθη ἱερεὺς καὶ ὅχι τῷ 1576, ὅτε ἔχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Αλγίνης καὶ Πόρου. Άλλ' ἐκ συνηθείας, φαίνεται, ἐλέγετο ἐνίστε παρά τινων καὶ Δανήλ.

Ο Αγιος ἔλαβεν ἀνατροφὴν οἰκογενειακὴν ἀρίστην καὶ μόρφωσιν ὡς ὅλοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ εὐπατρῖδαι. Αγνωστὸν ἂν μετέβη εἰς τὴν Εὐρώπην πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του. Ἡτο κάτοχος τῆς Ἑλληνικῆς, λατινικῆς καὶ τῆς Ἰταλικῆς. Ή καλλιτέρα αὐτοῦ ἐνασχόλησις ἦτο ἡ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὸ 1592 κατεγίνετο ἀκόμη εἰς τὴν μελέτην τῶν συγγραμμάτων τοῦ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, τὰ δποια ἐπλούτιξε διὰ σχολίων, ὡς μαρτυρεῖ ἐπιστολὴ τοῦ λογίου ἱερομονάχου Διονυσίου Καταλιανοῦ πρὸς τὸν Ἀγιον, σταλεῖσαν ἐκ Βενετίας εἰς Ζάκυνθον κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο¹.

¹Ἐξ ὄσων μέχρι τοῦδε ἐγγράφων περὶ τοῦ
²Ἀγίου εἴδομεν, μαρτυρεῖται ὅτι ὁ καθ' ὅλου

¹ Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εὑρίσκεται εἰς τὴν τοῦ Lami συλλογήν: *Deliciae eruditorum* τόμος IX, σελ. 77 ἐν Φλωρεντίᾳ 1740.

τῶν κτημάτων τῆς μονῆς, ἀλλ' ἦτο πάντοτε
ἀναγκαία ἡ παρουσία του καὶ ἡ ἐποπτεία του.
Τῷ 1573 ὁ ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας καὶ Ζα-
κύνθου ἔχειροτόνησεν αὐτὸν ἵεραν ὄντα εἴκο-
σιν ἔξι ἑτῶν. Δὲν εἶνε παράδοξον ἂν τόσον
νέος ὁ "Αγιος ἐπροχειρίσθη Ἱερεύς, ἀφοῦ τότε
καὶ πολὺ νεώτεροι τοῦ 'Αγίου ἐπροχειρίζοντο
ἱερεῖς. Διὸ καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινου-
πόλεως Γεράσιμος ἔξέδιπκε τῷ 1796 γράμμα δια-
τάττον ἴνα: «μηδεὶς τολμήσῃ χειροτονῆσαι, παρὰ
»τοὺς θείους καὶ Ἱεροὺς νόμους καὶ κανόνας, πρε-
»σβύτερον μὲν πρὸ τῶν τριάκοντα ἑτῶν, διά-
»κονον δὲ πρὸ τῶν εἰκοσιπέντε, μήτε ὑποδιά-
»κονον ἥττονα τῶν εἴκοσιν ἑτῶν. . . »

Μετὰ τοία ἔτη δὲ Ἀγιος ἐπεθύμησε νὰ μεταβῇ εἰς Ιερουσαλὴμ διὰ νὰ προσκυνήσῃ τοὺς Ἅγιους Τόπους. Διαπλεύσας τὸ Αἴγαιον πρὸς εὗρεσιν πλοίου διευθυνομένου εἰς Παλαιστίνην, ἐσκέφθη νὰ ἴδῃ καὶ τὰς Ἀθήνας. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ενδισκόμενος ἐπεσκέφθη τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν Νικάνωρα. δοτὶς θαυμάσας τὴν ἀπλότητα καὶ τὰς εὐαγγελικὰς ἀρετὰς τοῦ Ἅγιου, τὸν ἔπεισε νὰ τὸν χειροτονήσῃ ἀρχιεπίσκοπον τῆς τότε χροενούσης ἀρχιεπισκοπῆς Αἰγύνης. Ἀλλ᾽ δὲ Ἀγιος ἐν τῇ ἔδρᾳ ταύτῃ δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον. Παρητήθη τοῦ θρόνου, καὶ τὸ 1579 βλέπομεν αὐτὸν μονάζοντα εἰς τὰ ἀγαπητὰ αὐτοῦ Σιροφάδια.

“Οταν δὲ Ἀγιος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ζάκυνθον, ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου ἀπὸ τοῦ 1567 ἥτο δὲ κεφαλῆν Φιλόθεος Λοβέρδος, καὶ πρωτοπαπᾶς Ζακύνθου ἀπὸ τοῦ 1553 δὲ Εὐστάθιος Κοτζονᾶς ἐκ Μεθώνης.

Ο "Άγιος είχε λάβη παρὰ τοῦ Πατριάρχου Ιερεμίου τοῦ Β' τὸ ἀξίωμα τοῦ Προέδρου Ζακύνθου. Οἱ Ζακύνθιοι βλέποντες τὴν ἀγιωσύνην τοῦ συμπολίτου ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης, φυσικῷ τῷ λόγῳ ἐθεώρουν αὐτὸν ποιμενάρχην τῶν καὶ τὸν μόνον πνευματικὸν πατέρα των. Εἰς τὰς καρδίας πάντων ἦτο χαραγμένον τὸ ὄνομα τοῦ ἄγιου. Οἱ δρυθόδοξοι καὶ οἱ Λαϊνοὶ τὸν ἐθεώρουν ὡς ἄγιον. Καὶ οἱ μὴ χριστιανοὶ μεγάλως τὸν ἐσέβοντο καὶ τὸν ἐλάτρευν.

Ο Ἀγιος ἀφιλοκερδῶς ἔξετέλει κατ' ἄπαι-
τησιν τῶν συμπολιτῶν του, τὰ καθήκοντα τοῦ
ἀρχιερέως ἐνίστε ἐν Ζακύνθῳ. Ἐπραττε τοῦτο
καὶ διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς πιστοὺς καὶ διὰ
νὰ περιστείλῃ τὴν πλεονεξίαν τοῦ ἀρχιερέως
Λοβέρδου. Διὸ ἡ Κοινότης Κεφαλληνίας ἀπέ-
στειλε πρεσβείαν ἐκφράζουσαν τὰ παράπονά

της πρὸς τὸν Δόγην τῆς Βενετίας διότι ο Ἀ-
γιος: « ὃν ἀρχειπίσκοπος Αἰγίνης, ἐπαρχίας
» τουρκικῆς, προεχείριζεν τερεῖς, διακόνους καὶ
» ὑποδιακόνους, ἀναμιγνύομενος οὕτως εἰς τὰ
» τῆς δικαιοδοσίας τοῦ ἐπισκόπου τῶν νήσων
» Λοβέρδου καὶ τιτλοφορούμενος Πρόδεδρος Ζα-
» κύνθου καὶ ὅτι αὐτὰ δυνατὸν νὰ προύκάλουν
» σκάνδαλα». Ἡ Κυβέρνησις τῆς Βενετίας εἰσή-
κουσε τὰ παράπονα τῆς κεφαλληνιακῆς Κοι-
νότητος καὶ διὰ ἔγγραφου τῆς 25 Αὐγούστου
τοῦ 1581 πρὸς τὸν Προβλεπτὴν Ζακύνθου
διατάττει τὸν Ἀγιον: « . . ἐπὶ ποινῇ νὰ χάσῃ
» τὴν εὔνοιαν τῆς Βενετίας, νὰ παραιτηθῇ πά-
» σης πρᾶξεως ὑπαγομένης τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ
» ἐπισκόπου Λοβέρδου, καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν
» τίτλον τοῦ Προέδρου Ζακύνθου . . . »

»τικῶν τοῦ Λευκοῦ
Ο "Αγιος ἡτο ἀρχιεπίσκοπος Αἰγίνης καὶ
Πόρου καὶ Πρόεδρος Ζακύνθου, δι' αὐτὰ δ
Λοβέρδος δὲν τὸν ἔβλεπε μὲ καλὸ μάτι προϊστά-
μενον ἰεραρχικῶς. "Επειτα δ "Αγιος ἔχειροτόνει
δωρεάν. Καὶ ὅλος δ θόρυβος ἡτο μᾶλλον διά-
τα χοήματα, τὰ δποια δ Λοβέρδος ἔχανε.

Πότε ἔγινεν ὁ Ἅγιος Πρόδρομος Ζακύνθου
Τιδοὺ ἄλυτον ξήτημα.

Οι συναξαιρισταὶ διηγοῦνται ὅτι κατὰ τὸ 1589,
χηρευούσης τῆς ἐπισκοπῆς Ζακύνθου, διωρίσθη
παρὰ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου δὲ Ἀγιος διὰ
νὰ κυβερνήσῃ τὴν ἐπαρχίαν ἐπιτροπικῶς, ἔως
οὗ καὶ γένην ἦ ἔκλογον τοῦ νέου ἐπισκόπου.

Τὸ γράμμα τοῦ Πατριάρχου δὲν μᾶς εἶνε γνωστὸν διὰ νὰ ἴδωμεν τὸ ἔτος. Εἰς τὸ 1589 εἶνε ἀδύνατον, διότι κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἀρχιερεὺς ἦτο ὁ Νεόφυτος Κολοκυθᾶς, ὃς κα-

τωτέρῳ οὐαὶ ιωμένεν. Οἱ Χιωτῖς λέγουσεν
«διωρίσθη χωρεπίσκοπος τῆς χηρευόνσης ἐπι-
»σκοπῆς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰερεμίου. Ἡν
»δὲ τότε χηρεύονσα αὗτη διὰ τὸν θάνατον τοῦ
»ἐπισκόπου Φιλοθέου Λοβέρδου κεφαλλήνος
»συμβάντα τῷ 1575 καὶ διέμεινε οὕτω μέχρι
»τοῦ 1581 ὅτε ἐκλέχθη Νέοφυτος Κολοκυνθᾶς»:
«Ἄλλος ιστορικός, ὁ Κατραμῆς, ιστορεῖ ὅτι: «ὅ
»Πατριάρχης Ἰερεμίας ὁ Β', μὴ ὑπάρχοντος
»εἰς τὰς νήσους ταύτας ἐπισκόπου, καὶ ἵνα μὴ
»μένῃ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ζακύνθου ἀνευ προϊ-

»σταμένου, ὡρισε χωρεπίσκοπὸν καὶ πρόεδρον
»αὐτῆς τὸν πρώην ἐπίσκοπον Αἰγίνης Διονύ-
»σιον, δοτις ἔλαβεν ἐν εἴδει ἐφρημερίου τὸν
»σταυροπήγιακὸν Ναὸν τοῦ Ἅγιου Νικολάου
»τοῦ Μόλου, διατελέσας χωρεπίσκοπος μέχρι¹
τοῦ 1586.

Τὰ ἰστορούμενα ὑπὸ τῶν ἰστοριογράφων Χιώτη καὶ Κατραμῆ εἶνε ἀβάσιμα καὶ φανταστικά, διὰ τοὺς ἔξης λόγους. Ἡ ἀπόφασις τοῦ 1581 τῆς Βενετίας, τὴν δοπίαν ἀνωτέρῳ ἀνεφέραμεν λέγει δὲ ἀπὸ τριῶν περίπου ἐτῶν (tre anni in circa) δὲ Ἀγιος ὀδεμιγνύετο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐπισκόπου Λοβέρδου. Ἄρα ἀπὸ τοῦ 1578 περίπου. Οἱ Μιγκαρέλης δημοσιεύων κώδικα τοῦ Νάνη μαρτυρεῖ ἐπισήμως ἐπίσης δὲ τῇ 29 Ἀπριλίου τοῦ 1586 ἐτελείωσεν ἡ γραφὴ τοῦ κώδικος ἐπὶ τῆς ἑωραχίας τοῦ Θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης καὶ Προέδρου Ζακύνθου κυρίου Διονυσίου Σεγούρου¹.

Ωστε ἀπὸ τοῦ 1578 ἕως τὸ 1586 εἶχεύρομεν, τῇ βάσει τῶν γνωστῶν ἐπισήμων ἐγγράφων, δὲ δὲ Ἀγιος ἦτο Προέδρος Ζακύνθου. Ἡ γνώμη τοῦ Χιώτη δὲ δὲ Ἀγιος, τῇ πατριαρχικῇ ἐντολῇ, διεύθυνε τὴν ἐκκλησίαν Ζακύνθου ἐνεκα τοῦ θανάτου τοῦ ἀρχιερέως τῶν νήσων, εἶνε ἀπορριπτέα, ἀφοῦ τὸ 1586 ἦτο ἀκόμη Προέδρος. Τοῦ Κατραμῆ τὰ ἰστορούμενα εἶνε ἐπίσης ἀβάσιμα καὶ φαντασιώδη διὰ τὸν ἴδιον λόγον. Ἐπειτα ποῦ στηρίζεται δὲ δὲ Ἀγιος ἔμεινε μέχρι τοῦ 1586; Καὶ ἐνῷ διωρίσθη διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχιερέως, διατί ἐξηκολούθει μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου ἐπισκόπου; Τὸ ἐπίσημον τοῦ 1581 βενετικὸν ἐγγραφὸν δὲν κάμνει λόγον περὶ τοῦ πατριαρχικοῦ διορισμοῦ. Λοιπὸν ἔως δὲν δὲν εὐρεθῇ τὸ πατριαρχικὸν γράμμα, πρέπει νὰ παραδεχόμενον, δὲ δὲ τὸ 1578 ἔλαβεν δὲ Ἀγιος τὸν τίλον παρὰ τοῦ Πατριάρχου, οὐχὶ διότι ἡ ἔδρα ἦτο κενή, ἀλλὰ λόγῳ ἐκτιμήσεως, καὶ διὰ τοῦτο δὲ Ἀγιος κατεῖχε τὸν τίλον καὶ μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς βενετικῆς Κυβερνήσεως. Τοῦτο νομίζομεν, διότι ἐνῷ δὲ ἀπόφασις τῆς ἀπαγορεύσεως ἐγένετο τῷ 1581, κατεῖχε εἰστε τὸν τίλον τὸ 1586. Νέα ἐγγραφα φά δὲ λύσουν λοιπὸν τὸ ζήτημα τοῦτο.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐπισκόπου Λοβέρδου, πολλοὶ ἐπεθύμουν νὰ καταλάβῃ τὴν ἐδραν Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου δὲ Ἀγιος, δὲ δοπίος, ἐνεκα τῆς μεγίστης ταπεινοφροσύ-

¹ Τὸ ἀρχικὸν τοῦτο ἐπώνυμον ἦτο Ségur, ἀλλ' ὑπέστη κατὰ καιρὸν μεταβολὰς προφορᾶς καὶ δρογραφίας. Ἰταλιστὶ μὲν Seguro, Securo, Siguro, Sicuro, Ἑλληνιστὶ δὲ Σηκούρος, Σεγούρος, Σηγούρος, Σηγούρος καὶ Σιγούρος. Οἱ ἀπόγονοι δὲ τῆς ἀρχαίας τάυτης οἰκογενείας, ἐν οἷς καὶ δὲ συνεργάτης τῶν Παναθηναίων ἀγαθητὸς φίλος κ. Μαρίνος Σιγούρος, προτιμοῦν τὴν διὰ τοῦ γραφῆν.

νης, ἥρνεῖτο. Τέλος ὑπέκυψεν. Ἐλλ' ἐπρόκειτο νὰ ψηφισθῇ ἀπὸ τὸν κλῆρον Κεφαλληνίας.

Ίδον τὸ ἐγγραφὸν τῆς ἐμφανίσεως τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ Ἀγίου, γενομένης διὰ τοῦ ἀντιπροσώπου του Κατηλάνου.

«25 Ιουλίου 1582

«Ἐνεφανίσθη δὲ αἰδεσιμώτατος Σωφρόνιος Κατηλάνος πράττων καὶ μεσολαβῶν ἔξι ὄντας τοῦ αἰδεσιμωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Διονυσίου Σηγούρου καὶ παρέστησε τὴν κάτω ἐγγραφομένην ὑπόσχεσιν, ἐὰν μείνῃ εἰς τὴν ἀξίαν.

«Ἐπιφανέστατοι καὶ εὐσεβεῖς ἵερεῖς τοῦ κλήρου τῆς Κεφαλληνίας καὶ τιμιώτατοι σύνδικοι ταύτης τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος. Παρίσταμαι ἐνώπιον ὑμῶν, Κύριοι, ἐγὼ δὲ μοναχὸς Σωφρόνιος Κατηλάνος καὶ κοινοποιῶ εἰς ὑμᾶς, Κύριοι, δὲ την συνεπείᾳ τοῦ μέρους τῆς ἐξοχωτάτης Γερουσίας τοῦ Φεβρουαρίου 1558 καὶ προκειμένου νὰ γίνη μία ἐκλογὴ τοῦ ἐπισκόπου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου εἰς τὸν θέσιν τοῦ πρόφητη Κυρ. Φιλοθέου Λοβέρδου, σᾶς ὑπομιμήσκω καὶ προτείνω τὸν Κυρ. Διονύσιον Σηγούρον, δοτις προτίθεται νὰ ψηφισθῇ καὶ ἐν περιπτώσει διοῦ θελε ἐκλεχθῇ ἐπίσκοπος ὡς ἀνωθεν, ὑπόσχεται δὲ την κανονικῶν διοῦ ἐσυνηθοῦσαν νὰ λαμβάνουν ἀρχαιόθεν ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς δὲν θελε νὰ λαμβάνῃ πρᾶγμα κανένα ὡς δομοίως καὶ ἀπὸ τὰς χειροτονίας τῶν ἱερέων, δοσι θα γίνουν δὲν θέλει λαμβάνει τίποτε. Ομοίως ὑπόσχεται νὰ ἔρχηται νὰ κατοικῇ ἐδῶ εἰς Κεφαλληνίαν κάθε χρόνον μηνας δικτώ, καὶ τέσσαρας εἰς Ζάκυνθον, ὑποχρεούμενος ἀκολούθως νὰ δώσῃ καὶ νὰ πληρώσῃ ἀπὸ ἴδικόν του διὰ νὰ οἰκοδομῇ τὸ πλευρόν τοῦ διοῖ τὸν θεοφιλοπάταιον δουκάτα τριακόσια ἀνευούδεμιας ἀντιφρόνησεως καὶ ὑπόσχομαι διὰ ὅλα ταῦτα καὶ ὑποχρεούμαι ἐγὼ δὲ ἀνω εἰρημένος Σωφρόνιος».

Μὲ δῆλας τὰς λαμπρὰς προτάσεις οἱ κεφαλληνες ἱερεῖς κατεψήφισαν τὸν Ἀγιον καὶ ἐξέλεξαν ἐπίσκοπον ἔνα κοινὸν ἀγράμματον, τὸν κεφαλληνα Νεόφυτον Κολοκυθᾶν. Ὁ ἰστορικὸς τῆς Κεφαλληνίας Λοβέρδος ἰστορεῖ δὲ τι: «ἡ ἐκλογὴ αὐτὴ δυσαρεστήσασα τοὺς Ζακύνθίους ὑπῆρξεν ἡ ἀφομή πολλῶν διενέξεων μεταξὺ τῶν δύο νήσων ἐνεκα τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος».

Οἱ Ἀγιος ἐξελέγη τῷ 1583 ἐφρημέριος τοῦ σταυροπηγιακοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Νικολάου τοῦ Μόλου ὡς ἀποδεικνύει τὸ ἔξης σημείωμα τὸ εὑρισκόμενον εἰς τὸν κώδικα τῆς ἰδίας ἐκκλη-

σίας: «1583 γεναρίου 5. Ἐπιάστη πάρτε¹ νὰ ἐφημερεύῃ ὁ ἀρχιερεὺς δὲ Σιγούρος εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου Νικολάου στὸ Μόλον διὰ χρόνον ἐναν. Μὲ μπαλότες² δὲ σὶ³ 52, δὲ νὸ⁴ 4. »Καὶ σώνοντας δὲ χρόνος νὰ δίδῃ δὲ ἀνωθεν ἀρχιερεὺς τὸ κλειδὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν γαστάλδων⁵ νὰ μπαλοτάρουν⁶ κατὰ τὴν τάξιν, »μὲ τοῦτο δὲ δεσπότης νὰ ἔχῃ τὸ σπίτι νὰ στέκῃ τοῦ ἀγίου Νικολάου καὶ ἔτις ἐπρομέτρησε⁷ δὲ ἀνωθεν ἀρχιερεὺς νὰ δώσῃ διὰ νὰ χτίσῃ τὸ αὐτὸ σπίτι δουκάτα εἴκοσι πορέντε⁸.

«Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ διαφυλάττονται εἰσέτι εὐλαβῶς, ἐντὸς θήκης μεδ' ὑέλου, τὸ πετραχῆλι ήμέρας πρὸ τοῦ θανάτου, δι' οὐδὲν ἀποδεικνύεται δὲ τὸ Ἀγίου εὐρίσκετο ἐν τῇ πόλει καὶ δὲ συμβολαιογράφος Φραντζῆς μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν, ἐνθα κατώκει δὲ Ἀγιος καὶ ἐγραψε τὸ συμβόλαιον. Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του, δὲ Ἀγιος ἀφιέρωσεν δὲν εἰς τὴν Μονὴν Αναφωνητοίας. Ηρχετο δὲ εἰς τὴν πόλιν διὰ ὑποθέσεις δὲ διὰ ἀσθενείας, ἐποιηθάνατον, νομίζομεν ἀδύνατον νὰ τὸν μετέφερον εἰς μονὴν ἐπὶ δρους, ἀπέχουσαν τὴν πόλεως ἔξι καὶ ήμισείας ὥρας, ἐν καιρῷ χειμῶνος μὲ δυσκολώτατα μέσα συγκοινωνίας.

Οἱ Ἀγιος εἶχεν ιδιαίτερον σεβασμὸν εἰς τὸν Αγιον Διονύσιον τὸν Αρειοπαγίτην. Εἰς τιμὴν τοῦ ἀγίου τούτου, λέγεται, δὲ τὸ Ἀγίου ίδρυσε τὴν εἰς τὸ χωρίον Καταστάρι ἐκκλησίαν ἐπ' ὄντοματι τοῦ Ἀγίου Διονύσιου τοῦ Αρειοπαγίτου καὶ δὲ τὸ ίδιος Ἀγιος ἐνίστε συνειργάζετο μὲ τοὺς ἐργαζομένους τεχνίτας εἰς τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ ιεροῦ τούτου ναοῦ.

Τῇ 17 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1622 ἐξεδήμησε πρὸς Κύρου, κατὰ τὸ ἐπίσημον, τὸ διποίον ήμετος ἀδημοσιεύσαμεν ἐν τῇ Κυψέλῃ τῷ 1887⁹.

Οἱ Ἀγιος ἀνεπαύθη ἐν τῇ πόλει δὲ τῇ Μονῇ Αναφωνητοίας; Δύο αἱ γνῶμαι. Ἡ μὲν δὲτι ἀπέθανεν ἐν τῇ Μονῇ Αναφωνητοίας. Μάλιστα ἐν τῇ κώμῃ Πλεμοναρίφ κειμένη παρὰ τῇ μονῇ ταῦτη, διὸ καὶ Προσομοναρίον ἐκαλεῖτο ὑπάρχει παράδοσις, καθ' ἥν, ἀφοῦ δὲ Ἀγιος ἀπέθανεν ἐν τῇ Μονῇ, κατεβίβασαν τὸ ἄγιον αὐτοῦ λειψανον εἰς τὸν δρόμον Βρώμην καὶ μετέφερον αὐτὸ διὰ πλοίου εἰς τὸν πόλιν καὶ ἐξέθεσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Νικολάου τοῦ Μόλου ἐπὶ τινας ήμέρας. Επὶ τῆς παραδόσεως ταύτης στηρίζομενος καὶ δὲ καλλιτέχνης Κουτούζης ἐξωγράφισεν ὥραιαν εἰκόνα παριστῶσαν τὸ λειψανον ἐντὸς πλοίου ἐν τῷ δρόμῳ. Ἀλλα παράδοσις λέγει δὲτι ἀπέθανεν ἐν

¹ Ἐποτάθη.

² Σφριγίδια, ³ εἰς τὸ ναΐ, ⁴ εἰς τὸ δρ.

⁵ Ἐπιτρόπων, ⁶ ψηφίσουν.

⁷ Υπεσχέθη, ⁸ τρεχούμενα

⁹ Πρώτα ἐπιστεύετο δὲτι δὲ Ἀγιος ἀπέθανεν τῷ 1624.

τῇ οἰκίᾳ Μακρῆ ἔνθα δὲ Ἀγιος κατώκει. Ἡμεῖς νομίζομεν δὲτι ἀνεπαύθη ἐν τῇ πόλει. Ιδοὺ διὰ ποῖον λόγον. Κατὰ τὸ θηρὸν ἐγγραφον, τὸ διποίον ἐδημοσιεύσαμεν, οἱ Σύντιχοι Ζακύνθου Ιωάννης Γαβριηλόπουλος, καὶ δὲ θεῖος τοῦ Ἀγίου Μάρκου Σιγούρος, πληροφοροῦσι τὴν Κυβέρνησιν ἐπισήμως, τῇ δεκάτῃ Οκτωβρίου 1622, δὲτι δὲ Ἀγιος ἦτο ἀσθενής ἐκ σοβαρῶν καὶ ποικίλων ἀσθενειῶν (gravi et diverse malicie) καὶ ὑπάπτευον τὴν τελευτὴν τοῦ βίου του.

Ἡ κατάστασις ἐξηκολούθει. Ὁ ἰστοριοδίφης κ. Ζώης ἀδημοσίευσε συμβόλαιον, ὑπὸ ἡμερομήνιαν δεκάτης τετάρτης Δεκεμβρίου, ἦτοι τρεῖς ημέρας πρὸ τοῦ θανάτου, δι' οὐδὲν ἀποδεικνύεται δὲτι δὲ Ἀγιος εὐρίσκετο ἐν τῇ πόλει καὶ δὲ συμβολαιογράφος Φραντζῆς μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν, ἐνθα κατώκει δὲ Ἀγιος καὶ ἐγραψε τὸ συμβόλαιον. Τὸ ἑκατησία ταύτης τοῦ θανάτου διεύθυνε τοῦ θανάτου λειψανον καὶ πολύτιμον παραδεικνύεται τὸ συμβόλαιον. Τὸ δεκάτης τετάρτης Δεκεμβρίου τοῦ Αγίου Διονύσιου Αναφωνητοίας μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ τρέπεται τὸ συμβόλαιον τοῦ θανάτου λειψανον καὶ πολύτιμον παραδεικνύεται τὸ συμβόλαιον τοῦ θανάτου λειψανον τοῦ Αγίου Διονύσιου Σιγούρος τῷ 1703, ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Γαβριηλή τοῦ Γ'. Τοῦτο δὲτι τοῦ θανάτου λειψανον καὶ πολύτιμον παραδεικνύεται τὸ συμβόλαιον τοῦ θανάτου λειψανον τοῦ Αγίου Διονύσιου Σιγούρος τῷ 1703, ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Γαβριηλή τοῦ Γ'.

Κατὰ τὸ 1645 ἐνεκα τὸ πολέμου, φοβούμενοι οἱ μοναχοὶ μήπως δὲ ἐχθρικὸς τουρκικὸς στόλος ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Στροφάδων, κατέφυγον εἰς Ζάκυνθον, φέροντες μεδ' ἐαυτῶν τὸν Αγιον. Αγνωστον δμωας κατὰ ποῖον χρόνον ἐπανέφερον αὐτὸ εἰς Στροφάδια. Η μεγάλη ἐκκλησία κανονικῶν συμπειριέλαβε ἐν τῷ χορῷ τῶν Αγίων τὸν Αρχιεπίσκοπον Διονύσιον Σιγούρον τῷ 1703, ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Γαβριηλή τοῦ Γ'. Κατὰ τὸ 1716, ὅτε δὲ τὸ τουρκικὸς στόλος διευθύνετο πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς Κερκύρας, διηλθε διὰ τῶν Στροφάδων. Φοβηθέντες οἱ μοναχοὶ ἐκρυψαν δὲτι πολύτιμον είχον, ἐν οἷς καὶ τὸ Λειψανον. Εμειναν δμωας ἀνενόχλητοι. Διερχόμενος τῷ 1717 ὁ ἐνετὸς στόλοαρχος Πιζάνης ἐπεβιβάσθη καὶ εἰδε τὸ Αγίον λειψανον καὶ ὀλέραιον. Μόνον τῷ ἔλειπον δύο νήσων δύο δόδοντες καὶ δλίγον τῆς οἰκίας Μερινός. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Πιζάνη ἐ

πασαν πολλά, ἐν οἷς καὶ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας ἥχμαλώτισαν ἀρχετοὺς μοναχούς. Σύγχρονος σημείωσις ἴστορει, σὺν ἄλλοις, διτοῖς: «... ἔχονταν καὶ τὰ χέρια τοῦ Ἅγιου καὶ τὰ ἐπῆραν» καὶ τὸ ἐπίλοιπον ἄγιον λείψανον τὸ ἔβαλον ἀπάνουν ἐνοῦ βαρελιοῦ μπαρούτη καὶ ἔκαμε θαῦμα δὲ Ἅγιος καὶ δὲν ἔπιασε φωτιὰ καὶ ἔφυλάπτη καὶ τὸ ἔχομεν τὴν σήμερον εἰς τὴν »Ζάκυνθογ...». Διηγοῦνται διτοῖς αἵ χεῖρες ἀπὸ τοῦ βραχίονος ἐκόπησαν, εὐλαβείας ἐνεκα ἀπὸ τοὺς χριστιανούς, οἱ διποῖοι ἦσαν εἰς τὸ τουρκικὸν πλήρωμα καὶ ἔλαβεν ἔκαστος ἐν τεμάχιον. Εὐτυχῶς ἐπωλήθησαν εἰς τὸν ἀρχιερέα Χίου καὶ εἰς ἔνα μοναχόν, οἵτινες τὰς ἀπέστειλαν εἰς Στροφάδια¹. Καὶ αὐτὴ ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας ἐπωλήθη εἰς Πάτμον καὶ ἐστάλη ἐπίσης εἰς Στροφάδια. Οἱ διασφέντες μοναχοὶ ἔξήτησαν τὴν βοήθειαν κατόπιν ἀπὸ ἐνετικὴν κορδέταν, ἡ διποία παρέλαβε τὸν δυστυχεῖς σφράγεντας μοναχὸν καὶ τὸ ἄγιον λείψανον καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Ζάκυνθον τῇ 24 Αὐγούστου. Η ἀξιομημόνευτος αὕτη ἡμέρα ὥρισθη ὡς ἡμέρα ἰορτῆς τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ ἱεροῦ λειψάνου.

Ἡ κοινότης Ζακύνθου τῷ 1724, ἀνεκήρυξε τὸν Ἅγιον προστάτην Ζακύνθου ἀντὶ τοῦ μέχρι τότε προστάτου, τοῦ Ἅγιου Ιωάννου τοῦ Προδρόμου.

Ἄσματικὰς ἀκολουθίας τοῦ Ἅγιου ἐποίησαν δὲ Ἀγγελος Συμμάχιος, δὲ Γεώργιος Σύπανδρος, δὲ Γεώργιος Ιωαννούλης, κανόνας δὲ δὲ Στυλιανὸς Χαλκοματᾶς καὶ ἀνώνυμοι. Οἱ Ἀγγελος Κονιδάρας ἐσύνθεσε τοὺς εἰκοσιτεσσάρους οἰκους εἰς τὸν Ἅγιον².

Καὶ ποιηταὶ ἔξυμνησαν τὸν Ἅγιον. Μεταξὺ τούτων καὶ δὲ Σολωμός, δὲ διποῖς ἔγραψε ἵταλικὸν σονέτο³ καὶ δὲ οἱ καὶ Ἀνδρέας Μαρτζώκης,

¹ Ἐκ τῶν κομμένων τούτων χειρῶν μέρος ὑπάρχει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἅγιου ἐν Ζακύνθῳ, ἐντὸς ἀργυρᾶς θήκης, ἡ διποία πολλάκις φέρεται ὑπὸ ἱερομονάχου, χάριν θεραπείας πρὸς τοὺς βαρέως ἀσθενοῦντας. Τὰ λοιπὰ τεμάχια σώζονται εἰς Στροφάδια, Κεφαλληνίαν, Πύργον τῆς Ήλιδος καὶ Ρωσίαν.

² Πλήρης συλλογὴ τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ Ἅγιου Διονυσίου ἐδημοσίευσεν δὲ μακαρίτης Σ. Ραφτάνης τῷ 1876 ἐν Ζακύνθῳ, τῇ προσθήκῃ νέου βίου τοῦ Ἅγιου περέχοντος καὶ τὰ νέα υαύματα τούτου τοῦ θαυματουργοῦ Ἅγιου. Ἐκτοτε ἀριθμοῦνται καὶ νέα υαύματα, τὰ διποῖα θὰ ἀναφέρωμεν, ἐν προσεχεῖ μέλλοντι ἄρθρῳ μας.

³ Ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ τὴν διποίαν ἡμεῖς ἔκάμαμεν ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1880 ἐδημοσίευθεν τὸ πρῶτον τὸ σονέτο τοῦτο τοῦ Σολωμοῦ. Δυστυχῶς ἡ ἐκδόσις αὕτη εἶνε γιομάτη, γιομάτη ἀπὸ λάθη τυπογραφικά, διότι δὲν τὴν ἐπιστατήσαμεν ἡμεῖς. «Ἐντα τὸν αὐτὸν τὰ λάθη εἶνε καὶ εἰς τὸν δεύτερον

δὲ διποῖος ἔγραψε ἐκτενὲς ποίημα: «Ο Γούμενος τῆς Ἀναφωνήτρας. Ὄτε ἔφεραν τὸ ἄγιον λείψανον τῷ 1717 τὸ κατέθεσαν εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν ναόν. Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ἐπισήμως τὸ μετέρεφαν εἰς τὸν ἔντονταν Καλλητόρῳ ναὸν τῆς Παναγίας, μετόχιον τῶν Στροφάδων, ἐνθα ἔμεινε μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ἐν τῇ πόλει δυμούμου ναοῦ. Τὸν ναὸν τοῦτον ἔπειτα ἐστόλισαν μὲν ἀδάνατα καλλιτεχνικὰ ἔργα δὲ Ζακύνθιος ζωγράφος Κουτούζης καὶ δὲ Καλαρρυτῶν χρυσοχόδος Γεώργιος Μπάφας, γνωστὸς ὑπὸ τὸ δνομα Διαμάντης.

Ο σεισμὸς τῷ 1893 κατέρριψε τὸν ναὸν καὶ νῦν πρόκειται νὰ ἀνιδρυθῇ μεγαλοπρεπέστατα, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ μηχανικοῦ κ. Π. Καραναστασοπούλου διὰ ἐράνων.

Τὸ ἄγιον λείψανον μένει ἐκτεθειμένον εἰς προσκύνησιν τῶν πιστῶν δώδεκα ἡμέρας τὸ ἔτος, ἡτοι τέσσαρες τὸ Πάσχα, τρεῖς τῆς μνήμης του, τρεῖς τῆς ἀνακομιδῆς, μίαν τῶν Θεοφανείων καὶ μίαν τῶν Χριστογέννων. Η ἀνὰ τὴν πόλιν περιαγωγὴ τοῦ Λειψάνου ἀλλοτε ἐγίνετο μόνον τῇ 17 Δεκεμβρίου, τῆς μνήμης, ἐπισήμως καὶ τὸ ἀπόγευμα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἀνεπισήμως. Ἐπειτα ἀπεφασίσθη κατὰ τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν νὰ γίνη μόνον τῆς χειρὸς τοῦ Ἅγιου ἡ περιαγωγὴ. Πρό πολλοῦ δύμως ἔπαντες καὶ τῆς χειρὸς ἡ περιαγωγὴ.

Τώρα δις γίνεται ἡ περιαγωγὴ τοῦ ἄγιου λειψάνου ἐπισήμως, τῇ 17 Δεκεμβρίου καὶ τῇ 24 Αὐγούστου.

Ἀλλοτε κατὰ τὴν περιαγωγὴν τοῦ λειψάνου τοῦ Ἅγιου, ἀπὸ τῶν παραθύρων ἔρθοιπτον πόδες τὸν λαὸν ἀρτον. Ἐπίσης διτον τὸ ἱερὸν λείψανον διήρχετο ὑπὸ τὴν οἰκίαν Μακρῆ κειμένην ἐν τῇ δδῷ Φωσκόλου, ἐγίνετο δέησις¹. Καὶ ἡ συνήθεια αὕτη πρὸ πολλοῦ ἔπαντες.

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

στίχον τοῦ Σολωμοῦ, δὲ διποῖς πρέπει νὰ εἴνε οὕτω (σελ. 363)

Tieni di Caritade i primi seggi· καὶ δχι di Cantade, ποὺ ἀλλάζει τὴν ἔννοιαν. Φυσικῷ τῷ λόγῳ τὸ ίδιον λάθος εἴνε καὶ εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ μακαρίτου Μαρασλῆ (σελ. 288) μὲ τὸν ὠραιότατον πρόολογον τοῦ ἀγαπητοῦ ποιητοῦ κ. Παλαμᾶ.

¹ Η οἰκία αὕτη, ἐν ᾧ κατόκει ὁ Ἅγιος, δυστυχῶς ἀνεκανίσθη. Λέγομεν δυστυχῶς, διότι, νομίζομεν διὰ τὰ ίστορικὰ μνημεῖα πρέπει νὰ εἴνε οεβαστά. Ἐν τῷ δωματίῳ, ἐν φ κατὰ παράδοσιν διέμενεν ὁ Ἅγιος, ἐπειπε νὰ εἴνε κατατεθειμένα τὰ κειμήλια τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν Ἅγιον, τὸ ἔγγραφα, τὰ διποῖα τὸν ἀναφέρουν, ὃν μέρος κατέχουν οἱ ἀξιότιμοι ἀδελφοί Μακρῆ.

Δ. ΣΟΛΩΜΟΥ

ΣΤΟΝ ΑΠΙΟΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΝ

Ω "Αγιε Διονύσιε, ψυχὴ ἀγνὴ νὰ θεία,
Ποῦ σὲ κρατεῖ περήφανα τῆς Εὐσπλαγχνίας δὲ θρόνος.
Τοῦτο τὸ δύστυχο νησὶ προστάτεψέ το μόνος
Γιὰ νὰ μὴν τύχῃ πλειδ σ' αὐτὸ παρόμοια δυστυχία.

"Ακον 'ς τὰ σπίτια, ἀκονοε ἐδῶ κι' ἐκεῖ 'ς τὸ δρόμο,
Ποῦ κλαίγει ἀπαρηγόρητα ἡ φοβισμένη πλάσι
Βάστα τὸ νοῦ μας μὴ συμβῇ μὴν τύχη κι' ἀφ' το τρόμο
Τὰ λογικά μας χάσουμε, μήπως ἡ γῆ χαλάσῃ.

"Ω Σύ, 'ς τὸ θρόνο τὸ "Απλαστον τρέξε σιμὰ κ' εἰπέ τον
Νὰ μὴν ἀφήσῃ τὸ νησὶ ἔρμο 'ςτὴ δυστυχία τον
Κι' ἀνίσως κι' ἡ παράκλησι δὲ φθάνει — θύμησέ τον
Πᾶς είχεν ἐναν ἀδελφὸ κ' ἐκφυφες τὸ φονγά τον.

Metáfrasis ΣΤ. ΜΑΡΤΖΩΚΗ

ΜΕ ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

ΛΑΐος

Κ. ΒΟΛΑΝΑΚΗ

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΜΑΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Οσάκις άκοντα την τόσῳ συχνήν έκπληξιν: «Τὸ ἐπερίμενες τέτοιο πρᾶγμα ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον;» γελῶ. Διότι ἔγω τὰ περιμένω δόλα καὶ ἀπ' δόλους. Ἀλλὰ καὶ χωρὶς αὐτό, πάλιν δὲν θὰ ἔξεπλησσόμην καθόλου δταν εἴδα τὸν Παῦλον Νιρβάναν, τὸν πεζογράφον, νὰ ἐμφανίζεται τελευταίως μὲν μίαν ποιητικὴν συλλογήν: *Παγά Δαλέοντα*. Διότι ἀκριβῶς μία ποιητικὴ συλλογὴ ὑπῆρξε καὶ ἡ πρώτη μου μὲ τὸν Νιρβάναν γνωριμία. «Ω τὸ παλαιόν, τὸ χαμένον, τὸ λησμονημένον βιβλιαράκι, τὸ δποῖον μοῦ ἐνθύμισε τόσον ζωηρὰ—καὶ τόσον συγκινητικά,—τὸ ἄλλο, τὸ νέον, τὸ τόσον δμοιον ἄλλα καὶ τόσο διάφορον, ποῦ τὸ ἔχω ἀκόμη ἐπάνω εἰς τὸ τραπέζι μου!. . Ποῦ νὰ ενδίσκεται τώρα τὸ πρῶτον; Εἰς τὸ τραπέζι μου δχι βέβαια. Εἰς τὴν βιβλιοθήκην μου οὔτε. Εἶνε τόσα χρόνια ἀφότου τὸ ἔλαβα! Ἐνα καλοκαρι—τοῦ 1884 ἥ τοῦ 1885;—εἰς τὴν πατρίδα μου, μοῦ τὸ ἔστειλεν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶς δῶρον συναδελφικὸν δ ποιητῆς δ ἴδιος, δ ἀγνωστός μου, μ' ἔνα γράμμα φιλοφρονέστατον καὶ σχεδὸν καλλιγραφικόν. . . Ἐνθυμοῦμαι. Τὸ βιβλιαράκι ἡτο καλοτυπωμένον εἰς χαρτὶ κρέμι μὲ στοιχεῖα ἐλξεβίρ. Καὶ εἶχε—τί ἄλλο;—στήχους γραμμένους εἰς τὴν καθαρεύουσαν. «Ἐνα ἐκτενὲς ποίημα, ἐμπνευσμένον ἀπὸ τὴν «Ἐκθεσιν τῶν Κειμηλίων τοῦ Ιεροῦ Ἅγωνος», ἦρχιζεν οὕτω:

«Ω, ἀφετέ με ἀσκεπῆς τὴν κεφαλὴν νὰ κλίνω...»

«Ἄλλο τίποτε δὲν ἐνθυμοῦμαι. Ἄλλ' ἐλησμόνησα τὸ κυριάτερον: Ὁ ποιητῆς δὲν ὀνομάζετο τότε Παῦλος Νιρβάνας, ἀλλὰ Πέτρος Κ. Ἀποστολίδης. Ἡτο τὸ δνομα ἐνδὲ πειραιώτου φοιτητοῦ τῆς ιατρικῆς,—τὸ ἔβλεπα πρὸν συχνὰ καὶ εἰς τὴν «Διάπλασιν τῶν Παΐδων»—καταγομένου ἀπὸ τὴν Σκόπελον καὶ γεννηθέντος, ἀπὸ μητέρα χιώτισσαν τὸ γένος Ράλλη, εἰς τὴν Μαριανούπολιν τῆς Ρωσίας τῷ 1866, δπου καὶ ἔμεινε μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἔξ ἥ ἑπτὰ ἑτάν. Τὸν συμπαθῆ χαχολισμὸν τῆς νηπιότητός του τὸν διετήρει κάπως καὶ ὡς ἔφηβος. Ἡτο βαρύς, σωματώδης, ὀλιγόλογος, σοβαρός, μὲ τὰ πρόωρα γένεια του καὶ μὲ τὰ γυαλιά του, μὲ μίαν χονδρήν φωνὴν μπάσσου καὶ μὲ τὴν ἀνδρικὴν ἐμβριθειαν τῆς φυσιογνωμίας

Παῦλος Νιρβάνας

του. Τὸν ἐγγάρισα προσωπικῶς τὸ ἐπόμενον φθινόπωρον, μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ βιβλίου του, δταν, φοιτητῆς κ' ἔγω συνομήλικος, ἥλθα εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὰς πρώτας διακοπάς. Μοῦ ἐφάνη πολὺ πρεσβύτερός μου, καὶ τοῦ ὠμῆλησα μὲ σεβασμόν. . . Ἡ γνωριμία μας ἐγίνεν ἔνα μεσημέρι εἰς τὸ καφενεῖον δ «Κοραῆς» τῆς δδοῦ Ἰπποκράτους, δπου ἡ φοιτητικὴ μας παρέα μετεκομίζετο συνήθως ἀπὸ τὸ ἀντικρυνὸν Ἐστιατόριον τοῦ κὐδ-Φιλιππα, ἥ τὸ γειτονικὸν τοῦ Ξύδη, διὰ νὰ πάρῃ τὸν καφέν, νὰ πάλεη σκάκι καὶ νὰ συζητήσῃ φιλολογικά. Ἐμαζευόμεθα τότε καμμιὰ εἰκοσαριὰ «λόγιοι νέοι», μεταξὺ τῶν δποίων δ Ἀντώνιος Μάτεος, δ Θεόδωρος Βελλιανίτης, δ Ἀγγούλας Ἀρτέμης, δ Περικλῆς Ραντόπουλος (δ κατόπιν λεηλατήσας τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον), δ Εύσταθιος Βερροιώτης, δ μακαρίτης Νικόλαος Σταματέλλος, δ Γεώργιος Βαλαβάκης καὶ ἄλλοι. Εἶχαμεν ἥδη δημοσιεύσῃ τὰ πρῶτα μας ἔργα, —ἄλλος στήχους, ἄλλος διηγήματα, κ' ἔγω... μισὸ μυθιστόρημα, —κ' ἐφανταζόμεθα τόσῳ μεγάλα διὰ τοὺς ἔαυτους μας, δστε χωρὶς δισταγμὸν ἀπεφασίσαμεν νὰ ἰδρύσωμεν καὶ ἰδικήν μας ἐφημερίδα, φιλολογικὴν καὶ εὐθυμογραφικήν. Οὗτως ἐξεδίδοντο μετ' ὀλίγον αἱ βραχύβιοι «Ἀθῆναι», εἰς τὸν κυριάτερον συνεργάτας τῶν δποίων συγκατέλεγτο, ἀναπόσπαστον πλέον καὶ προσφιλέ-

στατον μέλος τῆς παρέας μας, καὶ δ Πέτρος Κ. Ἀποστολίδης. Ως μανθάνομεν ἀπὸ τὴν χαριτωμένην ἐκείνην «Γλωσσικὴν Αὐτοβιογραφίαν» τοῦ Παύλου Νιρβάνα, δ Πέτρος αὐτὸς ἐφημίζετο κ' ἐθαυμάζετο ἀπὸ τότε εἰς τὴν πατρίδα του «ῶς κάτοχος τῆς γλώσσης». Ἡμεῖς, ἐνθυμοῦμαι, τὸν ἐθαυμάζαμεν δχι μόνον διὰ τὴν ἑλληνομάθειάν του ἄλλα καὶ διὰ τὰς ἰδέας του. «Οταν ἐφάνη τὸ πρῶτον τον ἀρθρον εἰς τὰς «Ἀθῆνας», μᾶς ἔκαμε τόσην ἐντύπωσιν, ὃστε ἡτο ἀδύνατον νὰ συναντηθοῦν δυὸς ἀπὸ τὴν παρέαν μας, χωρὶς φόβον νὰ παρεξηγηθῶ. Σπανιώτατα μᾶς χωρίζουν ἰδέαι: ἄλλα καὶ τότε παρεμβαίνει εὐθὺς ἡ ἀγάπη διὰ νὰ μᾶς συνενώσῃ καὶ πάλιν. Μόνον πλησίον τοῦ Νιρβάνα αἰσθάνομαι τὴν ἀνεσιν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν εὐτυχίαν ἃν θέλετε, ποὺ μᾶς παρέχει ἡ πλήρης, ἥ ἀληθινή καὶ βαθεῖα συνεννόησις. Τὸ περίεργον εἶνε, δτι ἐνῷ εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐργασίαν εἰμεθα οἱ ἀντίτοδες, ἐνῷ πνευματικῶς ἀκολουθοῦμεν τοὺς πλέον ἀντιθέτους δρόμους, ἐνῷ τὰ ἔργα μας φανερώνουν καθαρούτατα δύο ἀνθρώπους ἐντελῶς ἀνομοίους, περὶ τῶν δποίων θὰ ὑπέθετε κανεὶς δτι ἀπωθοῦνται ἀπὸ τὴν ἴσχυροτέραν ἀντιπάθειαν, ἀπεναντίας ἡ ἀμοιβαία μας ἔλξις εἶνε σταθερὰ καὶ δυνατή. Ἀλλ' ἀκόμη περιεργότερον εἶνε δτι τὸ ἔδιον τοῦτο ἥκουσα νὰ βεβαιώνουν καὶ πολλοὶ ἄλλοι συναδέλφοι μας, ἐπίσης διαφορετικοὶ καὶ ἐπίσης ἀγαπημένοι μὲ τὸν Νιρβάναν. Τὸ τόσον συγχόνευσι τὸν πολυτάραχον κύκλον μας: «Ὥχ, ἀδελφέ! μ' αὐτὸ τὸν ἀνθρωπο δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ συνεννόησῃ», ποτὲ δὲν τὸ ἥκουσα διὰ τὸν Νιρβάναν ἀπὸ κανένα μας. Φαίνεται λοιπὸν δτι δ Νιρβάνας κατέχει τὴν ἰδιότητα νὰ συνεννόηται καὶ νὰ τὰ ἔχῃ καλὰ μὲ δλους. Εἶνε, νομίζω, ἔνα γνώρισμα τοῦ χαρακτῆρος του τὸ δτι δσοι τὸν πλησίον, τὸν νομίζοντας ἀσφαλῶς ἰδιόν των, ἐνῷ κατὰ βάθος εἰμπορεῖ νὰ μὴν εἶνε κανενός. Εἶνε δὲ ἀκόμη, ἀν θέλετε, μία ἐξήγησις τῆς ἰδιοφυΐας του καὶ μία αἰτιολογία τῆς φιλολογικῆς ἐπιτυχίας του. Τὰ ἔργα του ἐν γένει εἶχουν — καὶ πῶς ἡμποροῦσε νὰ μὴν ἔχουν; — κάτι ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα του. Καὶ ἀπὸ τὸν πλέον ἀνομοίους καὶ ἀντιθέτους ἀναγνώστας, καθένας νομίζει δτι ἐγράφησαν ἀποκλειστικῶς δι' αὐτόν. Οὗτως τὸν δένει ἔχει ἐνθυμουσιασμένους δλους, ἀπὸ τῶν πρώτων λογίων μέχρι τῶν τελευταίων ρεπόρτερ.

«Οσον διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπιτυχίαν καὶ τὴν δι' αὐτῆς κοινωνικήν, — διότι δ φιλολογίας δὲν ἐσκίασεν ἔως σήμερον. Αὐτὸ διὰ κανένα ἵσως ἀπὸ τὸν συναδέλφους, μὲ τὸν δποίους μὲ συνδέει πολυετής φιλία, δὲν εἰμπορῶ νὰ τὸ εἴπω τόσον ἀδιστάκτως. Καὶ μὲ τὸν μέγατον τούς αὐτούς μου, παρεξηγήσεις ἥ ἀντιγνωμάτια μ' ἔκαμαν συχνὰ νὰ ἔλθω εἰς οὗτον ἥ εἰς ψυχορίτητα. Μὲ τὸν Νιρβάναν ποτέ. Δὲν ἡγεύομαι πῶς τὸν ἐθαυμάζει τον ἄλλος καὶ διὰ τὰς ἰδέας του. «Οταν ἐφάνη τὸ πρῶτον τον ἀρθρον εἰς τὰς «Ἀθῆνας», μᾶς ἔκαμε τόσην ἐντύπωσιν, ὃστε ἡτο ἀδύνατον νὰ συναντηθοῦν δυὸς ἀπὸ τὴν παρέαν μας, χωρὶς φόβον νὰ παρεξηγηθῶ. Σπανιώτατα μᾶς χωρίζουν ἰδέαι: ἄλλα καὶ τότε παρεμβαίνει εὐθὺς ἡ ἀγάπη διὰ νὰ μᾶς συνενώσῃ καὶ πάλιν. Μόνον πλησίον τοῦ Νιρβάνα αἰσθάνομαι τὴν ἀνεσιν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν εὐτυχίαν ἃν θέλετε, ποὺ μᾶς παρέχει ἡ πλήρης, ἥ ἀληθινή καὶ βαθεῖα συνεννόησις. Τὸ περίεργον εἶνε, δτι ἐνῷ εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐργασίαν εἰμεθα οἱ ἀντίτοδες, ἐνῷ πνευματικῶς ἀκολουθοῦμεν τοὺς πλέον ἀντιθέτους δρόμους, ἐνῷ τὰ ἔργα μας φανερώνουν καθαρούτατα δύο ἀνθρώπους ἐντελῶς ἀνομοίους, περὶ τῶν δποίων θὰ ὑπέθετε κανεὶς δτι ἀπωθοῦνται ἀπὸ τὴν ἴσχυροτέραν ἀντιπάθειαν, ἀπεναντίας ἡ ἀμοιβαία μας, ἐπίσης διαφορετικοὶ καὶ ἐπίσης ἀγαπημένοι μὲ τὸν Νιρβάναν. Τὸ τόσον συγχόνευσι τὸν πολυτάραχον κύκλον μας: «Ὥχ, ἀδελφέ! μ' αὐτὸ τὸν ἀνθρωπο δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ συνεννόησῃ», ποτὲ δὲν τὸ ἥκουσα διὰ τὸν Νιρβάναν ἀπὸ κανένα μας. Φαίνεται λοιπὸν δτι δ Νιρβάνας κατέχει τὴν ἰδιότητα νὰ συνεννόηται καὶ νὰ τὰ ἔχῃ καλὰ μὲ δλους. Εἶνε, νομίζω, ἔνα γνώρισμα τοῦ χαρακτῆρος του τὸ δτι δσοι τὸν πλησίον, τὸν νομίζοντας ἀσφαλῶς ἰδιόν των, ἐνῷ κατὰ βάθος εἰμπορεῖ νὰ μὴν εἶνε κανενός. Εἶνε δὲ ἀκόμη, ἀν θέλετε, μία ἐξήγησις τῆς ἰδιοφυΐας του καὶ μία αἰτιολογία τῆς φιλολογικῆς ἐπιτυχίας του. Τὰ ἔργα του ἐν γένει εἶχουν — καὶ πῶς ἡμποροῦσε νὰ μὴν ἔχουν; — κάτι ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα του. Καὶ ἀπὸ τὸν πλέον ἀνομοίους καὶ ἀντιθέτους ἀναγνώστας, καθένας νομίζει δτι ἐγράφησαν ἀποκλειστικῶς δι' αὐτόν. Οὗτως τὸν δένει ἔχει ἐνθυμουσιασμένους δλους, ἀπὸ τῶν πρώτων λογίων μέχρι τῶν τελευταίων ρεπόρτερ.

«Ἡ πρώτη μας γνωριμία κατέληξε ταχέως εἰς φιλίαν στενήν, τὴν δποίαν τὸ παραμικρόν

γιακή σπανίως έφελκύει και ἄλλην, — ὁ ἵστος Πέτρος Ἀποστολίδης, περισπώμενος ἀπὸ τὸν φιλόλογον Παῦλον Νιοβάναν, ὀλίγον φροντίζει. Δὲν ἐφιλοδέξησε ποτὲ οὔτε πελατείαν, οὔτε κλινικήν, οὔτε ἔδραν Πανεπιστημίου. Ἡρέσθη νὰ εἶνε ἵστος τοῦ Β. Ναυτικοῦ. Ἡ ἐπιστήμη του, τὴν ὅποιαν ἐσπούδασεν ἐν τούτοις βαθύτατα, και τυρίως τὸν κλάδον τῆς ψυχιατρικῆς, δὲν τῷ προσεπόρισεν οὔτε πλούτη, και λίσως οὔτε δόξαν. Ἐκτὸς ἀν εἶνε ἡ ὑπόληψις, τὴν ὅποιαν ἀπέκτησε μεταξὺ τῶν συναδέλφων του, ἐκ τῆς δημοσιεύσεως ὀλίγων καθαρῶς ἐπιστημονικῶν διατριβῶν, ὡς ἡ «Τέχνη και Φρενοπάθεια» (1905). Πλούσιος δὲν εἶνε. Ο πατέρας του εἶχε χάση τὴν μεγάλην του περιουσίαν, και ἀποθήκων, πρὸ δεκαετίας, δὲν τῷ ἀφήκε σχεδὸν τίποτε. Πέροισι δὲ Νιοβάνας, μονογενής, εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ χάσῃ και τὴν προσφιλῆ του μητέρα. Οὕτως, εἰς τὸ μέσον τῆς ζωῆς, ἀπέμεινε χωρὶς πατρικὴν, οἰκογένειαν, πρὸ προφθάση νὰ δημιουργήσῃ ἰδικήν του. Μέγα εὐτύχιμα ἡ ἀπομόνωσις δὲν ἔνα ἀνθρώπον τῶν γραμμάτων, δὲν φιλόσοφον! Ἄλλ' δὲ Νιοβάνας τὸ θεωρεῖ δυστύχημα. Μία ἐλαφρὰ μελαγχολία, — ἡ αἰωνία μελαγχολία τοῦ δραφανοῦ, — ἀναδίδεται τὰ τελευταῖα χρόνια ἀπὸ τὸ δλον του. Καὶ αὐτή, τώρα μάλιστα ποὺ δὲ καιρὸς ἐμαλάκωσε κάπως τὰ χαρακτηριστικά του και ἀσπρισε μερικάς τρίχας, τὸν κάμνει ἀκόμη συμπαθητικώδειον. Τὸν ζηλεύω. Ἄν αἱ χαραὶ τῆς οἰκογενείας τῷ εἶνε τώρα ἀπηγορευμέναι, πόσον προσιτώτεραι ὅμως τῷ εἶνε αἱ μεγάλαι χαραὶ τῆς Τέχνης, διὰ τὴν ὅποιαν ζῇ! Εἰμπορεῖ νὰ ἐργάζεται ἥσυχος, ἐλεύθερος, ἀφροντις, χωρὶς ἄλλον περισπασμὸν ἀπὸ κανένα ἀκούσιον ταξεῖδι ὑπηρεσίας εἰς καιρὸν ἀκατάλληλον, ἡ ἀπὸ καμμίαν ἀπώλειαν εἰς τὸ μικρὸν φιλικὸν χαρτοπαίγνιον. Καὶ νὰ φιλοτεχνῇ τὰς ὁραίας του σελίδας, και νὰ κάμνῃ τὰς ὁραίας του ἐκδόσεις, και νὰ διαβάζῃ τὰ ὁραῖα του βιβλία, και νὰ διατηρῇ τὴν ὁραῖαν του ἀλληλογραφίαν, και νάκολουσθῇ τὸν ὡραῖον του δρόμον, χωρὶς ἐμπόδιον, χωρὶς τύψιν, χωρὶς φραγμόν. Πῶς νὰ μὴ τὸν ζηλεύουν δὲν ἔκεινοι οἱ δυστυχεῖς, τῶν ὀπρίων τόσον συχνὰ διώκει τὸ δύνειρον, και ἀφυπνίζει τὰς τύψεις, και ολείει τὸν δρόμον ἡ ἀμείλικτος Ἀνάγκη!

Ἄπὸ τοὺς συγγραφεῖς, οἱ ὅποιοι ἐργάζονται μόνον ἀπὸ τὸν Νιοβάναν, και ἀπὸ πολλοὺς ἀκόμη ἐργάζομένους καθ' ὑποχρέωσιν και παραγγελίαν, δὲ Παῦλος Νιοβάνας εἶνε δὲ πλέον

πολυγράφος. Ἀκούσατε τί και τί ἔγραψεν ἀφότου, μετὰ τὰ πρῶτα νεανικὰ δοκίμια τοῦ Πέτρου Κ. Ἀποστολίδου, σεβαστὰ και αὐτὰ τὸν ἀριθμόν, και μετὰ μίαν μακρὰν διπωσοῦ ἔξαφάνισιν, (τὴν ἐποχὴν κάποιου δισταγμοῦ μεταξὺ ἐπιστήμης και φιλολογίας, και τῆς ἐκλογῆς ἐνὸς προγράμματος βίου ἢν δχι καθαυτὸ ἐπαγγέλματος), προσέλαβε τὸ εὐτυχὲς αὐτὸ ψεύδωνυμον κ' ἐνηγκαλίσθη δριστικῶς τὴν λογοτεχνίαν:

«Ἀπὸ τὴν Φύσιν και τὴν Ζωὴν» (1898) ὁγκώδης τόμος μὲ ταξειδιωτικὰς ἐντυπώσεις, εἰκόνας, διηγήματα, περιγραφάς, χρονογραφήματα, και τὸ ἀπαραίτητον ἔξωφυλλον τοῦ Θέμου Ἀννίνου.

«Περασμένα Ξεχασμένα», σειρὰ διηγημάτων, δημοσιεύθεντων εἰς τὰ «Παναθήναια», τὸν «Ἀκρίταν» κτλ. τὴν ὅποιαν και ἐξαπολούνθει.

«Ἄλλη σειρὰ «Νησιώτικων Διηγημάτων» τὰ ὅποια δημοσιεύει κατὰ προτίμησιν εἰς τὸ «Ημερολόγιον Σκόκου».

«Ἀλήθεια και Ψέμα — ἴστορίες γιὰ παιδιὰ και φιλοσόφους» — ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν «Νουμᾶν» και ἀνετυπώθησαν πρὸ δλίγου εἰς βιβλίον.

«Παγὰ Λαλέουσα», πενήντα τετραστιχα, δημοσιεύθεντα εἰς τὰ «Παναθήναια» και ἀναπτυποθέντα ἐπίσης εἰς βιβλίον.

«Διάλογοι τοῦ κ. Ἀσόφου μὲ τὸν Μαθητήν του» φιλοσοφικοί. Δὲν εἰξένω ἢν εἶνε ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐδημοσιεύθησαν κάποτε εἰς τὸ «Ἀστυ», ἡ νέα ὀλως σειρά, ἐτοιμαζομένη δλονέν και προωρισμένη νὰ φανῇ πρῶτα ρωστικὰ εἰς τὴν «Ζυγαριάν» τῆς Μόσχας, ὡς μανθάνω ἀπὸ μίαν ἀνακοίνωσιν τοῦ συγγραφέως. Οπωδήποτε, ἐδῶ ἀξίζει νὰ σημειώσω ὅτι δὲ Νιοβάνας, δὲν ὅποιος μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἔξη ἡ ἐπὶ τὰ ὁμιλοῦσε μόνον ρωστικά, — δὲν εἶνε περίεργον; — τώρα δὲν ἡξεύρει οὔτε λέξιν. Ἡ μετάφρασις θὰ γίνη ἀπὸ τὸν κ. Μ. Λυκιαρδόπουλον, και . . . δὲν θὰ ἐπιθεωρηθῇ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Εἰς τὰς «Σειρᾶς» αὐτάς, τὰς τελειωμένας ἡ ήμιτελεῖς, πρέπει νὰ προστεθῇ δὲ «Ἀρχιτέκτων Μάρθας» τὸν ὅποιον πολλὰ ἄλλα δράματα δὲν διαδεχοῦν, — και πρῶτα-πρῶτα «Μαρία ἡ Πενταγιώτισσα», — και ἀναρίθμητον πλῆθος χρονογραφημάτων, μελετῶν, κριτικῶν ἀρθρῶν, (Ἡ φιλοσοφία τοῦ Νίτσε — Θέμος "Αννίνος — Γλωσσική αὐτοβιογραφία — αὐτὰ ἀνετυπώθησαν και εἰς φυλλάδια), πανηγυρικῶν λόγων,

χαιρετισμῶν, προπόσεων και . . . ἐπιστολῶν.

Συγκαταλέγω και τὰς ἐπιστολὰς, διότι και αὐτὰ ἀποτελοῦν φιλολογικὰ σελίδαις. Συλλογίζομαι ὅτι μίαν ἡμέραν, ἀπὸ τὰ ὠδαιότερα ἔργα τοῦ Νιοβάνα, θὰ εἶνε ἡ Ἀλληλογραφία του. Ἐγὼ τουλάχιστον οὐδέποτε ἔλαβα γράμμα του, — και ἀπλοῦν σημείωμα ἀκόμη — ποὺ νὰ μὴν εἶνε σωστὸν καλλιτέχνημα. «Ως δεῖγμα ἡθελαν νὰ δημοσιεύσω ἐδῶ τὸ θαυμάσιον ποὺ μοῦ ἔστειλεν εἰς ἀπάντησιν συλλυπητηρίου μου διὰ τὸν θάνατον τῆς μητέρας του. Ἀλλὰ τὸ ἐφύλαξα τόσον καλά, ὥστε δὲν τὸ ενδίσκω τώρα. Εντυχῶς ἔχω πρόχειρον ἔνα ἄλλο του γράμμα, ποὺ μοῦ ἔστειλε τελευταίως μετὰ τὸ χρονογράφημά μου διὰ τὴν «Παγὰν Λαλέουσλαν». Ἀξίζει νὰ τὸ διαβάσετε. Εἰς γλαφρὸν σελίδα

«Πειραιεύς, 30. IV. 907.

»'Αγαπητέ μου,

»Σ' εὐχαριστῶ. Όλοψύχως σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὶς τιμές ποὺ ἀπονέμεις στὶς φτωχές μου λυρικὲς σημειωσοῦλες.

»Μιὰ δική σου κριτικὴ — και ἡ αὐστηρότερη — δικαιολογεῖ κάθε διεργηφάνεια.

»Μαζὶ μὲ τὰ ἐνθουσιώδη λόγια ποὺ εἶχα τὶς ἡμέρες αὐτὲς ἀπὸ τὸν Γρυπάρη και τὸν Σίμο Μενάρδο, δυὸς ἀνθρώπους ποὺ ἔξαιρετικὰ σέβομαι τὴ γνώμη τους, τὸ ὠδαίο σου χρονογράφημά ἥλθε νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἡθικὴν ἀπόδοσι τῆς «Παγᾶς». Ἀρκετὰ γιὰ νὰ τὴν θεωρήσω καλοτυχισμένη.

»Καὶ πάλι σ' εὐχαριστῶ και σὲ ἀσπάζομαι.

»Παῦλος Νιοβάνας».

Πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἔργων, τὰ ὅποια τόσον ἀτελῶς ἀπηρίθμησα, ἀνταποκρίνεται ἄλλο πλῆθος — πραγματικῶς ἀμέτρητον αὐτό, — τῶν βιβλίων τὰ ὅποια ἀνεγνώσθησαν διὰ νὰ γραφοῦν ἔκεινα. Ο Νιοβάνας δὲν εἶνε ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς, οἱ δοποῖοι γράφουν ἀντίοντες ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὴν ζωὴν και ἀπὸ τὸ «ξερό» τους. Άλλως τε δὲν λέγω παρὰ δὲ τοῦ φρονῶ και δὲ τοῦ φρονῶν εἰς τὸν Νιοβάναν δὲν εἶνε κολακευτικώτατον. Οὗτε ὑπάρχει ἀνθρωπος, δοσον και ἀντίον τὴν ζωὴν. Κάθε ἔργον τοῦ Νιοβάνα, ναι μὲν φαίνεται ὡς σοφόν, ἐσκεμμένον και περιτεχνον ἀποστάλαγμα τῶν νωποτέρων του αὐτού τοῦ Νιοβάναν τὸν ζωὴν τοῦ φρονῶν και δὲ τοῦ φρονῶν εἰς τὸν Νιοβάναν λόγων. Οι δοποῖοι γράφουν ἀντίοντες συγγραφεῖς σημερον. Ο Πιέρ Λοττί ισχυρίζετο ὅτι ἔπαισε νὰ διαβάζῃ δὲ τὴν ζωὴν. Κάθε ἔργον τοῦ Νιοβάνα, ναι μὲν φαίνεται ὡς σοφόν, ἐσκεμμένον και περιτεχνον ἀποστάλαγμα τῶν νωποτέρων του αὐτού τοῦ Νιοβάνας δὲν εἶνε καθαυτὸ πρωτότυπος, δοσον και ἀντίον τὴν ζωὴν τοῦ φρονῶν και δὲ τοῦ φρονῶν εἰς τὸν Νιοβάναν δὲν εἶνε καθαυτὸ πρωτότυπον, δοσον και δὲ τοῦ φρονῶν εἰς τὸν Νιοβάναν λόγων.

άλλ' ένας θαυμάσιος διέλιστης και άφομοιωτής έντυπώσεων ξένων, μέγας έκμεταλλευτής, διακοσμητής και διοργανωτής της καταπληκτικής του πολυμαθείας, — μήπως και αυτὸ δὲν εἶνε πρωτοτυπία, διανύεται μὲ τὸν μεγαλοφυῖν ἀλλῆδως τρόπον ποὺ τὸ κάμνει διηβάνας, διμοναδικός;

Εἰς τὸ ἴδιαίτερον αὐτὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ πνεύματός του, ἀποδίδω καὶ τὴν θαυμαστὴν ποικιλίαν τῶν εἰδῶν καὶ τῶν τρόπων, ἥ δύοια διακρίνει τὴν ἐργασίαν του. 'Απὸ τὸ ἀπλοῦν χρονογράφημα μέχρι τῆς τραγῳδίας, τὰ πάντα ἔγραψε καὶ τὰ πάντα εἶνε ἱκανὸς νὰ γράψῃ. Διότι γνωρίζει τελείως πῶς γράφεται τὸ καθέν, καὶ κύριος δὲν τῶν τύπων καὶ τῶν μητρῶν τῆς Τέχνης, πάσης ἐποχῆς καὶ πάσης χώρας, εἰμπορεῖ νὰ δώσῃ οἰανδήποτε μορφὴν εἰς τὴν ἐμπνευσίν του. Καὶ δᾶι μόνον εἰς τὸ σύνολον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς λεπτομερείας, εἰμπορεῖ νὰ γράψῃ καθ' οἰανδήποτε γνωστὸν τρόπον καὶ εἰς οἰανδήποτε γνωστὴν γλῶσσαν. 'Εξαφνα εἰς τὴν ἴδιαν σελίδα, ἐλληνίζει ἐναλλάξ ὡς Βερναρδάκης, ὡς Γαβριηλίδης ἢ ὡς Ψυχάρης χαριτολογεῖ ὡς Ἀνατὸλ Φράνς, ὡς Ἄρδουνὲν ἢ ὡς Ροΐδης' ποιητικίζει ὡς Δ' Αννούτσιο, ὡς Μάτερλιγκ ἢ ὡς Χρηστομάνος περιγράφει ὡς Λοττί, ὡς Φλωμπέρ ἢ ὡς Μητσάκης διηγεῖται ὡς Πώλ Αδάμ, ὡς Μωπασσάν ἢ ὡς Παπαδιαμάντης φιλοσοφεῖ ὡς Νίτσε, ὡς Σοπεγχάουερ ἢ ὡς Τολστοῖ. Καὶ δύοις, διπλείς αὐτός, διπλής διατύρωπος, εἰς τὸν δύοιν τίποτε δὲν στοιχίζει νὰ διατυπώσῃ μίαν του σκέψιν εἰς ἓν τετράστιχον χαϊνικὸν ἢ εἰς ἕνα δράμα ιψενιάν, — εἰς τὴν καθαρεύουσαν, τὴν μικτὴν ἢ τὴν δημοτικὴν, — εἰνε πάντοτε δὲν ἴδιος, διηβάνας.

Κάθε φορὰν ποὺ διαβάζω ἐν ἔργον του, συλλογίζομαι : «Αὐτὸ εἶνε ἀριστούργημα. Δὲν θὰ τὸ λησμονήσω ποτέ». 'Αλλὰ τὸ λησμονῶ, μόλις διαβάσω ἐν ἀλλῷ του. Καὶ τώρα, αὐτὴν τὴν κρίσιμον στιγμήν, βλέπω ἀρροσδοκήτως δτὶ ἀπὸ δῆλην του τὴν πολύτομον ἐργασίαν δὲν ἐνθυμοῦμαι τίποτε ἄλλο παρὰ τὸν «Ἀρχιτέκτονα Μάρθαν», τὸ ἔργον ποὺ ἐγνώρισα τελευταῖον.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΦΩΝΗ ΚΥΡΙΟΥ

Ἐνε πολὺς καιρὸς δπου ἡ ψυχολογία καταχώνται εἰς τὴν διευκρίνισιν μερικῶν ψυχικῶν φαινομένων τῶν δύοιν ἀστιχνόμεθα τὴν ἐπιφροὴν ἀδυνατοῦμεν ἐν τούτοις νὰ ἔξηγήσωμεν τὴν προέλευσιν. Καὶ δύοις πλεῖστα διασκέψεις, θίγοντα τὴν ἐσωτερικήν μας ὑπόστασιν, ἥρχισαν νὰ διανοίγωνται ἐνώπιον μας κατὰ τρόπον ὅπωσδήποτε ἰκαναποιητικόν. 'Ο παρακολουθῶν τὴν τελευταίαν ἔξελιξιν τῶν ψυχολογικῶν ἐρευνῶν ἔχει νὰ συναποκομίσῃ ὀλόκληρον πλοῦτον γνώσεων καὶ συγχρόνως τὴν ψυχικὴν ἀνακούφισιν τὴν δύοιαν αἰσθάνεται κάθε φιλέρευνον πνεῦμα.

'Εκ τῶν συγνῶν περιπάτων μου ἀνὰ τὴν ψυχολογικὴν ἐπιστήμην θὰ σᾶς διηγηθῶ ἔνα πολὺ περιεργὸν γεγονός τὸ δύοιν ἀφηγεῖται διαγόνους Μπενεζέκην γαλλικὴν «Ψυχολογικὴν καὶ Παθολογικὴν Ἐπιθεώρησιν» πραγματεύμενον τὰ τῆς ἐσωτερικῆς φωνῆς, ἥν πολλάκις ἀκούομεν καὶ τὴν δύοιαν ἡ θρησκεία μας ἀποκαλεῖ «Φωνὴν Κυρίου».

Μετὰ τὴν λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τῆς μελέτης τοῦ Μπινέ-Σαγκλέ περὶ τοῦ προφήτου Σαμουήλ, θεωρηθέντος ἐκφύλου ἐγκεφαλικῶς, λέγει διαγόνος Μπενεζέκης, περιηλθόν εἰς γνῶσιν μου τὰ ἐπόμενα γεγονότα τὰ δύοια ἀναφέρονται εἰς ἄνδρα ὑγίεστατον καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὸν νοῦν, νέον ἰσχυροτάτης κράσεως καὶ εὐφύεστατον δύοις ἐν τούτοις ἔχονται τὴν «φωνὴν τοῦ Κυρίου» ἀπαράλλακτα δύοις διαφοράσιν.

'Ο "Άλφα αὐτὸς ἡτο ἀπὸ διετίας φοιτητής εἰς τὴν École Normale Supérieure. Διαμαρτυρόμενος τὸ θρήσκευμα, παρεδέχετο τὰ χριστιανικὰ δόγματα ἀλλὰ ἡ καρδία του ἔμενε ψυχρά. 'Εσπούδαξε μὲ πάθος τὰς ἐπιστήμας. Μίαν Κυριακὴν διατελεῖται τὸν θρησκευτικὸν προσωπικότητα τοῦ "Άλφα" ἀλλὰ εἰσδύεται εἰς τὸ ἔγκατα τῆς ψυχῆς του καὶ τὸν ωθεῖ εἰς τὸ λάβη τὴν ἄλλως τε εἰς αὐτὸν ἀσυνείθιστον διεύθυνσιν πρὸς τὸν οἶκον τῶν εὐαγγελιστῶν. 'Η θέα τῶν φωτῶν τοῦ ναϊδίου κάμψει φέτε νὰ περάσῃ ἡ ἀνάμυνσις τῆς εἰδοποιήσεως ἀπὸ τὴν ὑπολαγθάνουσαν εἰς τὴν ἐναργῆ συνείδησιν.

'Οταν ἔξεφωνούντο οἱ λόγοι, δὲν συνετελέσθησαν τὰς δύοις διαφοράς τοῦ θρησκευτικοῦ προσωπικούτητα τοῦ "Άλφα" ἀλλὰ εἰσδύεται εἰς τὸ ἔγκατα τῆς ψυχῆς του καὶ τὸν ωθεῖ εἰς τὸ λάβη τὴν ἄλλως τε εἰς αὐτὸν ἀσυνείθιστον διεύθυνσιν πρὸς τὸν οἶκον τῶν εὐαγγελιστῶν. 'Η θέα τῶν φωτῶν τοῦ ναϊδίου κάμψει φέτε νὰ περάσῃ ἡ ἀνάμυνσις τῆς εἰδοποιήσεως ἀπὸ τὴν ὑπολαγθάνουσαν εἰς τὴν

βράδυ εἰς τὰς ὁκτώ, ἀντὶ νὰ τραπῇ τὴν ἄγουσαν εἰς τὸ σχολεῖον, ἀπροσύλευτως εὑρέθη ἔξωθι τοῦ οἴκου τῶν εὐαγγελιστῶν. 'Η θέα τῶν φωτῶν ὑπενθυμίζει εἰς αὐτὸν τὴν πρωινὴν εἰδοποίησιν. Εἰσέρχεται. 'Ο ιεραπόστολος ὁμίλησε καὶ ἔζητησε 15 ἄνδρας διὰ τὸν Ζαμπέζαν.

'Ο "Άλφα" ἔξερχόμενος δὲν ἔχει συναίσθησιν διπλεῖται καὶ τὸν ταραχμένον ὑπνον του εἰς τὸ σχολεῖον, συντελεῖται ἐν αὐτῷ ἔργον παράδοξον, προωρισμένον νὰ τὸν μεταμορφώσῃ ψυχικῶς καὶ νὰ ἀλλάξῃ τὴν πορείαν τῆς ψωνῆς του. Τρίς ἀκούει φωνὴν καλούσαν αὐτὸν καὶ ἐπαναλαμβάνουσαν τρίς, «Τίνες θὰ ήσαν οἱ ἄνδρες ἔκεινοι»; Καὶ ἡ ἴδια φωνὴ ἀποκρίνεται, προφέρουσα τὸ ὄνομα τοῦ "Άλφα".

Τὴν τρίτην φορὰν ἔξυπνα καὶ ἀκούει εὐχρινῶς προφερομένην τὴν φράσιν εἰς τὰ ώτα του.

'Ο "Άλφα" ἐδῶ, ἥκουσε τὴν «Φωνὴν τοῦ Κυρίου». Προσερέθη εἰς τὴν Ζαμπέζαν. Ταυτοχρόνως ἔφθασεν ἀλληλησίας ἐπειγούσας ἀπὸ ἀλλού οἴκον ιεραπόστολων, δηλούσα διπλεῖται εἰχον ἀνάγκην ἐντριβούς εἰς τὰς διδασκαλίας μεθόδους. Τῇ συνεναίσει τοῦ ἐκ Ζαμπέζας ιεραπόστολου διαγόνος Μπενεζέκης μετέβη νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν ἔκεινην. 'Εδῶ ἐπίσης διέκρινε τὴν «Φωνὴν τοῦ Κυρίου».

'Ο "Άλφα", ἔξακολουθεῖ διαγόνος μου τὰ γεγονότα ταῦτα. 'Απὸ ἔξτην ἔδη, ἥκουσε τὴν «Φωνὴν τοῦ Κυρίου». Προσερέθη εἰς τὴν Ζαμπέζαν. Ταυτοχρόνως ἔφθασεν ἀλληλησίας ἐπειγούσας ἀπὸ ἀλλού οἴκον ιεραπόστολων, δηλούσα διπλεῖται εἰσδύεται εἰς τὸν θρησκευτικὸν προσωπικότητα τοῦ "Άλφα" ἀλλάζει γνώμην καὶ μετέβη νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν ἔκεινην. 'Εδῶ ἐπίσης διέκρινε τὴν «Φωνὴν τοῦ Κυρίου».

'Ο "Άλφα", διηγήθη ἐπὶ παρουσίᾳ μου τὰ γεγονότα ταῦτα. 'Απὸ ἔξτην ἔδη, διατελεῖται εἰς τὸν θρησκευτικὸν προσωπικότητα τοῦ "Άλφα" ἀλλάζει γνώμην καὶ μετέπειτα τὸν θρησκευτικὸν προσωπικότητα τοῦ "Άλφα" διαφέρει τοῦ Ζαμπέζας. Οὐδέποτε πράγματι τὴν «Φωνὴν τοῦ Κυρίου». Οὐδέποτε μετενόησε διὰ τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφρασιν.

'Ας δοκιμάσωμεν τὴν ψυχολογικὴν ἔξηγησιν τοῦ συνόλου τῶν φαινομένων αὐτῶν. 'Η ἐπιφροὴ τοῦ θρησκευτικοῦ προσωπικούτητα τοῦ "Άλφα" διαγόνος θεωρηθέντος ἐκφύλου ἐγκεφαλικῶς, λέγει διαγόνος Μπενεζέκης, περιηλθόν εἰς γνῶσιν μου τὰ ἐπόμενα γεγονότα τὰ δύοια ἀναφέρονται εἰς τὸν θρησκευτικὸν προσωπικότητα τοῦ "Άλφα" ἀλλάζει γνώμην καὶ μετέπειτα τὸν θρησκευτικὸν προσωπικότητα τοῦ "Άλφα" διαφέρει τοῦ Ζαμπέζας. Η εἰδοποίησις περὶ τῆς ψυχῆς του καὶ τὸν ωθεῖ εἰς τὸ λάβη τὴν ἄλλως τε εἰς αὐτὸν ἀσυνείθιστον διεύθυνσιν πρὸς τὸν οἶκον τῶν εὐαγγελιστῶν. 'Η θέα τῶν φωτῶν τοῦ ναϊδίου κάμψει φέτε νὰ περάσῃ ἡ ἀνάμυνσις τῆς εἰδοποιήσεως ἀπὸ τὴν ὑπολαγθάνουσαν εἰς τὴν ἐναργῆ συνείδησιν.

'Οταν ἔξεφωνούντο οἱ λόγοι, δὲν συνετελέσθησαν τὰς δύοις διαφοράς τοῦ θρησκευτικοῦ προσωπικούτητα τοῦ "Άλφα" ἀλλὰ εἰσδύεται εἰς τὸν θρησκευτικὸν προσωπικότητα τοῦ "Άλφα" διαφέρει τοῦ Ζαμπέζας.

Η ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΜΑΡΙΑ ΒΟΝΑΠΑΡΤΗ

σθη είς τὸν "Άλφα κλονισμὸς ἐσωτερικὸς ἔνσυνείδητος. Ἡ ἀπευθυνθεῖσα ἔκκλησις δὲν ἔγεινε δεκτή. Δὲν τὴν ἔκκλησιν του. Τὸ ἔγω του δὲν προσαντολίζεται πρὸς νέαν ζωήν.

Παρ' αὐτῷ, ζῶντι εἰς σφαῖραν πνευματικήν, κατεχομένῳ ύπὸ κοινωνικῶν μεριμνῶν καὶ ἐπιστημονικῶν μελετῶν, ἡ ἔντονος θρησκευτικὴ ζωὴ δὲν ἀνέβλουσεν ἀκόμη ἀπὸ τὰς μυστηριώδεις πηγὰς της.

Άλλα κατὰ τὸν ὄπον, ὅταν αἱ ἀνάγκαι τῆς προσαρμόσεως εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον δὲν ἔνεργον καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἀπωθοῦν τὸν ἀπέραντον πλοῦτον συναισθημάτων τὸν κρυπτόμενον ὅπισθεν τῆς ἐναργοῦς συνειδήσεως, γίνεται εἰς τὸν "Άλφα ἀπροσδόκητος ἀποκαλύψις ἀνυπόπτων αὐτοδύναμεων. Ἡ ἔκκλησις, ἡ ηκούσε, γίνεται δεκτὴ ύπὸ τῆς ψυχικῆς ἀτομικότητος ἔκείνης εἰς τὴν ὄποιαν αἱ μὴ ἀφυπνισμέναι τάσεις δὲν ἀποσβύνονται ἐντελῶς, ἀλλὰ διατελοῦν ύπολανθάνουσαι. Αἱ θρησκευτικαὶ αὐταὶ τάσεις μὴ εὑρίσκουσαι πλέον ἐμπόδιον, ἀνέρχονται εἰς τὴν πρώτην γραμμήν. Ὁμιλοῦν κατὰ ἵδιον τρόπον καὶ ἔκδηλόνουν, ύπὸ τὴν μορφὴν ἐσωτερικῶν παραχρού-

σεων τῆς ἀκοῆς, τὸν κρίσιμον κλονισμόν, ὃν ἡ «Φωνὴ τοῦ Κυρίου» προεκάλεσεν εἰς τὰ σκοτεινὰ βάθη τοῦ ὑποσυνειδήτου.

Ο "Άλφα ἡτον ἀλλοτε ἐνότης νοερός, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἔκείνης ὅμως γίνεται ἐνότης θρησκευτική, καὶ ἡ δρᾶσις του τοῦ λοιποῦ προσαντολίζεται πρὸς νέον ἰδεῶδες.

Ἡ ψυχικὴ ἀνατροπὴ εἰσέδυσεν εἰς αὐτὰ τὰ βάθη τῆς ἰδιοσυστάσεως του. Τάσεις, κλίσεις, ἰδέαι νέαι ἀνέδυσκαν καὶ κατέλαβον τὴν πρώτην γραμμήν. Τὸ κέντρον τῆς πνευματικῆς ἔλξεως ἥλλαξε. Πρὶν ἐπόθει πρὸ παντὸς τὴν ἀπόκτησιν γνώσεων. Ἀπὸ τοῦδε, ἀν καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ ἀγαπᾷ τὴν ἐπιστήμην, βλέπει ταλαιπωρίας, τὰς ὄποιας δὲν ὑπωπτεύετο καὶ λησμονεῖ ἔκατὸν διὰ νὰ ἐργασθῇ εἰς τὴν ἡθικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἀναμόρφωσιν λαῦν ἀπολιτίστων.

Πρέπει ὅμως ἐδῶ νὰ διακρίνωμεν τὸ παθολογικὸν στίγμα ἐνὸς ἔκφύλου; Βεβαίως ὅχι, καθόσον εὑρισκόμεθα ἀπέναντι τῆς κανονικῆς ἐκδηλώσεως παντὸς ὅ,τι εὐγενέστερον ύπαρχει εἰς τὸν ἀνθρωπὸν. "Άλλως τε ἡ ψυχολογικὴ ἐρμηνεία ἀρκεῖται εἰς τὴν ἔξωτερην περιγραφὴν τῶν φαινομένων αὐτῶν, τὴν ἐν τῷ χρόνῳ αἰσθη-

τὴν ἔξέλιξιν των. "Άλλα προκύπτουν καὶ ἄλλα ζητήματα τὰ ὄποια ἡ ψυχολογία ἀφίνει ἐν ἐπιγνώσει εἰς ἄλλας ἐπιστήμας νὰ ἔξετάσουν, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ ἀποσιωπηθοῦν διότι δὲν τὰ ἔξετάζεις..

Ο φιλόθρησκος καὶ ἴδια ὁ χριστιανός, εἰς τὸ σύνολον τῶν γεγονότων τοῦ σύμπαντος καὶ τῆς ἱστορίας, εἰς τινας φωτεινὰς συνειδήσεις ὡς ἡ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν ἔκατῷ ἀκόμη, ὅπισθεν τῶν κανονικῶν ψυχολογικῶν φαινομένων, διαβλέπει τὴν διαρκὴ δρᾶσιν μιᾶς ἡθικῆς προσωπικότητος, ἡτίς δύιλει εἰς αὐτὸν διὰ διαφόρων

μέσων, εἰς γλώσσαν τὴν ὄποιαν ἡ ἐναργῆς θρησκευτικὴ συνείδησις ὀφείλει παντὶ σένει νὰ ἔννοῃ. "Υπολείπονται εἰς αὐτὸν πολλά, τῶν ὄποιων ἔχει ίσχυρὸν τὸ αἰσθημα, τὰ ἀνεξήγητα καὶ μὴ δυνάμενα νὰ ἔξηγηθοῦν.

Ἡ ψυχολογία ὑποχρεωμένη, ὡς εἶναι, νὰ μεταφέρῃ εἰς γλώσσαν καταληπτὴν εἰς πάντας, πᾶν δ, τι μελετᾷ, παραλείπει δ, τι βαθύτατον ὑπάρχει εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνου, δστις ἔχει τὴν πειραν τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς. Μόνος ὁ φιλόθρησκος ἔχει τὴν ἀποκάλυψιν ἐντὸς τῆς παθαινομένης ψυχῆς του.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ

Δ. ΣΑΚΕΛΑΡΙΔΗΣ

Ο ΘΡΥΛΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΛΑΡΙΩΝΟΣ

Τὸ ἔρημητήριον τοῦ Ἀγίου Ιλαρίωνος ἡτο πλησίον τῆς μεγάλης δάσεως τῶν Θηβῶν εἰς τὴν Ἀνω Αἴγυπτον καὶ εἰς τὸ μέρος ὃπου βραδύτερον ἀνηγέρθη σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμίαν του τὸ κοινόβιον ποὺ ὑφίσταται καὶ σῆμερον ἀκόμη. Κόπται καλόγηροι κατοικοῦν τὸ ἐρειπωμένον μοναστῆρι καὶ καλλιεργοῦν μερικοὺς ἀγροὺς ποὺ ποτίζονται ἀπὸ ἕνα μικρὸ ουράκι τοῦ ὄποιου ἡ πηγὴ εἶνε εἰς τὸ ἀκρον τῆς ἐρήμου παραπλεύρως εἰς μίαν παλαιὰν ἐκκλησίουλαν ἀφιερωμένην 'σ τὴν Ἀγίαν Οντίνην. Τὸ δνομα αὐτῆς τῆς ἀγίας εἶνε ἀναμφισβήτητως λατινικὸν καὶ διθύλος της, ποὺ οἱ μοναχοὶ συνδέουν μὲ τὸν θρῦλον τοῦ ἀγίου Ιλαρίωνος, ἀρχίζει σχεδὸν τὴν ἐποχὴν τῶν πρώτων χριστιανῶν αὐτοκρατόρων.

Πρὶν κατηχηθῇ εἰς τὸν χριστιανισμὸν δ ἄγιος Ιλαρίων ὠνομάζετο Ἐφως. Εἰς τὴν οωμαϊκὴν ἐποχὴν πολὺ συχνὰ αὐτὸ τὸ δνομα ἐδίδετο εἰς τοὺς σκλάβους. Η παράδοσις σιωπῇ ὡς πρὸς τὴν οἰκογένειαν του καὶ τοὺς πρώτους χρόνους ιῆς νεότητος του. Τὸ μόνον ποὺ μᾶς λέγει εἶνε δι τοῦ ἀγίος Ιλαρίων εἶχε σπουδάσει δλας τὰς βεβήλους ἐπιστήμας καὶ δι τοῦ εἶχε παρακολουθήσει τὰ μαθήματα τῶν τελευταίων νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων καὶ ίδιως τῆς ἐνδόξου Υπαίσας ἡ ὄποια ἐκρεουργήθη ἀπὸ τοὺς χριστιανούς.

Η αὐτηρὰ αὐτὴ παρθένος ἔκαμε βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς τὸν Ιλαρίωνα, τόσην, ποὺ νὰ μὴ τὴν λησμονήσῃ ποτὲ εἰς τὴν ζωήν του. "Άλλως τε αἱ νέαι ίδει α προσηρμόδοντο εὐκολώτερα εἰς τὰς παλαιὰς θρησκευτικὰς δοξασίας. Μὲ τὴν ἔλευ-

θερίαν τοῦ πνεύματος τὴν συνήθη εἰς τοὺς χριστιανοὺς αὐτῆς τῆς ἐποχῆς, δπου ἡ δρυθοδοξία ἀκόμα δὲν εἶχε θεσπίσει τοὺς ἀδυσωπήτους κανόνας της, δ Ιλαρίων ὑπεστήριζεν δι τη ἡ Υπαίσα μολονότι δὲν ἦτο χριστιανή, εἶχε σώσει τὴν ψυχήν της. "Ελεγεν δι τι ἀπὸ τὰ σοβαρὰ διδάγματα, ποὺ ἡ ὁραία καὶ ἐνάρετος αὐτῇ κόρη ἐγνώριζε νὰ ἀντλῇ ἀπὸ τὸν ἔλληνας ποιητὰς καὶ φιλοσόφους, εἶχεν προετοιμασθῆ διὰ τὰς ἀσκητικὰς ἀρετάς. Διετήρει μάλιστα καὶ πολλὰ ἀλλα ἵγη τῆς ἔλληνικῆς μορφώσεως του διότι, εἰς τὸ ἐρημικὸν του κελλὶ δπου εἶχεν ἀποσυρθῆ, παραπλεύρως τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ ἐνδὸς κρανίου νεκροῦ ἐφύλαττε τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου, τοὺς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος καὶ τὰ ιερὰ βιβλία τοῦ Τρισμεγίστου Ἐρμοῦ.

Μίαν ἡμέραν κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς μοναχικῆς του ζωῆς, δ Ιλαρίων περιπατῶντας σιγὰ-σιγὰ ἐφθάσεις πλησίον μιᾶς πηγῆς, ποὺ ἀργότερα ὠνομάσθη πηγὴ τῆς Ἀγίας Οντίνης. "Εξαπλώθη κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν μιᾶς λέγει εἶνε δι τοῦ ἀγίος Ιλαρίων εἶχε σπουδάσει δλας τὰς βεβήλους ἐπιστήμας καὶ δι τοῦ εἶχε παρακολουθήσει τὰ μαθήματα τῶν τελευταίων νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων καὶ ίδιως τῆς ἐνδόξου Υπαίσας ἡ ὄποια ἐκρεουργήθη ἀπὸ τοὺς μέναν ποὺ κρατοῦσε εἰς τὴν ἀγκαλιά της ἔνα παιδί. "Η γραία ἦτο ἡ γυναικα ποὺ εἶχε προσηλυτίσει τὸν Ιλαρίωνα εἰς τὸν χριστιανισμὸν καὶ τὸν ιανόν περιπατῶντας σιγὰ-σιγὰ ἐφθάσεις πλησίον μιᾶς πηγῆς, ποὺ ἀργότερα ὠνομάσθη πηγὴ τῆς Ἀγίας Οντίνης. "Εξαπλώθη κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν μιᾶς λέγει εἶνε δι τοῦ ἀγίος Ιλαρίων εἶχε σπουδάσει δλας τὰς βεβήλους ἐπιστήμας καὶ δι τοῦ εἶχε παρακολουθήσει τὰ μαθήματα τῶν τελευταίων νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων καὶ ίδιως τῆς ἐνδόξου Υπαίσας ἡ ὄποια ἐκρεουργήθη ἀπὸ τοὺς μέναν ποὺ κρατοῦσε εἰς τὴν ἀγκαλιά της ἔνα παιδί. "Η γραία ἦτο ἡ γυναικα ποὺ εἶχε προσηλυτίσει τὸν Ιλαρίωνα εἰς τὸν χριστιανισμὸν καὶ τὸν ιανόν περιπατῶντας σιγὰ-σιγὰ ἐφθάσεις πλησίον μιᾶς πηγῆς, ποὺ ἀργότερα ὠνομάσθη πηγὴ τῆς Ἀγίας Οντίνης. "Εξαπλώθη κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν μιᾶς λέγει εἶνε δι τοῦ ἀγίος Ιλαρίων εἶχε σπουδάσει δλας τὰς βεβήλους ἐπιστήμας καὶ δι τοῦ εἶχε παρακολουθήσει τὰ μαθήματα τῶν τελευταίων νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων καὶ ίδιως τῆς ἐνδόξου Υπαίσας ἡ ὄποια ἐκρεουργήθη ἀπὸ τοὺς μέναν ποὺ κρατοῦσε εἰς τὴν ἀγκαλιά της ἔνα παιδί. "Η γραία ἦτο ἡ γυναικα ποὺ εἶχε προσηλυτίσει τὸν Ιλαρίωνα εἰς τὸν χριστιανισμὸν καὶ τὸν ιανόν περιπατῶντας σιγὰ-σιγὰ ἐφθάσεις πλησίον μιᾶς πηγῆς, ποὺ ἀργότερα ὠνομάσθη πηγὴ τῆς Ἀγίας Οντίνης. "Εξαπλώθη κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν μιᾶς λέγει εἶνε δι τοῦ ἀγίος Ιλαρίων εἶχε σπουδάσει δλας τὰς βεβήλους ἐπιστήμας καὶ δι τοῦ εἶχε παρακολουθήσει τὰ μαθήματα τῶν τελευταίων νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων καὶ ίδιως τῆς ἐνδόξου Υπαίσας ἡ ὄποια ἐκρεουργήθη ἀπὸ τοὺς μέναν ποὺ κρατοῦσε εἰς τὴν ἀγκαλιά της ἔνα παιδί. "Η γραία ἦτο ἡ γυναικα ποὺ εἶχε προσηλυτίσει τὸν Ιλαρίωνα εἰς τὸν χριστιανισμὸν καὶ τὸν ιανόν περιπατῶντας σιγὰ-σιγὰ ἐφθάσεις πλησίον μιᾶς πηγῆς, ποὺ ἀργότερα ὠνομάσθη πηγὴ τῆς Ἀγίας Οντίνης. "Εξαπλώθη κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν μιᾶς λέγει εἶνε δι τοῦ ἀγίος Ιλαρίων εἶχε σπουδάσει δλας τὰς βεβήλους ἐπιστήμας καὶ δι τοῦ εἶχε παρακολουθήσει τὰ μαθήματα τῶν τελευταίων νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων καὶ ίδιως τῆς ἐνδόξου Υπαίσας ἡ ὄποια ἐκρεουργήθη ἀπὸ τοὺς μέναν ποὺ κρατοῦσε εἰς τὴν ἀγκαλιά της ἔνα παιδί. "Η γραία ἦτο ἡ γυναικα ποὺ εἶχε προσηλυτίσει τὸν Ιλαρίωνα εἰς τὸν χριστιανισμὸν καὶ τὸν ιανόν περιπατῶντας σιγὰ-σιγὰ ἐφθάσεις πλησίον μιᾶς πηγῆς, ποὺ ἀργότερα ὠνομάσθη πηγὴ τῆς Ἀγίας Οντίνης. "Εξαπλώθη κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν μιᾶς λέγει εἶνε δι τοῦ ἀγίος Ιλαρίων εἶχε σπουδάσει δλας τὰς βεβήλους ἐπιστήμας καὶ δι τοῦ εἶχε παρακολουθήσει τὰ μαθήματα τῶν τελευταίων νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων καὶ ίδιως τῆς ἐνδόξου Υπαίσας ἡ ὄποια ἐκρεουργήθη ἀπὸ τοὺς μέναν ποὺ κρατοῦσε εἰς τὴν ἀγκαλιά της ἔνα παιδί. "Η γραία ἦτο ἡ γυναικα ποὺ εἶχε προσηλυτίσει τὸν Ιλαρίωνα εἰς τὸν χριστιανισμὸν καὶ τὸν ιανόν περιπατῶντας σιγὰ-σιγὰ ἐφθάσεις πλησίον μιᾶς πηγῆς, ποὺ ἀργότερα ὠνομάσθη πηγὴ τῆς Ἀγίας Οντίνης. "Εξαπλώθη κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν μιᾶς λέγει εἶνε δι τοῦ ἀγίος Ιλαρίων εἶχε σπουδάσει δλας τὰς βεβήλους ἐπιστήμας καὶ δι τοῦ εἶχε παρακολουθήσει τὰ μαθήματα τῶν τελευταίων νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων καὶ ίδιως τῆς ἐνδόξου Υπαίσας ἡ ὄποια ἐκρεουργήθη ἀπὸ τοὺς μέναν ποὺ κρατοῦσε εἰς τὴν ἀγκαλιά της ἔνα παιδί. "Η γραία ἦτο ἡ γυναικα ποὺ εἶχε προσηλυτίσει τὸν Ιλαρίωνα εἰς τὸν χριστιανισμὸν καὶ τὸν ιανόν περιπατῶντας σιγὰ-σιγὰ ἐφθάσεις πλησίον μιᾶς πηγῆς, ποὺ ἀργότερα ὠνομάσθη πηγὴ τῆς Ἀγίας Οντίνης. "Εξαπλώθη κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν μιᾶς λέγει εἶνε δι τοῦ ἀγίος Ιλαρίων εἶχε σπουδάσει δλας τὰς βεβήλους ἐπιστήμας καὶ δι τ

Εἶνε δὲ ἡ ιδία ποὺ ἡ ἐκκλησία ἔօρταζει ὑπὸ τὸ ὄνομα Μαρία ἡ Αἰγυπτία. Ἐνευσε εἰς τὸν Ἰλαρίωνα νὰ σηκωθῇ καὶ τοῦ ἔδωκε τὸ παιδί καὶ αὐτὸς τὸ ἐπῆρε εἰς τὴν ἀγκαλιά του. Ἡτο ἔνα χαριτωμένο κοριτσάκι καὶ προσήλωνεν ἐπάνω του τὰ μεγάλα δόλμανδρα μάτια του, βαθειά σὰν τὴν νύχτα καὶ φωτεινὰ δύπισσα τὸν ἀστέρια.

— Πρέπει, λέγει ἡ ἀγία, αὐτὸς τὸ κοριτσάκι
ν' ἀφιερωθῇ εἰς τὸν Χριστόν. Ἐδῶ τὸ ὄνομά-
ζουν 'Οντινην, ἀλλ' ἐγὼ θέλω νὰ τοῦ δώσω
τὸ ἱδικό μου ὄνομα Μαρία. Θὰ δρκισθῆς λοι-
πὸν δι' αὐτήν ὅτι ἀπαρνεῖται τὸν κόσμον κ'
ἔτσι θὰ ξεφύγῃ τὴν παγίδα τοῦ Σατανᾶ.

‘Ο Ιλαρίων ὠρκίσθη. Ἡ ἀγία τότε ἔκοψε δύο καλάμια, ἔκαμε μὲ αὐτὰ ἐνα σταυρὸν καὶ ἀφοῦ τὸν ἔβαλε εἰς τὴν γῆν ἐρράντισε μὲ τὸ νερό τῆς πενήνης τὰ διλόμανδα μαλλιά τῆς κρόνης.

Ἐπειτα δὴ αὐτὰ ἐξηφανίσθησαν ὡς ὀπτασία καὶ ὁ Ἰλαρίων εὑρέθη καὶ πάλιν μόνος πλησίον τῆς πηγῆς ποὺ τὸ κελάρυσμα της ἦτο γλυκὺν σὰν τραγοῦδι καὶ τὰ νερά της ἔχόρευναν ἐπάνω εἰς τὰ διόλουενκα χαλίκια καὶ ἀνάμεσα στὰ καλάμια μὲ τῆς λευκές ἀναλαμπές των.

• * *

Ἐπέρασαν πολλὰ χρόνια ἔκτοτε. Οἱ Ἰλαρίων
ἐγήραξε εἰς τὴν ἐρημιά του σκεπτόμενος τὴν
αἰώνιαν ζωὴν καὶ μελετῶντας μαζὶ μὲ τὸ εὐ-
αγγέλιον καὶ τὰ βέβηλα βιβλία τῶν φιλοσόφων
χωρὶς νὰ φαντάζεται καὶ τὸν κίνδυνον ποὺ ἐνε-
κλείετο ἐντὸς αὐτῶν. Ἡσθάνετο ἀρρητον ἥδο
νὴν ν' ἄναπολῇ τὰ μαθήματα τῆς Υπατίας καὶ
τὰς εὑφυεῖς ἀλληγορίας ποὺ αὐτῇ ἀνεκάλυπτε
εἰς τὰ ἔργα καὶ τοὺς θρύλους τῶν ποιητῶν,
μετατρέπουσα τοιουτοτρόπως τοὺς πλέον παρα-
δέξους μύθους εἰς σοφὰς παραβολὰς βαθυτά-
της νοήσεως καὶ ὑψηλοτάτης ἡθικῆς. Ἡ φεγ-
γιοβολοῦσα γαλήνη της διεσκέδαξε τὰς καταιγίδας
τῆς Ψυχῆς. Ἡ ταραγμένες καιροδιές ἐπραῦνοντο
μόλις ἦτενίζον τὴν ἥρεμον καλλονήν της καὶ ἤ-
κουνσεν τὰ αὐστηρὰ ἀλλὰ γλυκύτατα λόγια της.

Ἐμπρός της ἡσθάνετο κανεὶς διτά πάθη
ἔγιναν διὰ νὰ δαμάζωνται. Ἡ κόρη τοῦ ἥλιου,
ἡ Κίοκη ἡ μάγισσα, ποὺ μεταμορφώνει τοὺς
ἀνθρώπους εἰς ζῷα, εἶνε ἡ ὕπουλος καὶ ἐπί^τ
φοβος δύναμις ποὺ ὑποδούλωνται τὰς ψυχὰς διὰ
τῶν μαγικῶν θελγήτρων τῆς ἡδονῆς. Τὰ ἀν-
θρώπινα πάθη εἶνε ἡ ἀκαταγώνιστες σειρῆνες
τῶν ὁποίων τὰ μελῳδικὰ τραγούδια ἀντηχοῦν
ὅπως ἡ θωπεῖες τῶν κυμάτων. "Αν δὲ ἀσύνε-
τος ταξειδιώτης πλησιάσῃ διὰ νὰ τ' ἀκούσῃ, ἡ

Αρνύπνισις ὑπὸ Π. Μαθιοπούλου

μην καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ. Δὲν ὑπάρχουν ἀραιγε
ὑπὸ τὴν ἀπειρίαν τῶν μορφῶν τῆς ζωῆς τῆς
φύσεως ψυχαὶ διαφορετικαὶ ἀπὸ τὰς ίδικάς μας
ἀλλὰ ποὺ ἔχουν δπως ήμεις μίαν διάνοιαν ποὺ
τὰς φωτίζει, γεμάτην ἀπὸ θλίψεις καὶ χαρές
καὶ πάθη ποὺ τὰς παρασύρουν εἰς τὸ χάος, καὶ
ἀπὸ δύναμιν διὰ ν' ἀνθίστανται εἰς τῶν θλί-
ψεων καὶ τῆς χαρᾶς τὴν φοράν;

* * *

Κάποτε δὲ Ἰλαρίων ἥκιολούθησε τὸ οεῦμα τοῦ ρυακίου μέχρι τῆς πηγῆς του. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο βαρειά. Οἱ μεσημβρινδὲς ἥλιος εἶχε κάψει τὰ φύλλα τῶν θάμνων. Οἱ λίβας εἶχε ἀποξηράνει τὴν χλόην. Τὸ κελάρουσμα τοῦ ρυακίου διμοίαζε μὲν παράπονον, καὶ ἐπάνω εἰς τὰ ὑψηλὰ δένδρα ἀντὶ τῆς εὐθύμου μουσικῆς δὲν ἡκούνετο πλέον παρὰ μία πένθιμη ἀρμονία μισοπνιγμένων λυγμῶν. "Ἄχ, πόσες φορές δὲν κλαίουν τὰ πράγματα ποὺ μᾶς τριγυρίζουν, κ' ἐμεῖς βυθισμένοι εἰς τὸν ἄθλιον ἐγωϊσμόν μας δὲν ἀκούομε τὸ κλάμα των;

Ο Ιλαρίων ἐνθυμεῖτο δτι εἶχεν ἀκούσει να διηγοῦνται δτι ὁ ἄγιος Ἀντώνιος διερχόμενος τὴν ἔρημον συνήντησε Κενταύρους ποὺ τοῦ ἔδειχναν τὸν δρόμον του καὶ Σατύρους ποὺ τὸν ἐπέλησίαζαν φοβισμένα καὶ ἥσυχα καὶ τοῦ προσέφεραν βότανα ζητοῦντες τὴν εὐλογίαν του. Καὶ δῆμος διὰ τὸν ἀνθρωπὸν ὁ πόνος εἶνε δο-

κιμασία. Ἀλλ' ἡ φύσις διατί πάσχει; Τὸ δέ τον
τῆς δημιουργίας εἶνε δπως καὶ ἡμεῖς. Διατί λοι-
πὸν νὰ εἶνε καταραμένον; Αὐτὴ ἡ παρατετα-
μένη κραυγὴ τῆς ἀγωνίας τῶν ζώντων πλα-
σμάτων ποὺ ἀλληλοτρέψονται, ἀνέρχεται πάν-
τοτε ἀνωφελῶς μέχρι τοῦ θρόνου τοῦ Δημιουρ-
γοῦ; Καὶ ἡ κραυγὴ αὐτὴ εἶνε ὁ ὅμνος ποὺ
ἀριμόζει εἰς τὸ φιλοδίκαιον του καὶ τὴν καλο-
σύνην του; Ἡ ύπερτάτη τελειότης δὲν εἶνε δυ-
νατὸν νὰ ἐδημιουργήσει τὸ κακόν. Ἐὰν δλαι-
αὶ ὑπάρξεις πονοῦν ὅπως ἡμεῖς, εἶνε τεκμήριον
ὅτι συμμετέσχον εἰς τὴν πτῶσιν μας. Ἀλλὰ
τότε διατί νὰ μὴ ἔχουν καὶ αὐταὶ τὴν θέσιν
των εἰς τὸν γενικὸν λυτρωμόν;

Ο Τλαρίων ἐκάθισε πλησίον τῆς κρήνης μήνην κεφαλήν βυθισμένην ἐντὸς τῶν χειρῶν του. Ήκουσε τότε μίαν κρυσταλλίνην φωνὴν νὰ τούτην εἴη.

— "Ερωτα, εἶσαι κουρασμένος. Θελεῖς νοπιῆς νερὸ διὰ τὴν πηγὴν μου;

Εἰς τὸ ἀκουσμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ που εἶχεν ὅταν ἦτο νέος ἀκόμα, διὰ τοῦτον ἐσκιρτήσει καὶ ὑψωσε τὴν κεφαλήν του. Εἰδεν ἐμπρός του μίαν ὡραίαν καὶ νεαράν κόρην, ὡρόδον εἰς τὴν ἐσπερινὴν ἀντανάκλασιν καὶ στεφανωμένην μὲ ἄνθη νυμφαίας. Οὐχοὲς ἀναλαμ

Προσωπογραφία τῆς Λδος Γύζη υπὸ Θαλείας Φλωρ.

πες άνεδίδοντο άπό τὰ διλόμαυρα μάτια της. 'Ανεγνώρισεν ἀμέσως αὐτὸν τὸ βλέμμα. Τὸ εἶχεν ἵδη καὶ ἄλλοτε διὰ μίαν φορὰν ὅταν ἦτο νέος ἀκόμα καὶ αὐτὴ ἥτο παιδάκι.

— Ποία εἶσαι; ἡρώτησε.

— Νεράϊδα μὲ λένε καὶ μὲ γνωρίζεις καλὰ ἀφοῦ ἐσύ μοῦ ἔδωκες τὴν ψυχήν. 'Άλλοιμονον διμως, τί τὴν ἔκαμα αὐτὴν τὴν ψυχήν;

'Έκαμήλωσε τὰ μάτια καὶ κάτω ἀπὸ τὶς μακρὲς βλεφαρίδες τῆς ἐκνήλισθηκαν ἐπάνω εἰς τὴν κορήνην δύο δάκρυα. Τότε ἤνωσε τῆς δύο παλάμιες τῆς εἰς σχῆμα ποτηρίου, ἐπῆρε νερὸν ἀπὸ τὸν βρύσην καὶ ἔδωκεν εἰς τὸν Ἰλαρίωνα νὰ πιῇ. Τὸ νερὸν ἔχυνετο ἀπὸ τὰ δάκτυλά της σὰν φωτεινὰ μαργαριτάρια 'ς τὸν δύοντα ἥλιον. 'Επλιγίσασε τὰ χέρια τῆς εἰς τὰ χείλη τοῦ ἀσκητοῦ, ὃ διποῖος χωρὶς ἀμφιβολίαν ἔπιεν ἀπλήστως διότι ἡσθάνθη ν' ἀνεβαίνῃ ἐπάνω 'ς τὸ μέτωπο του μία ἀγνωστη μέθη. Τίποτε πλέον δὲν ἔσκεπτετο, παρὰ μόνον τὴν ἔβλεπεν ἀκίνητος καὶ ἐκστατικός.

— Διατί μ' ἔγκατελειψες; τοῦ ἔλεγε. Δὲν ἥμουν παιδί σου; ἔφοβήθηκα ὅταν εἶδα νὰ κατεβαίνουν τὰ ἀφθονα νερά. 'Ήμουν μέσα σ' τὴν βάρκα ποὺ ἔκεινος ἐπῆρε τὰ κουπιά καὶ μ' ἐσπρωχγε ἐπάνω εἰς τὸν ὑφάλους.

— Ποῖος; Γιὰ ποῖον διμιλεῖς;

— Γιὰ ἔκεινον ποὺ μοῦ ἐπῆρε τὴν ψυχήν ποὺ ἐσύ μοῦ ἔδωσες.

'Ο Ἰλαρίων ἡσθάνθη ἔνα μαῦρο σύννεφο νὰ σκεπάζῃ τὰ μάτια του.

Ἐκείνη ἔξηκολούθησε.

— 'Εφώναξα βοήθεια. "Ησουν λοιπὸν τόσον μακριὰ ποὺ νὰ μὴ μ' ἀκούσης; 'Εκεῖνος τότε μὲ ἐκάταξε μὲ δργὴν καὶ μὲ ἡρώτησεν ὅντις ωνταί τὸν πόδι του ἔσπρωξε τὴν βάρκα. 'Εγὼ ἔκλεισα τὰ μάτια μου καὶ τὸ δεῦμα μ' ἔρριψε σ' τὴν ἀπέναντι ὁχθή. 'Ο θεός ἀς τὸν συγχωρήσῃ ὅπως κέγω τὸν ἔσυγχωρησα.

— Είσαι πρόδυμος 'ς τὸ συγχωρεῖν, λέγει ὁ Ἰλαρίων μὲ φωνὴν ὑπόκωφον. "Οταν μία γυναικα ἀπατηθῇ τόσον θλιβερῶς, ἔπρεπε τούλαχιστον ἥ καρδιά της νὰ σκληρυνθῇ.

Καὶ ἔκεινη ἀπῆτησεν ἥσυχα - ἥσυχα.

— Τὸν ἄγαπούσα.

'Ο Ἰλαρίων ἔσκυψε τὸ κεφάλι. "Υστερα τοῦ ἔφάνη πᾶς ἔνα φεῖδι ὥδησεν ἐπάνω του καὶ τοῦ κατεξέσχισε τὴν καρδιά. 'Έκαμε τὸν σταυρὸν του καὶ ἥ δόπτασία ἔξηφανίσθη ἀλλὰ τὸ

δάγκαμα τοῦ φειδιοῦ τὸ ἡσθάνετο πάντοτε.

* * *

'Η νύχτα εἶχεν ἀπλωθῆ τριγύρῳ του. 'Ολόμονος πλησίον τῆς πηγῆς ἤκουε τὴν κλαυθμηρὰν φωνὴν τοῦ νεροῦ ποὺ τοῦ ἐφαίνετο σὰν κραυγὴ ψυχῆς ξεσχισμένης. "Εστρεψεν ἀμέσως τρέχοντας εἰς τὴν καλύβα του. "Οταν περνοῦσε σιμά 'ς τὸ ρυάκι ὅπου τ' ἀστέρια ἐκαθορεφτίζοντο, ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει ἔνα ἀπὸ τὰ βλέμματα ἐκείνα ποὺ τοῦ εἶχαν κάψει τὴν καρδιά. 'Ενόησεν ὅτι μεταξὺ τῆς πηγῆς καὶ τῆς νέας ἐκείνης κόρης ὑπῆρχεν κάποια μυστηριώδης σχέσις. 'Ασφαλῶς ἥ Ὄντινη ἥτο νεράϊδα. 'Άλλα διατί τὸν εἶχε φωνάξει μὲ τὸ ὄνομα. "Ερως ποὺ χρόνια τώρα τὸ εἶχεν ὀφήσει; Αὐτὸν τὸ ὄνομα ποὺ εἶνε τὸ σύμβολον τῆς ἐπιθυμίας, τὸ εἶχεν ἔγκαταλείψει ὅταν ἀπεσύρθη καὶ ἀπὸ τὰ ἔγκοσμα. Πῶς λοιπὸν αὐτὴ τὸ ἔμαθεν ἀν δὲν εἶνε συνεργία τοῦ σατανᾶ; "Αχ, ὀλέθριον πλάσμα δημιουργηθὲν διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀγίων, τί μὲ θέλεις; 'Επροσπάθησε νὰ προσευχῇ ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε. Μέσα 'ς τὴν ψυχήν του ἔνοιωθε νὰ βράζῃ ἥ δργὴ ἐναντίον τῆς κόρης, ἐναντίον τοῦ ἔαντον του καὶ ἐναντίον τοῦ Σατανᾶ ποὺ ἤρχετο νὰ ταράξῃ τὴν γαλήνην του τὴν ἀσκητικήν.

Εἶδε καλὰ πλέον ὅτι ἔτιμωρήθη διὰ τὴν ὑπερηφάνειαν του καὶ ἔλεγε.

— 'Επίστευα τὸν ἔαντον μου πολὺ δυνατὸν καὶ μακρὰν ἀπὸ τῆς τρικυμίες τοῦ βίου. "Εβλεπα μὲ οἴκτον δλους αὐτοὺς ποὺ ἔβασανίζοντο μέσα 'ς τὸ πέλαγος τῆς ζωῆς καὶ τώρα; 'Άλλα μετ' ὀλίγον μονολογῶν ἔξηκολούθησε.

— Λοιπὸν τώρα τί; Τὸ κακὸν ὄνειρον ποὺ σὰν ἐφιάλτης ἔπιεζε τὸ σιηθός μου ἔξηφανίσθη. Εἶμαι ἥσυχος πλέον καὶ ἥ ψυχή μου γεμάτη ἀπὸ γαλήνην. Μοῦ ἀνέφερε τὸ παλαιόν μου ὄνομα. "Ερως, ἀλλ' αὐτὸν τὸ ὄνομα δὲν εἶνε ἰδικόν μου πλέον. "Ω ναί, ἥθελε ν' ἀναζωγονήσῃ τὴν παλαιάν μου φλόγα τὴν σβυσμένην, ἀλλ' ἔγω πρὸ πολλοῦ ἔπινε μέσα μου καθέ πόθον. Τί μὲ μέλει ἐμένα διὰ τὴν ψυχὴν μᾶς νεράϊδας, ἀφοῦ ἔχω τὴν ἰδικήν μου ψυχὴν νὰ σώσω; "Αν αὐτὴ ἔχασε τὴν ψυχήν της ἀς τὴν ζητήσῃ ἀπὸ ἔκεινον ποὺ τῆς τὴν ἐπῆρε καὶ ἀς κάμη ὅτι θέλει. Ποῖος τὴν ἔμποδίζει διὰ τὴν σωτηρίαν της ν' ἀποσύρθη καὶ αὐτὴ εἰς μοναστήρι; Καὶ τὸ κάτω-κάτω τῆς γραφῆς τί μ' ἔνδιαφέρει; Οὔτε τὴν σκέπτομαι καῦν καὶ μάλιστα κοκκινίζω ἀπὸ ἐντροπήν, σὰν ἐνθυμοῦμαι μόνον ὅτι ἔστω καὶ διὰ μίαν στιγμὴν

Προσωπογραφία ὑπὸ Κλεονίκης Ἀσπριώτη

ἀφῆσα τὴν σκέψιν μου νὰ τὴν ταλανίσῃ ἥ ἀνάμνησις της.

Εἰσῆλθε μέσα 'ς τὸ κελί του καὶ προσετάθει ν' ὄνταπολήσῃ τὴν φυσιογνωμίαν τῆς Υπατίας. 'Ενθυμεῖτο τὴν σεμνὴν καλλονήν της ποὺ ἐπλημμυροῦσε τῆς ψυχῆς μὲ μίαν θείαν γαλήνην. 'Η εύμορφιά της ἥτο μία λίμνη ἥσυχη καὶ γαλανὴ ὅπου μέσα της ἐκαθορεφτίζετο ὁ οὐρανός. 'Άλλ' ἥ ἄλλη, ἥ Νεράϊδα; 'Άλλοιμονον. Τὸ βλέμμα της ὑγρὸν καὶ σκοτεινὸν ποὺ δύσκολα ἐπίσης τὸ λησμονεῖ κανείς, ἥτο σὰν κρατήρας ἡφαιστείου. Μόλις τὸ ἀντίκρυσα, αἰσθάνθηκα ἀμέσως τὸν ὑιογγον τῆς ἀβύσσου. 'Άλλ' ἐπὶ τέλους ἴδου ὅπου ἔσωρθηκα. 'Αναμφιβόλως κάποιος ἀγάπης ἄγγελος ἀγρυπνοῦσε 'ς τὸ πλευρό μου...

— Εξαφνα ὅμως ἔτινάχθη ἐπάνω καὶ ἐφώναξε.

— Σὺ ἔδω; "Ω Θεέ μου! Τί θέλεις ἐσύ δέω; 'Η ψύρα τῆς καλύβας εἶχεν ἀνοιχθῆ καὶ αὐτὴ ἐστέκετο ὁρθία εἰς τὸ κατῶφλι, διλόευκη αὖτη καρδιάς αὐτῆς. Μόλις τὸ ἀντίκρυσα, αἰσθάνθηκα τὸν ὑιογγον τῆς ἀβύσσου. 'Άλλ' ἐπὶ τέλους ἴδου ὅπου ἔσωρθηκα. 'Αναμφιβόλως κάποιος ἀγάπης ἄγγελος ἀγρυπνοῦσε 'ς τὸ πλευρό μου...

— "Ερως, ίδου με. Κρῦψε με, προστάτευσε με, σῶσε με.

Καὶ ἐρρίφθη 'ς τὴν ἀγκαλιά του.

— "Ας φύγωμε γλίγωρα, ὥ "Ερως, διότι μᾶς κυνηγοῦν. "Ετρεξε καρδιές νὰ κυτάξω πίσω μου. Θαρρῶ πᾶς ἀκούω πάντοτε τὰ βήματά των.

Ο Ἰλαρίων ἐπερπατοῦσε μὲ αὐτὴν παρὰ τὸν Νεῖλον μέσα εἰς τὴν ἔσθιμον. 'Η Νεράϊδα τοῦ ὄντα μὲλει ἀσθμαίνουσα καὶ συρέσσουσα. Τοῦ διηγεῖτο τὴν ζωήν της, τὴς περασμένες θλύψεις, τὴς τωρινὲς ἀγωνίες της, τοὺς τρόμους καὶ τοὺς κινδύνους της. "Ηθελαν νὰ τὴν ἀλισσοδέσουν καὶ νὰ τὴν κρατήσουν αἰχμάλωτον. Τὴν κατεδίκασαν εἰς αἰωνίαν σιωπήν. 'Άλλα πότισ ήμπορεῖ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ νερὸν τῶν πηγῶν νὰ μὴ θέῃ καὶ νὰ μὴ κελαρύῃ; Καὶ ἥ φωνή της κομμένη κάθε στιγμὴν ἀπὸ τοὺς λυγμούς, ὀδοιποίας μὲ τὴν μελῳδίαν ρυακίου. Καὶ ὁ Ἰλαρίων ἀντὶ νὰ τὴν ἀκούῃ τὴν ἔβλεπε μόνον καὶ εὑρισκεν ὅτι ἥ κόρη αὐτὴ τῆς ἔσθιμου βέβαια δὲν εἶχεν ἄδικον. 'Ησθάνετο μόνον ὅτι ἥτο δινοτυχῆς καὶ τῆς ἔλεγε:

— Μή φοβᾶσαι, κέγω δὲν θὰ σ' ἀφήσω νὰ σὲ βλάψῃ κανείς.

Καὶ ἔκεινη ἀπῆτης:

— Ολοι εἶνε ἐναντίον μου, δλοι. Παντοῦ καὶ πάντοτε, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὑπόκριμον. Τί κακὸν ἔκαμα; "Όλοι μὲ κατηγοροῦν καὶ μὲ καταρδωται ἀλλὰ σύ, ὥ "Ερωτα, τοὺς πιστεύεις αὐτούς;

— "Οχι, ἔγω δὲν πιστεύω κανένα, διότι εἶσαι τόσον εύμορφη ποὺ εἶνε ἀδύνατον νὰ εἶσαι

Προσωπογραφία ὑπὸ Κλεονίκης Ἀσπριώτη

κακή. "Οσοι σὲ βλέπουν μαγεύονται. Είσαι γεμάτη ἀπὸ ἀστραπῆς καὶ βροντές. Τὸ βλέμμα σου καταιγίδες σκορπᾶ. Νά, γιατὶ κάτω ἀπὸ κάθε σου βῆμα σέρνεις τὰ πάθη καὶ τὰ μίση. Τὸ ξέρω, σφάλμα σου δὲν εἶνε αὐτό, ἀλλ' αὐτὴ εἶνε ἡ μοῖρα σου. "Αν εἰσήχεσο εἰς τὸν παράδεισον, οἱ ὄγγελοι πρὸς χάριν σου θὰ ἐγίνοντο κομμάτια μεταξύ των.

Καὶ μέσα του ἔλεγε.

— Ω, μήπως δὲν τὸ αἰσθάνομαι ὅτι κ' ἐμένα θὰ μὲ φονεύσῃς;

Τὴν ἐπεβίβασε μέσα στὴν βάρκα ποὺ ἔσχιζε τὰ χροσᾶ νερὰ τοῦ Νείλου.

— Η Νεράϊδα τοῦ εἴπε.

— Σ' ἐνχαριστῶ, ὁ Ἑρως. Τώρα θὰ χάσουν πλέον τὰ ἵχνη μου. Σ' ἐνχαριστῶ, ἔτσι ἐσώθηκα.

Καὶ τοῦ ἐσφιξες σπασμῷκῶς τὰ δυό του χέρια.

'Εκάθισε σιμά του. Εἶμαι κουρασμένη, τοῦ λέγει, καὶ ἀφοῦ ἐστήριξε τὸ ὀραῖον τῆς κεφάλης ἐπάνω 'σ τὸ στήθος του ἀπεκοιμήθη. 'Ο Ιλαρίων ἐφ' ὅσον ἡ κόρη ἀνεπαύετο ἐπάνω του, ἥσθιαντο τῆς φλέβες του νὰ φρικιοῦν ἀπὸ ἀγωνίαν καὶ εὐδαιμονίαν. Τὴν ἔβλεπε κοιμωμένην καὶ ἥθελε νὰ τὴν ρουφήῃ. 'Εκείνη ὠνειρεύετο. Ο ὑπνος της ἦτο ταραγμένος. Καὶ ὁ ἀσκητής τὴν ἔβλεπε καὶ ἐσκέπτετο. Τί νὰ ὀνειρεύεται ἄραγε. "Αχ, πόσον ἐπεδύμει νὰ ἐγγρίζειν εἰς ποιὸν χάρος ἐπλανῶντο τὰ ὅνειρα τῆς καὶ τί ἐσκέπτετο. 'Ισως ἐκείνον ποὺ ἀγαποῦσε. Πρὸς στιγμὴν ἐσκέψθη νὰ τὴν φονεύσῃ 'σ τὸν ὑπνο της χωρὶς νὰ τὴν κάμῃ νὰ ὑποφέρῃ, καὶ ὑστεραὶ νὰ πεθάνῃ πλησίον της. Νὰ πιῇ τὴν ψυχήν της εἰς τὴν τελευταίαν τῆς ἐκπνοήν διὰ νὰ εἶνε βέβαιος ὅτι ποτὲ πλέον δὲν θ' ἀνήκῃ εἰς ἄλλον.

Τὸ μονότονο τραγοῦδι τῶν κωπηλατῶν ἀνεμιγνύετο μὲ τὸ πλατάγισμα τῶν κουπιῶν ἐπάνω 'σ τὸ νερό. Ο οὐρανὸς ἦτο ἔναστρος καὶ ὁ Ιλαρίων ἔβλεπε τὸν Γαλαξίαν ποὺ λέγοντα πῶς εἶνε δόρομός τῶν ψυχῶν. Καὶ ἀπ' ἐκεῖ, λένε πάλιν, ὅτι κατῆλθον ἡ ψυχὲς ἀμα ὁ πόθος τῆς ἐκάλεσεν εἰς τὴν γῆν. 'Η μέθη τῆς ζωῆς ἐβάρυνε τὰ φτερά των κ' ἔτσι αἰχμαλωτίσθησαν μέσα 'σ τὴν φυλακὴν τοῦ σώματος. 'Άλλ' ἐκείνες ποὺ ἀγαπήθηκαν ἐπάνω 'σ τὸν οὐρανὸν πάντοτε συγνατῶνται καὶ ἀναγνωρίζονται κ' ἐδῶ κάτω. Διατί δύμως μερικὲς φορές νὰ συναντῶνται πολὺ ἀργά; 'Εὰν ἥδυναντο μὲ μόνην τὴν δύναμιν τῆς ἐπιθυμίας νὰ πετάξουν εἰς τὰ ὑψη, πρὸς τὴν αἰωνίαν γαλανήν των πατρίδα, αἰωνίως μόνες ἡ μία 'σ τὴν ἀγκαλιὰ τῆς ἄλλης, καὶ τώρα θὰ ἔφευγα 'σ τὰ ὑψη μαζὶ μὲ τὴν Οντίνη, μακρὰν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀγγέλων,

δύπισω καὶ ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἀστέρια καὶ ἀπὸ τὰ βλέμματα τοῦ θεοῦ ἀκόμα.

Τὸ κόρη μὲ τὴς πρῶτες λάμψες τῆς χαυραγῆς ἔξπνησεν. 'Ο Ιλαρίων ἀνέπνευσε δλόκηρον τὸ ὄφωμα ποὺ ἀνεδίθετο ἀπὸ τὸ βλέμμα τῆς γεμάτο ἀπὸ ὑγρότητα καὶ χαμόγελο. Αἱ ἀκτίνες τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου ἐφώτιζαν τὸ κοινόβιον ποὺ εἶχεν ἰδρύσει ἐπὶ τῆς ὅχθης τοῦ Νείλου Μαρία ἡ Αἰγυπτία. 'Εξῆλθον ἀπὸ τὴν βάρκαν καὶ ἐστάθησαν ἐμπρὸς 'σ τὴν θύραν τοῦ κοινοβίου ἡ δοπία ἡνοίχθη ἀντομάτως. Η γηραιὰ ἡγουμένισσα ἐπαρουσιάσθηκε τριγυρισμένη ἀπὸ τῆς λευκοφορεμένες καλόγορης.

— Σ' ἐπόρσμενα παιδί μου, εἶπεν ἡ ἡγουμένισσα εἰς τὸν Ιλαρίωνα. Νὰ ἔξερες πόσον εἶμαι εὐχαριστημένη ἀπὸ σένα. 'Εσωσες μίαν ψυχήν.

Καὶ παίρνοντας τὴν Νεράϊδαν ἀπὸ τὸ χέρι τῆς λέγει.

— "Ελα μαζί μου, Μαρία, καὶ κάθισε μαζί μὲ τὴς ἄλλες ἀδελφές σου.

Τὰ δλόλευκα φάσματα ἐτριγύρισαν τὴν νεαρὰν κόρην. 'Ο Ιλαρίων ἥσθισε νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ, ἀλλ' ἡ ἡγουμένισσα τοῦ ἀνέκοψε τὴν κίνησιν λέγοντας.

— Δὲν εἰμιορεῖς νὰ διαβῆς τὸ κατῶφλι τοῦ ἀσύλου τῶν παρθένων. Γύρισε 'ς τὸ κελί σου καὶ 'σ τὴν ἐρημία σου. Τώρα νὰ εὐχαριστήσῃς τὸν θεόν ποὺ σὲ ὠδήγησεν ἔως ἐδῶ καὶ παρακάλεσε τον νὰ εἶνε πάντοτε μαζί σου!

"Οταν ἡ θύρα τοῦ κοινοβίου ἐκλείσθη διπύθισέν του δὲ τὸν Ιλαρίων ἥσθιανθη τὰ γόνατα του νὰ τρέμουν. 'Ηκουε τὸ αἷμα του νὰ χτυπᾷ μέσα 'σ τῆς ἀρτηρίες του καὶ ἔνοιωθεν ἔνα χέρι νὰ σφίγγῃ τὴν καρδιά τουν. 'Ενόησεν ὅτι τὸ πᾶν εἶχε τελειώσει καὶ δὲν θὰ ἐπανέβλεπε ποτὲ πλέον εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον τὴν ὀραίαν κόρην. 'Άλλα μήπως ἡτο βέβαιος ὅτι θὰ τὴν ἐπανεύρισκεν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον τὸν οὐρανὸν; 'Εγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν διὰ νὰ φιλήσῃ τὸ χῶμα ποὺ εἶχαν πατήσει τὰ πόδια της, καὶ τὰ δάκρυνά του θερμὰ καὶ χονδρὰ ἔβρεξαν τὰ χέρια του.

'Επεστρεψε μόνος ἀπὸ τὸν ἴδιον δρόμον ποὺ μαζὶ πρὸς ὀλίγουν εἶχαν περάσει. Εἰς τὴν διάβασίν του οἱ δάιμονες τὸν ἐπερίπαιταζαν γελῶντες. 'Οταν ἔφθασε πλησίον τῆς πηγῆς τοῦ ἐφάνη ὅτι ἥκουσε μίαν παραπονεμένην φωνὴν νὰ τοῦ λέγῃ.

— "Αχ, δυστυχισμένε, τί ἔκαμες;

Εἰσῆλθε κατόπιν εἰς τὸ κελί του καὶ ἐγνάτισεν ἐμπρὸς εἰς τὸν Εσταυρωμένον. 'Ο γλυκύτατος Ἰησοῦς τὸν ἔβλεπε μ' ἔνα βλέμμα ωργισμένον ὃς νὰ τοῦ λέγει.

— Εἰς τὴν λατρείαν μου ἥθιλησες ν' ἀναμένης τὴν λατρείαν τῆς αἰωνίας ἔχθρᾶς μου, τῆς βασιλίσσης τοῦ φυλαρτοῦ κόσμου, τῆς Ζωῆς ποὺ κατεδίκασα, τῆς Φύσεως ποὺ καταράσθηκα. Βλέπεις δύμως τί σοῦ ἔκαμεν ἡ μεγάλη σου Ισις, ἡ μάγισσα αὐτὴ ποὺ σ' ἐγοήτευσε μὲ τὰ τραγούδια της; 'Εγὼ δέχομαι ὅ τι μοῦ ἀνήκει, τὴν προσφορὰν ποὺ ἀλλοτε μοῦ ἀφίερωσες. 'Ητο τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον ποὺ ἐπανεῦρον καὶ τὸ συναποφέρω μέσα εἰς τὴν ἀγκάλην μου. 'Άλλα διὰ νὰ ἔξαγοράσῃς τὴν ψυχήν της, χρειάζεται ἡ θυσία τοῦ αἵματος. Γίνουν ἔστι τὸ θῦμα. Σκόρπισε τὴν θλῖψιν σου ὡς σπονδὴν διὰ τὴν αἰωνίαν τῆς σωτηρίαν καὶ πρόσφερε τὴν καρδίαν σου ὃς δλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀπολυτρώσεως.

— Ο λευκὸς καὶ ὁ μαῦρος ἄγγελος του ἐστεκανεὶς τὴν θυσίαν της δύο πλευρὲς τῆς καλύβας του. 'Ο πρῶτος ἔλεγε.

— Διατί παραπονεῖσαι; Διστάζεις νὰ θυσιάσθης διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς της; 'Εὰν κανεὶς σοῦ ἔλεγε: Θέλεις μὲ τὸν σιωπηλόν σου πόνον νὰ τὴν σώσῃς, χωρὶς αὐτὴ νὰ ὑποπτευθῇ τίτοτε; Βεβαίως θὰ τὸ ἐδέχεσσο. Διατί λοιπὸν παραπονεῖσαι τώρα; 'Η μήπως λυπεῖσαι διότι ἐσώθη χωρὶς κ' ἔστι νὰ τὸ θέλῃς;

Καὶ ὁ ἄλλος ὁ μαῦρος ἄγγελος ἥρχισε νὰ τοῦ λέγῃ, μόλις ἐσιώπησεν δι πρῶτος.

— Ἐκτύπησεν εἰς τὴν θύραν σου καὶ ἔζητησε τὴν προστασίαν σου. Διατί ἔστι νὰ τὴν ἐμπιστευθῆς εἰς ξένα χέρια; 'Ίδοὺ λοιπὸν ποὺ ἐβυθίσθης καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐρημίαν καὶ τὴν σιωπήν τηίτοτε; Βεβαίως θὰ τὸ δέχεσσο. Διατί λοιπὸν παραπονεῖσαι τώρα; "Αν μὲ καλῇ εἰς βοήθειαν, δὲν τὴν ἀκούω. Τὸ βλέμμα της δὲν θὰ συναντήσῃ ποτὲ τὸ ίδιον μου. Θεέ μου, Θεέ μου, λυπήσου με!

— Η προσευχὴ του εἰσηκούσθη. Τὰ μάτια του ἔκλεισαν καὶ τὸ κεφάλι του ἐβυθίσθη εἰς τὸν αἰώνιον ὄπων.

— Καὶ νὰ μὴ μοῦ ἐπιτρέψουν οὐτε νὰ τὴν καρδιά σου τώρα θλίψεις ποὺ εἰνεῖς μὲ τὴν τύψιν τοῦ συνειδότος.

— Ο Ιλαρίων ἐστηκώθη κατόπιν καὶ ἔκρυψε τὸ πρόσωπόν του ἐντὸς τῶν χειρῶν του μονολογῶν.

— Καὶ ἀπέσπασαν ἀπὸ τὴν ἀποχαιρετήσω κάν. Μὲ ἀπέσπασαν ἀπὸ τὴν ζωὴν της διὰ παντὸς διότι ἥθελαν νὰ τὴν σώσουν. 'Άλλα μήπως ἔγω ἥθελα τὴν καταστροφήν της; Δὲν εἶμαι ὁ κακός της δαίμονας, δχι δὲν εἶμαι. 'Εγὼ δὲ πλούστατα ἥθελα νὰ τὴς ἀνοίξω τὴν θύραν τοῦ ιδεώδους, νὰ τὴν κάμω νὰ ἀναπνεύσῃ τὸν ἀέρα τῶν μεγάλων ίδαινκων, νὰ τὴν ἀναψύσω εἰς τὸν ίδιον μου οὐρανόν! 'Άλλα διατί δὲν τὸ ἔκαμα; Μία λέξις μόνον ἡτο ἀρκετή διὰ τὸ διαιωνίσω τὴς ὁρμῆς αὐτῆς της διάθησθαι νύχτας. Καὶ δύμως αὐτὴν τὴν λέξιν δὲν τὴν ἐπρόφεραν τὰ χείλη μου. 'Εκρατοῦσα μέσα εἰς τὰ κέρια μου τὸ δύνειόν μου ποὺ ἄφησα καὶ μου ἔψυγε. 'Αχ, εἶμαι τόσον δυστυχής τώρα. Διατί λοιπὸν νὰ ζήσω; Τί νὰ τὴν κάμω μιὰ τέτοια ζωή; 'Αν κινδυνεύῃ, δὲν εἶμαι πλησίον της. 'Άν μὲ καλῇ εἰς βοήθειαν, δὲν τὴν ἀκούω. Τὸ βλέμμα της δὲν θὰ συναντήσῃ ποτὲ τὸ ίδιον μου. Θεέ μου, Θεέ μου, λυπήσου με!

— Η προσευχὴ της εἰσηκούσθη. Τὰ μάτια του ἔκλεισαν καὶ τὸ κεφάλι του ἐβυθίσθη εἰς τὸν αἰώνιον ὄπων.

— Ενικήθη, λέγει ὁ μαῦρος ἄγγελος, εἶνε ίδιος μας.

— Ο λευκὸς ἄγγελος δύμως, ἀφοῦ ἐνέτεινε τὴν ἀκοήν του δίλιγες στιγμές, εἶπε:

— Σιωπή, προσεύχονται δι' αὐτόν, ἐσώθη. [Διασκευὴ Πέτρου Ζητουνιάτη] LOUIS MENARD

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Δὲν θέλω νὰ ὑπομνήσω οὕτε τὸν βίον του
διόποιος ἐδῶ δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει, οὕτε τὸ
Ἐργον του τὸ μουσικὸν (ἐν «σκοιλίῳ» ἢ ἀσμα
παρακυμόποιον), μοναδικὸν καὶ ἀπολεσθέν,
ἀλλὰ μόνον κάποιας γενικάς γραμμάς ἀπὸ τὰς
δοξασίας αὐτοῦ ὡς μουσικοῦ.

Απὸ τὰ μουσικά «Προβλήματα»¹ πολλὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀκουστικήν ἃλλα ἀφορῶσιν εἰς τὴν φωνὴν ἢ εἰς τὰ μουσικά δῆγανα· ἢ φιλοσοφία ἢ ἢ αἰσθητικὴ ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῶν γενικωτέρων καὶ τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων.

«Διατί, ἔρωτῷ ὁ Ἀριστοτέλης, μᾶς εὐχαριστεῖ περισσότερον ἢ μονῳδία ὅταν συνοδεύεται ἀπὸ αὐλόν ἢ ὅταν συνοδεύεται ἀπὸ λύραν; » Ή διότι πᾶν τὸ ήδū ἀναμιγγνύμενον μὲ ήδū ἀποβαίνει ήδύτερον; »Ο δὲ αὐλός εἶνε ήδύτερος τῆς λύρας . . .».

Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει ἀκόμη καὶ τόρα ἐνίστε.
Οἱ αὐλός ὁ ἀναγγέλλων τὴν εἰσοδον τοῦ Ὁρ-
φέως εἰς τὰ Ἡλύσια Πεδία εἶναι ἡδύτερος τῆς
λύρας ἀπὸ τὴν ὅποιαν συνοδεύεται εἰς τὸν οὐ-
δὸν τοῦ Ἀδουν. Τὰ πνευστὰ δργανα τῶν ἀρ-
χαίων εἶχον ἀπέναντι τῶν δργάνων των τῶν
ἔγχροδων τὰ δρποῖα ἐκρούοντο μόνον διὰ τῶν
δακτύλων (pincés), ἔνα μέγιστον πλεονέκτημα.
ἡδύναντο νὰ συνδέουν τοὺς ἥχους καὶ νὰ τρα-
γουδοῦν. Ἀλλὰ τὴν σήμερον αἱ χορδαὶ τρα-
γουδοῦν. Ὄταν τὸ τετράχορδον παίζῃ τοὺς
δίους ἥχους μὲ τὴν φωνὴν μελῳδοῦσαν ἦ καὶ
ἀποκρίνεται εἰς αὐτήν, ἡ φωνή του τοῦλάχιστον
ἴμιαλλαται κατὰ τὴν ἡδύτητα μὲ τὴν τοῦ αὐλοῦ
καὶ μᾶς κάμνει νὰ λησμονῶμεν τὴν ἔηρότητα
καὶ τὸ αἰώνιον pizzicato τῆς λύρας ἢ τῆς ἀρ-
χαίας κιθάρας.

Καθοδίζων τὸ ἴδεῶδες τῶν ἀρχαίων, ὁ συγγραφεὺς τῶν μουσικῶν «Προβλημάτων» πολλάκις καθώρισε τὸ ἴδικόν μας ἴδεῶδες, ὅτε μὲν κατ' ἀναλογίαν καὶ ἄλλοτε κατ' ἄντιλογίαν.

« Ἀσμα συνοδευόμενον ἀπὸ πολλοὺς αὐλητὰς ἢ ἀπὸ πολλὰς λύρας δὲν εἶναι εὐχάριστον, διότι συγκαλύπτεται καὶ ἔξαφανίζεται ἡ φωνή ». Τὸ τοιοῦτο δὲν εἶναι ἀληθὲς δόσον ἀφορῷ ἡμῖς. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συγχρόνους μας δὲν φαίνονται νὰ λυποῦνται διὰ τὴν ἔκλειψιν ταύτην, καὶ ἡ δρχῆστρα ἢ ἡ συμφωνία ἐπαρκεῖ πρὸς τέρψιν των.

Αλλὰ δὲ Αριστοτέλης διεπύωσεν ἄλλους κανόνας οἱ δόποι οἱ ἀκόμη μᾶς διέπουν.

« Διατί ἀφοῦ ἡ ἀνθρώπινος φωνὴ εἶνε τερ-
πνή, τέρπει ὀλιγάτερον ἥπο αὐλὸν ἢ λύραν
ὅταν τὸ ἄσμα σιερῆται λόγων καθὼς τὸ ἄσμα
ἔκεινων οἱ δροῖοι τερετίζουν; » Η μήπως ἡ
φωνὴ μόλις παύση μιμουμένη διὰ τοῦ λόγου,
δὲν τέρπει πλέον διοίωσ; »;

Αὐτὸν ἀκριβῶς είνε, καὶ δὲ λόγος ἀποτελεῖ
ἐν μέρει τὸ θέλγητον τῆς φωνῆς κανὸν ἀδού-
σης δι' αὐτὸν τόσα μελοδράματα, κατὰ τὸ
πλεῖστον ἵταλικά, τὰ δοποῖα ἡ φωνὴ ἐτρα-
γουδοῦσσεν ἀκατάπαυστα ἀλλὰ χωρὶς νὰ λέγῃ
τίποτε, ἀπωλέσθησαν. Διὶ αὐτὸν εἰς τὸ ἄλλο
ἄκρον τῆς μουσικῆς, εἰς τὰ μελοδράματα τοῦ
Βάγνερ, ἡ φωνὴ φαίνεται περιττή, ἀν μὴ καὶ
ἀποτροπαία, ὅταν ἡ δρχήστρα ἡ δοποία ἄλλως
ἄλλως τε διμιεῖ ἀντὶ αὐτῆς, ἐμποδίζει ν' ἀκού-
σωμεν τί αὐτῇ λέγει.

« Διατί είνε τερπνότερον ν' ἀκούωμεν ἄδομένα μέλη τὰ ὅποια γνωρίζομεν ἥδη ή μέλη ἐντελῶς ἀγνωστα; Μήπως διότι δταν γνωρίζωμεν τὰ ἄδομένα δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν εὐκολώτερον τὸν ἄδοντα ὡς κάποιον ὁ διποῖος βαδίζει πρὸς ώστιμένον τέρμα; »

— Δι' ἀντὸν ἀναμφιβόλως. Ἀλλὰ καὶ διότι
«εἶνε γλυκὺν νὰ ἐμβαθύνῃ τις εἰς τὰς κεκτημέ-
νας γνώσεις» καὶ νὰ αἰσθάνεται πάλιν, θὰ ἡ-
δύνατο νὰ προσθέσῃ δι φιλόσοφος, τὰς συγκι-
ήσεις τὰς δύοιας ἥσθιμάνθη ἦδη ἄπαξ.

”Αρχων, λέγει δὲ χορὸς τῶν γερόντων πρὸς
δὸν Περδικὰν ἐπανερχόμενον, εἶνε γλυκύτερον
ἀπό τοῦ πατέρος σκομμενον τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος
ἀπάξιμεθα ἐν νεογνόν». Εἰς ἀπὸ τοὺς θεμε-
ταστέρους νόμους τῆς μουσικῆς στηρίζεται
τοῦ αὐτοῦ τὸ γλυκὺ συναίσθημα. Ως δὲ ἡρώες τοῦ
βίκτωρος Οὐργώ, ή μουσική εἶνε «δύναμις ἡ
ποίᾳ βαίνει πρὸς τὰ πρόσωπα». Άλλα εἶνε ἐπί-
λις καὶ δύναμις ἡ ποίᾳ ἐπανέρχεται. Εἶνε
τιαντὴ σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ εἴδη τῆς μουσικῆς
καὶ ὑπὸ τὰς πλείστας τῶν μορφῶν. Fuga, ro-
ance μὲν πολλὰς στροφάς, σονάτα, συμφω-
να, καὶ αὐτὸς ἀκόμη τὸ leitmotiv τοῦ Βάγνερ,
ν ὑπάρχει ἐν ἀπὸ τὰ τυπικὰ αὐτὰ εἴδη, τὸ
τοῖον νὰ μὴ τηρῇ ἔστω καὶ λεληθότως, ὑπὸ
ν ποικιλίαν τῶν ἀναπτύξεων καὶ τῶν μετα-
ρρώσεων, τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιφύλαξης, τῆς ἐπα-
λήψεως καὶ τῆς ἐπιστροφῆς.

Ἐκεῖνο τὸ δόπιον περὶ πολλοῦ ποιεῖται ὁ
Ἀριστοτέλης μουσικὸς εἶνε δὲ ηὔθικὸς χαρακτήρ,
ἡ ηὔθικὴ ἀξία τῆς μουσικῆς. Ἀπὸ συμφώνου
μετὰ τῶν συγχρόνων του καὶ τῶν συμπατριω-
τῶν του δὲν παραδέχεται δτὶ ἡ μουσικὴ ὑφί-
σταται αὐτὴ καθ' ἔαυτὴν καὶ δι' ἔαυτήν. «Διατί¹
ἀπὸ δσα αἰσθανόμεθα, μόνον αἱ ἀκουστικαὶ²
ἀντιλήψεις ἀσκοῦσιν ηὔθικὴν ἐπίδρασιν; Διότι
ἡ μελῳδία, καὶ ἀν̄ ἔτι στεροήται λόγων, ἐπιδρᾷ
ἐπὶ τοῦ ηὔθους· ὅλλα δμως ὅχι καὶ τὸ χρῶμα,
οὔτε ἡ δσμή, οὔτε ὁ χυμός».

Ο ἔρωτς πρὸς τὴν μουσικὴν παραφέρει ἐνταῦθα τὸν συγγραφέα τῶν «Προβλημάτων» καὶ τὸν καθιστᾶ ἄδικον. Καλὰ ἐπὶ τέλους διὰ τὰς ὁσμὰς καὶ διὰ τοὺς χυμούς, διὰ τὰς δύο αὐτὰς αἰσθήσεις αἱ ὁποῖαι δὲν παρήγαγον καμμίαν τέχνην. Ἀλλὰ τὰ χρώματα ἔχουσι, καθὼς καὶ οἱ ἥχοι, τὴν ἡθικὴν αὐτῶν ἀξίαν, τὴν ἡθικὴν αὐτῶν δύναμιν. Εἰς πίνακες εἶνε ἐφάμιλλος μιᾶς συμφωνίας καὶ τὸ «ἡθος» τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου ἢ τοῦ Ραφαὴλ εἶνε ἐφάμιλλον τοῦ ἥθους τοῦ Μπετόβεν ἢ τοῦ Μόζαρτ.

‘Ο ’Αριστοτέλης, ἀφοῦ παρεχώρησεν εἰς τὴν μουσικὴν παραπολλά, ἔπειτα παραπολλὰ ἀρνεῖται εἰς αὐτήν. Δὲν ἀναγνωρίζει ήθυικὸν κάλλος ή εἰς τὸν ὄνθιμὸν καὶ εἰς τὴν μελῳδίαν «εἰς τὸν ὄνθιμον καὶ εἰς τὴν ἐναλλαγὴν τῶν δέξεων καὶ βαρέων φθόγγων, ὅχι εἰς τὴν σύγχρονον αὐτῶν παραγωγήν· ἀλλὰ η συνήχησις (consonnance) στερεῖται ἥθουν». Εἰς τὴν ἀρνητικὴν ταύτην τὸ νεώτερον πνεῦμα ἀπῆντησε δι’ ἀριστουργημάτων τὰ δποῖα παρόχθησαν ἐπὶ σειρὰν αἰώνων. ’Αλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰδιος ὁ ’Αριστοτέλης, δλίγον ἀπωτέρω, φαίνεται ὡς νὰ κοιλάῃ ή νὰ περιορίζῃ τὴν παρατήρησίν του, ἀν μὴ καὶ ν’ ἀντιφάσκῃ πρὸς αὐτήν. Προσθέτει πράγματι «Αἱ συνηχοῦσαι συγχορδίαι μᾶς εὐχαριστοῦν διότι η τοιαύτη συνήχησις εἶνε συγχώνευσις στοιχείων ἀντιθέτων τὰ δποῖα δμως ἔχουν κάποιαν ἀναλογίαν πρὸς ἀλληλα. ’Αλλ’ η ἀναλογία εἶνε η τάξις η δποία ως γνωστὸν εἶνε φύσει γλυκεῖα ἀλλως τε τὸ κεκραμένον εἶνε εὐχαριστότερον τοῦ ἀκράτου, ἵδιος ὅταν ὑπάρχῃ ἀκριβῆς ἀναλογία μεταξὺ τῶν ἐναντίων στοιχείων». Δὲν εἶνε τρόπον τινὰ ως νὰ καθιερώνῃ τὸν ἥθυικὸν χαρακτῆρα τῶν συνηχήσεων, τῶν συμφωνῶν; Τί λέγω! Εἶνε ἴσως ως νὰ προβιβλέπῃ τὸν ἥθυικὸν χαρα-

πετῆρα αὐτῶν τούτων τῶν διαιφωνιῶν ἢ παραφωνιῶν· εἶνε ως νὰ μαντεύῃ τὸ μέλλον «ἡμίος» συμπάσης τῆς ἀρμονίας καὶ τὰς ἀναλόγους ἐκείνας σχέσεις μεταξὺ τῶν ταῦτοχρόνων τόνων, διὰ τῶν ὅποιων ἢ νεωτέρᾳ μουσικὴ ἔμελλε νὰ πλουτίσῃ τὸ βασίλειόν της, ως ἡ ἀρχαία μουσικὴ εἶχε περιορίσει ἢ σχεδὸν εἶχε περιορίσει τὸ ἴδικόν της εἰς τὰς ἀναλόγους σχέσεις τὰς μεταξὺ τῶν διαδοχικῶν τόνων.

Αλλὰ λοιπὸν ποία εἶνε ἡ φύσις τῆς ἡθικῆς ταύτης δυνάμεως μὲ τὴν ὅποιαν ἡ μουσικὴ εἶνε προικισμένη; Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, εἶνε γοητεία καταπραῦνσεως· ἡ «καθαροῖς», ἡ ὅποια μαχρᾶν τοῦ νὰ μᾶς ταράττῃ, μᾶς καθησυχάζει, μᾶς καταπραῦνει, ἡ ὅποια «καθαίρει» τὴν ψυχήν μας καὶ τὴν χαροποιεῖ. «Τραγουδεῖ δὲ ἐκεῖνος ὁ ὅποιος εἶνε περιχαρῆς, ἔκτὸς ἐὰν τὸ κάμνη ἔξ ἀνάγκης». *«Ω! δοσον δι' αὐτό, πλήρης μεταβολὴ ὑφίσταται τόρα.* Τὴν ἀνάγκην μετεβάλαμεν περισσότερον παρ' ὅσον ἐπρεπεν εἰς φιλοτιμίαν. Τὴν θεωροῦμεν ὡς ἀρετήν. Μᾶς ἀρέσει ἥδη ἡ μουσικὴ νὰ ἔξαπτῃ τὰ πάθη μας, νὰ παροξύνῃ τὴν ὀδύνην μας, καὶ δι² αὐτὴν ἐπίσης ἀλλὰ καὶ δι¹ αὐτῆς «τὰ πλέον ἄπεγνωσμένα εἶνε τὰ ἄσματα τὰ ὠραιότερα»¹.

Είτε ως εὐλογίαν, είτε ως πονηράν ἐπί-
ρειαν τὴν παραδεκθῶμεν, ἡμποροῦμεν νὰ συ-
ζητῶμεν δσον ἀφορᾶ τὸ ποιόν, ποτὲ δμως δὲν
θ' ἀναπαλύψωμεν τὸ αἰτιον τῆς μυστηριώδους
αὐτῆς δυνάμεως. 'Ο 'Αριστοτέλης δ̄ δποῖος ἵ-
σως δὲν ἀνεμέτρησεν αὐτὴν ὀλόκληρον, ἀλλ' δ̄
δποῖος τὴν ἀνεκήρυξε, δὲν ἥδυνήθη νὰ τὴν
κατανοήσῃ. «Διατί οἱ ρυθμοὶ καὶ τὰ μέλη, ἐνῷ
εἶνε φωνή, δμοιαζουσι μὲ ψυχικὰς καταστάσεις,
(ἔοικεν ἦθεσι); "Η διότι εἶνε κινήσεις ως αἱ
πράξεις; "Ηδη δὲ ἡ μὲν ἐνέργεια ἥθικὸν καὶ
ποιεὶ ἦθος... » Βεβαίως δ̄ 'Αριστοτέλης πα-
ρέχει μίαν ἀπάντησιν δι' αὐτῶν, ἀλλ' ἀπαντᾶ
μόνον κατὰ τὸ ἥμισυ καὶ ὠσὰν πλαγίως. Οὔ-
τως δπίσω ἀπὸ τὰ προβλήματα τὰ δποῖα δ̄
'Αριστοτέλης ἔλυσε, παραμένει ἐν, τὸ βαθύτα-
τον πάντων, τὸ δποῖον ἀπλῶς διετύπωσε, καὶ,
δι' αὐτὸν ἀκόμη, δ̄ θεὸς τὸν δποῖον ἐλάτερεν,
παρέμεινεν, ὑπὸ μίαν ἔποψιν καὶ ἐν τῇ ἐσω-
τάτῃ αὐτοῦ οὐσίᾳ, δ̄ ἄγνωστος θεός.

[Μετάφρ. Χρ. Δαρδαλέξη] CAMILLE BELLAIGUE

*"Όλα τὰ μάτια εἶνε στεγνὰ καὶ τὰ δικά μου βρύση
Περιβολάρων τὰ ζητεῖ, τὰ δέντρα νὰ ποτίσῃ.*

*Μικρὴ μικρὴ σ' ἀγάπησα, μεγάλῃ δὲν σ' ἐπῆρα,
δῆμως δ' ἀρδῆ ἔντας καιρός, καὶ θὰ σὲ πάροι γήρα.*

"Οταν ἀναστενάζω γώ, βουνῶν κορφὲς μαυρίζοντες Σκληρὸς καρδιὲς φαγίζονται, μάτια γλαρὰ δακούντονται.

*'Eγώ ἔχω μέσα στὴν καρδιὰ ὅχια ποὺ μὲ πληγόνει
Μοῦ νάκιωσε ἡ ἀγάπη μου καὶ δὲν μετατίνονται*

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Φθινοπωρινὸν παραλήρημα.

Α Σ αφίσωμεν σήμερα τὰ ἔργα καὶ τάς ήμεράς.
Κατὶ τι κινεῖται καὶ ὀμιλεῖ ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ κάτω εἰς τὴν γῆν, ὡς νὰ θέλῃ νὰ μᾶς πλησιάσῃ. Καὶ κάθε φοράν ποὺ η Φύσις σκύβει ἔως τὴν ψυχήν μας διὰ νὰ μᾶς εἰτῇ κάποια μουσικά λόγια, τίτοτε ἄλλο δὲν είνει ἀξιον νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν μυστικὴν ἀντὴν συνενόντων. Τίτοτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν θλιψίν καὶ τὸν ἔρωτα.

Καὶ νά ! μία ψυχή μεθυσμένη ἀπὸ τὸ δυνατὸν κρασί τοῦ φθινοπώδου παραληρεῖ κάτω ἀπὸ τὰ περαστικὰ σύννεφα ποὺ διώχνει ὁ ἄνεμος :

συνεργά ποι οιωχέντων από την έρευνα.
Ίδου δόν Νυμφίος ἔχοχεται! Ἐρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἔχοχεται ἀπὸ τὰ σύννεφα καὶ ἀπὸ τὴν εὐθύγωνον θάλασσαν καὶ ἀπὸ τὸ μακρυνὸν δάσος. Κάθε ψυχὴ ἃς λουσθῇ εἰς τὰς πηγὰς τῆς θλίψεως καὶ τῆς ἄγαπτης καὶ ομοία μὲ τὴν ὁρχαῖαν θεάν ἃς ἀνακτήσῃ τὴν παρθενίαν τῆς διὰ νά δεσθῇ τὸν Νυμφίον. Χθέσης ήτο δὴ Ἄνοιξις καὶ ή γῆ ἔστρωνε λουλούδια ὑπὸ τὰ βήματα του καὶ ἥτον ὁ Νυμφίος φαιδρός, ὁσὰν τὴν ὁραίαν ἀνατολὴν καὶ αἱ ψυχαὶ ποὺ ἡσαν γεμάται ἀπὸ χαρᾶν τὸν ἀκολουθῶνδαν μὲν ὑμνους καὶ δοχήσεις. Καὶ δοσαὶ ψυχαὶ ἡσαν θλιψμέναι ἀπὸ τὴν θλίψιν τῶν ἀνεφίκτων πραγμάτων, ἔμεναν δόπισσα δακρυσμέναι καὶ ἔστεναζαν καὶ ἀπέθνησαν. Καὶ τώρα πάλιν είνε τὸ φυινόπωρον καὶ δὸν Νυμφίος ἔχοχεται μελαγχολικὸς διότι δὸν οὐρανὸς ἔσταλαξε τὰ δάκρυνα τον ἐπάνω εἰς τὰ ἔανθρα του μαλλιά και τὸ δάσος ἔστρωσε τὰ πεθαμένα φύλλα κατώ ἀπὸ τὰ βήματα του. Καὶ αἱ ψυχαὶ ποὺ είνε γεμάται ἀπὸ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς τὸν ἀκολουθῶνδαν μὲν ὑμνους καὶ δοχήσεις. Καὶ ἤτοι τὸν μίασταγόνα θλίψεως διὰ νά κάμουν τὴν χαρὰν των γλυκούτερων. Καὶ δοσαὶ ψυχαὶ είνε θλιψμέναι, ἀπὸ τὴν θλίψιν τῶν πραγμάτων ποὺ ἔχαθηκαν καὶ δὲν ἐπιστρέψουν, μένουν πάλιν δόπισσα δακρυσμέναι καὶ στενάζουν καὶ ἀποθνήσουν . . .

και αποθηκουν . . .

Αυτό επαφαληρούσε μιά ψυχή, κάτω από τα πρώτα δάκρυα του φυνιοπάρου. Και η ψυχή αυτή ήτον μεθυσμένη, από τὸν μυστικὸν οἶνον, που κερνᾶ ἡ Φύσις εἰς τὰς μεγάλας ἔορτάς της. Πῶς μεθονῶν αἱ δυσνυχισμέναι ψυχαὶ χωρὶς να τὸ καταλάβουν! Ἡ ψυχὴ αὐτὴ ἐμεθοῦσε κάθε ἄνοιξην καὶ κάθε φυνιόπωρον. Και τώρα μόλις ἐπέρασαν αἱ πρώται ψυχέις τοῦ φυνιοπώρου από τὸν γαλανὸν οὐράνῳ καὶ μόλις ἀκούσθηκε τὸ πένθιμον μυρδολόγιο τοῦ βροεινοῦ ἀνέμου, που σκορπίζει καταγῆς τὰ πενθαμένα φύλλα, ἔξαναμέθυσεν ἡ ἀδηλία ψυχῆς. Και τὸ παραλήρημά της δριοιάζει μὲ τὸν θρῆνον τῶν πραγμάτων που ζητοῦν τὸν θάνατον. Κ' ἐρώτησεν ἡ ἀδηλία ψυχῆς τὸν ἑαυτόν της: «Όταν ή γῆ ήτο στοιχιμένη μὲ ρόδον καὶ οὐράνος στοιλισμένος μὲ φως, διατὶ ἔζησθες τὸν θάνατον; Και τώρα ποὺ αἱ μεγάλαι μυστικαὶ ψυχέις περνοῦν ἀπό τὸ στερέωμα καὶ πέφτουν νεκρὰ ἔνα-ἔνα, χλωμὰ ἔνα-ἔνα, πεθαμένα τὰ φύλλα, διατὶ πάλιν ἐδίψασες τὴν δύναμην τοῦ θανάτου;» Και ἀποκρίθηκε πάλιν ἡ ἀδηλία ψυχῆς εἰς τὸν ἑαυτόν της: «Διότι δὲν είχα φόρεμα γάμουν γάκολουνθυσά τὸν νυμφίον δταν ἐπέρασε φαιδρός ἐπάνω εἰς τὴν ἀνθοστρωμένην γῆν καὶ διότι δὲν ἔχω πάλιν φόρεμα γάμουν νά τὸν ἀκολουθήσω τώρα ποὺ περνᾶ θλιψμένος κάτω ἀπό τὰ δάκρυα τοῦ φυνιοπώρου».

«Κάτια,» είπε τοῦ ἀνοιδιάβατην τὸ βαθύ, τὸ γυ-

Κ' ἔνας ποιητής, ποὺ ἀργοδιάβαινε τὸ βαθὺ, τὸ γυ-

μνωμένον δάσος, είπε μὲ τὸν ἑαυτόν του : « Τί περιέργον ! Κάθε φοράν ποὺ περνᾷ δη Νυμφίος, καθέ αἶνον καὶ κάθε φθινόπωρον ἡ γῆ γεμίζει μὲ ωραίους νεκρούς ! Καθεδώς ἐπερνοῦσε τὸ γυμνωμένον δάσος εἰδε δύο ἔρημικον τάφους ». Ὁ ἔνας ἦτο σκεπασμένος μὲ μαραμένα τριαντάφυλλα καὶ δ ἀλλος μὲ τὰ κίτρινα φύλλα τῶν μεγάλων δένδρων. Κ' ἔσκυνεν δ ποιητής κ' ἐδιάβασεν ἐπάνω εἰς τὸ ἔνα μάρμαρον, τὸ σκεπασμένον μὲ τὰ ρόδα τῆς ἀνοίξεως : « Ἐπέθανα ἀπὸ τὴν δίψαν τῆς ἀγάπτης ». Κ' ἔσκυνεψ πάλιν δ ποιητής εἰς τὸ ἀλλο μάρμαρον τὸ σκεπασμένον μὲ τὰ φύλλα τοῦ φθινοπώρου κ' ἐδιάβασε : « Ὄποιος ἔχασε τὴν ἀγάπτην του ἀς ἐλθῃ νά κοιψθῇ μαζί μου ». Καὶ δ ποιητής ἀνατένεις καὶ εἴπε μὲ τὸν ἑαυτόν του : « Νὰ ἔνας τάφος ποὺ μὲ καλεῖ, διότι καρμία ἀγάπη δὲν είνε αἰώνια... »

Αιώνια...» Ο ποιητής ποὺ ἀργοδιάβαινε τὸ βαθύ, τὸ γυμνω-
μένον δάσος, ἔσχισε τὴν καρδίαν του μὲ τὸ ἴδιον του
χέρι κ' ἔπεισε νὰ κοιμηθῇ ἐπάνω εἰς τὸ μάριμαρον τὸ
σκεπαστόν μὲ τὰ φύλλα τῶν φυτωνόπωρού. Κ' ἐκοι-
νώθη, διότι καιμάτια ὅγάπτη δὲν εἶνε αἰώνια

μηδη, διοτι καρμηλα μγιανι σεν εντελεσθει
· Η μεθυσμένη ψυχή παραληρεῖ ἀκόμη : Μήπως ἀ-
ξίζει νάποθάνη κανένας διὰ τίποτε ἄλλο !

θΕΑΤΡΟΝ

Θέατρον Συντάγματος: «Ο «Αρχιτέκτων Μάρθας» δρᾶμα εἰς πράξεις τρεῖς, ύποδη Παύλου Νιοβάνα.

ΕΙΣ πρᾶξεις τοιεῖς. Ἀλλ' αἱ δύο πρῶται, σκηνικῶς,
θεατρικῶς, εἶνε περιτταὶ. Ή τοιίτη πρᾶξις εἶνε
διλόκληρον τὸ δρᾶμα, καὶ εἰς αὐτὴν μόνον θὰ περιο-
ρισθῶ. Οἱ τι συνέβη εἰς τὰς ἄλλας, τὸ μαντάνομεν,
τὸ ἀκούομεν ἢ τὸ μαντεύομεν. Καὶ ἀν συνέβη τίποτε,
τὸ δποῖον δὲν λέγεται εἰς τὴν τοίτην, αὐτὸν εἰς τὸ
δρᾶμα δὲν χρησιμεύει καθόλου. Καὶ εἶνε περιττὸν νά
τὸ γνωρίζωμεν. Θάντιτάξῃ κανεὶς: δύο διλόκληροι
πρᾶξεις, γραμμέναι ἀπὸ τὸν Νιοβάναν, δὲν εἶνε κοῦμα
νά συσθούν; Δὲν λέγα ὅχι. Μία-μία, αἱ πρᾶξεις εἶνε
ώρασια καὶ ἔχουν ωφαίς σκηνής. Ἀλλ' εἰς τὸν δρα-
νισμόν, ποὺ λέγεται δρᾶμα. τίποτε δὲν εἶνε ώραῖον,
δὲν εἶνε καὶ ἀπολύτως ἀναγκαῖον.

Ανοίγει λοιπόν ή αὐλαία εἰς τὴν τρίτην πρᾶξιν καὶ παρουσιάζεται ὁ ἀρχιτέκτων Μάρθας. Είνε η ἐπέτειος τοῦ γάμου του. Ἀλλ' η ἑορτάσιμος ήμέρα ἔγκαινια-ζεται μὲ μίαν συμφοράν. «Ἐνα τρόπαμα ἀπὸ τὴν Ἀμει-
ωκήν φθάνει εἰς τὸ νησάκι τῶν Σποράδων, εἰς τὸ
ἐφημητήριον τοῦ καλλιτέχνου, τὸ δόποιον ἀπὸ ἔνος
ἔτους είνε ή ἐφωτική του φωλεά. Ο Μάρθας είχε
στείλει εἰς κάποιον ἀρχιτεκτονικὸν διαγωνισμὸν ἔνα
σχέδιον, διὰ τὸ δόποιον είχεν ἐργασθῆ ἐπὶ ἔτι ὅλο-
ψυχως, καὶ ἀπὸ τὸ οποῖον ἐπέμινεν δεδούν καὶ πλοῦ-
τον. Καὶ σήμερον τοῦ ἀναγγέλλουν ὅτι ὁ διαγωνισμὸς
ἔματαιώθη.» Ἀλλὰ τὴν συμφορὰν αὐτὴν θὰ τὴν ἀπο-
κρινθῇ ἀπὸ τὴν Μίναν, τὴν νεαράν του σύζυγον, — ἔνα
εὐαίσθητον καὶ ὑπερρομαντικὸν πλάσμα, τὸ οποῖον
είχεν ἀγαπήσει καὶ ἀπαγάγει ἀπὸ τὸ Φάληρον, ἀκρο-
βῶς καθ' ἥν στιγμὴν ἡ πατρική στέγη, ἐτοιμόρροπος,
ἐκινδύνευε νὰ πέσῃ καὶ νὰ τὸ συντρίψῃ. Διότι ὁ ἀπό-
στρατος συνταγματάρχης Βάρδας, ὁ πατήρ τῆς Μί-
νας, είχε κατασπαταλήσει τὴν περιουσίαν του, καὶ ή

ἐν Φαλήρῳ οἰκίᾳ, τὸ τελευταῖον λείψανον, ἐπρόκειτο νά πωληθῆ. Ἡ Μίνα δὲν τὸ ἥξενος καὶ ἀνύποτον, ἀρνουμένου τοῦ πατρός της νά τὴν δώσῃ εἰς ἔνα πτωχὸν καλλιτέχνην, ὁ Μάρθας τὴν ἀπάγει, διὰ νά μὴ τὸ μάθῃ ποτέ.

Καὶ ίδον ἡ Μίνα. Τί φαιδρά καὶ τί εὐτυχῆς ποῦ ἐμφανίζεται, μὲ τὴν ἀγκαλίδα τῶν ἀνθέων, τὰ ὅποια εἰχε δρέψει ἀπὸ τὸν κῆπον τῆς μικρᾶς ἐπαύλεως, διὰ τὴν ἕօρτην των! Φλυαρεῖ, γελᾷ, τραγουδεῖ καὶ ἀνθοσταλεῖ τὸ δωμάτιον. Ὁ Μάρθας καὶ ὁ θεῖος Λουκᾶς,—ἀδελφός τῆς μητρός της, ἐνας ἀγαθώτατος τρελός, ὁ ὅποιος ὀνειρεύεται ἑκατομμύρια ἀπὸ ὄντων αὐλακάς ἐπιχειρήσεις, καὶ πρὸς τὸ παρόν ἐφηρυχάζει εἰς τὸ νησάκι, ἀκολουθήσας τὴν ἀνεψιάν του,—τὴν καμαρώνουν. Ποῖος βέβηλος θὰ κατέστρεφε τέτοιαν εὐτυχίαν, ὡς πτηνοῦ μεθύσμενουν, μὲ μιαν κακήν εἰδῆσιν; Ὁ Μάρθας δὲν τῆς λέγει τίτοτε. Φαίνεται καὶ αὐτὸς μαζὶ της φαιδρός, τόσον ποὺ δὲν ἡξεύδεις ἀν τὸ προσποιητὴν ἢ ἀν γίνεται τρφόντι. λησμονῶν τὴν συμφροάν. Καὶ ὅταν ἔχωνται οἱ χωρικοὶ μὲ τὰ λαλούμενα νὰ εὑνθοῦν τὸ ἀγάπητὸν ἀνδρόγυνον, οἱ ἀφεντάδες τοὺς ὑπόδεχονται μὲ παροξύσμοντος χαρᾶς, εἰς τὸν δοτοῦν καὶ αὐτὸς ὁ Μάρθας εἰνὲ ἔτοιμος νὰ γορεύῃ.

Καὶ τώρα; Τί θά γινή ὁ Μάρθας χωρὶς ὄντειρον καὶ χωρὶς ἐλπίδα; Ἔως πότε θὰ προσποιηται; — Ἡ Μοῖρα του ἐλυτήρη καὶ τοῦ στέλλει μίαν ἀλλήν ἀγγελίαν. Μετ' ὀλίγουν φθάνει ὁ στρατιώτης ἐνὸς ἀξιωματικοῦ, κομιστῆς ἐπιστολῆς ἀπό τὰς Ἀθήνας, ἥ διοπία καθυστέρησε. Γράφει βιαστικά ὁ γέρων-Βάρδας, — ὁ πατέρας τῆς Μίνας, ὁ διοικος ἔκαμψθη πλεόν, ἐσυγχρόνει καὶ εἰνε ἐτοιμας νά ἔλθη νά μείνη μὲ τὰ παιδιά του. — Καὶ ἀναγγέλλει ὅτι, δι' ἐν λησμονημένον μεταλλεῖον του εἰς τὴν Σκύδρον, πρόκειται ἐντὸς ὀλίγουν νά πάρῃ ἐν ἑκατομμύριον!

Τρελός ἀπὸ τὴν χαράν του ὁ Μάρθας, κράζει ἀμέσως τὴν Μίναν, ἡ δοπία ἵτο εἶναι μὲ τοὺς χωρικούς, καὶ τῆς ἀναγγέλλει τὴν μεγάλην εὐτυχίαν. Τί καλά! Τώρα θὰ είναι πλούσιοι, καὶ ἡ Μίνα θάποκτήσῃ τὸ κόπτεον, τὸ ὅπιον τόσα χρόνια εἰνε τὸ ὄνειρόν της. 'Ο Μάρθας δὲν ἔχει καμμιάν δυσκολίαν νὰ τῆς τὸ υποσχεδῆ, καὶ ἀπὸ τὴν χαράν της ἡ Μίνα κραζεῖ εἰς τὴν πιστήν της ὑπέρετριαν,—ἐκείνην ποὺ τὴν είχε βοηθήσει εἰς τὴν ἀπαγωγὴν καὶ ἀκολουθήσει ἀπὸ τὸ Φάρασον.

Φάληρον.—τάς τρεῖς μετοχάς πού τους ἔμεναν...
‘Αλλ’ ή λέμε εἰνε περιπτειώδης. Μετά τὸν ἄγγελον τῆς εὐτυχίας, ίδου ἀλλος ἄγγελος — αὐτὸς συμφορᾶς. ‘Ο φίλος τοῦ Μάρθα, — ἐνας ποιητής, δηλαδὴ ἐπεξοποιηθῇ μετά διαμονὴν ἐνὸς ἔτους εἰς τὴν ‘Αγγλίαν, — φθάνει εἰς τὸ νησάκι και ζητεῖ τὸν ίδιον. ‘Η Μίνα εἰνε πάλιν ἔξω μὲ τοὺς χωρικούς. ‘Ο Μάρθας τὸν ὑποδέχεται μόνος και μανθάνει κάτι τρομερόν: ‘Ο γέρω Βάρδας ἀπέθανε! ‘Ο φίλος του ήλθε νὰ τὸ ἀναγγειῇ ἀντοροσώπως, ἀπὸ φόρου μῆτρας, ἀν̄ γροφας ἐπιστολὴν, θηδεία πέσει εἰς τὰ χέρια τῆς Μίνας. Και ἡ Μίνα ἔπεσε βέβαια νὰ τὸ μάρθη μὲ τοόπον και μὲ καιρόν...
— ‘Η Μίνα...’

— Ἡ Μίνα; ἀναχράξει ἔξαλος ὁ Μάρθας. Ποτέ!
”Οχι. Η Μίνα δὲν θὰ μάθη τὸν θάνατον τοῦ πα-
τέρα της, οὔτε σήμερα οὔτε καμίαν ἄλλην ἡμέραν...
Είχε νό τὸν ίδη ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς ἀπαγωγῆς της.
Τὸν είχε λυπήσει, τὸν είχεν ἐγκαταλείψει. Και ἀν ἐμάν-
θανε τὸν θάνατόν του, ποιος θὰ τῆς ἔβγαλε τὴν ίδεαν
βέττη δὲν τὸν ἐσκότωσεν αὐτή; Και ποιά εὐτυχία θὰ ήτο
ἴκανη γά τέλος καταπληκτικός;

— Τί δυστυχία! συλλογίζεται ὁ Μάρθας, ἀποφασι-
σμένος νὰ προσποιηθῇ μέχρι τέλους. Τούλαχιστον μᾶς
μένει μία παρονομία.

Ἐννοεῖ τὸν πλούτον, τὸ μεταλλεῖον, τὸ ἔκαποιμό-
γιον. . . Ἄλλ' ὁ φίλος του, αὐτὸς δὲν ἔννοεῖ τίτοτε.
Και ὅταν ὁ Μάρωνας τοῦ δειχνῆ τὴν ἐπιστολὴν ποῦ
ζήλει ποδ ὀλίγουν, ό ἄγγελος τῆς συμφορᾶς τοῦ δίδει
και τὸ τελευταῖον κτύπημα:

Μὰ πῶς, δὲν τὸ ἥξεινειο λοιπὸν ὁ Μάρθας; ὁ δυστυχὴς γέρω - Βάρδας εἶχε καταληφθῆ τελευταίως ἀπὸ προϊόντων παραλυσίαν, καὶ τὸ μεταλλεῖν ἦτο ἀπλοὺν παραλήγομα... Τὸ ἐκατομμύνοιν, ποὺ ἥλθε πρωτ - πρωτ γά τοὺς χαροποιήσῃ εἰς τὴν ἐπέτειον του γάμου του, ἦτο μία σκληρὰ εἰσονάτη Μίασσα!

·Ο Μάρθας είναι πλέον πτώμα. Η δυστυχία — τὸ φαντάζεται τούλαχιστον, ἔτεροι λαμένος ἀπὸ τάλλει πάλληλα κυνήγια, — τὸν πολιόρκησεν ἀπὸ παντοῦ. "Ολαί αἱ θύραι τοῦ ἐκλείσθησαν, καὶ μία μόνον τοῦ μένει ἀνοικτή. Κανεὶς δὲν θὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ ἔξελθῃ ἀπὸ αὐτῆν: Ελεῖ ἡ θύρα τοῦ θανάτου.

Διότι, ἕως πότε εἰμπορεῖ νὰ κρύψῃ τόσα δειγὰ ἀπὸ τὴν Μάκην. Μάκην.

την Μίναν; Μοιραίως θά ήρχετο ή ήμέρα—και πολὺ γρήγορα—πού θά την ἔβλεπεν ἐμπρός του θλιμμένην, δυστυχισμένην, συντετοιμασμένην, δακρυσμένην, ἀσχημον. Εἰς τὴν ἀντίληψην τοῦ Μάρθα, ὃ όποιος φαίνεται ὠραιομάνης, ὁ πόνος είνε κατί ἀσχημον. Δὲν ἐννοεῖ νὰ βλέπῃ ἐμπρός του πονούντας. Θέλει νὰ σώζῃ τὴν εὐτυχίαν και τὴν ὠραιότητα. Και ὅταν δὲν είναι

πορῷ μὲ τὴν ἀλήθειαν, καταφεύγει εἰς τὸ ψεῦδος. Κατὰ κανόνα, κατὰ σύστημα, κούπτει ἀπὸ τοὺς ἴδιους του δλᾶς τὰς συμφοράς. Αὐτὸς ἔκαμε μὲ τὴν μητέρα του, ὅταν ἀπέθανεν ἔνας ώντος πολεμώντων εἰς τὴν Κρήτην· ἡ γραῖα δὲν τὸ ἔμαθε ποτέ καὶ ἐξεψύχησεν εὐχορμένη τὸν ἀπόντα. Αὐτὸς ἔκαμε μὲ καὶ τὸν πατέρα του, ὅταν τὸν ἀπτῆλπισαν οἱ λατροί· ὁ γέρων δὲν τὸ ἔμαθε ποτέ, καὶ ἐξεψύχησε μὲ τὴν ἰδεάν δι τὸ ἐντός δλήγουν θάλασσαν. Αὐτὸς ἔκαμεν ἐξ ἀρχῆς καὶ μὲ τὴν Μίναν: Τῆς ἔκρυπτεν δι τὴν ἥπιτορούσθων γά τοι θάλωσθη τὴν εὐτυχίαν της καὶ τὴν εὐμορφιά της· ἀπὸ τὰ μικρότερα δῶς τὰ μεγαλήτερα. 'Αλλὰ τώρα, τὰ δυστυχήματα ἡσαν τόσον δυσκολόκρυπτα, ὅστε διὰ νὰ μη τὰ μάθῃ ποτέ, ἔπειτε νὰ τὴν παρασύρῃ μαζί του εἰς ἕνα ώραιον καὶ σωτήριον θάνατον. Η Μίνα τὴν ὥραιαν ἔκεινην, πιστεύουσα εἰς τὸ ἔκατον μύριον καὶ περιμένουσα τὸν πατέρα της καὶ τὸ κόττερον, ἦτο πανευτυχῆς. 'Ἐπλεεν εἰς ἔνα δνειρὸν εὐτυχίας, ἀπὸ τὸ δόπονον ἐφρόνοιεν ὁ Μάρθας, —κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὴν ἔξυπνήσῃ. Καὶ ἀν ἀπέθηησεν εἰς τὸν γλυκὺν της ὄντον, δὲν ωρὰ ἦτο αἰωνίως εὐτυχής;

Ο Μάρθας τὸ ἀπεφάσισεν. Ἡ παρηγορία τοῦ ἀγα-
δοῦ θείου Λουκᾶ, ὃ δύοις τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς
τελετούσιας, ἔρχεται νὰ τοῦ ὑποσχεθῇ τὰ ἐκατομμύριά
οὐ, — ενοία σας! — ἐγώ θὰ σᾶς σώσω! εἰς ἐμὲ στηριχ-
θήτε! — ἡ τελευταία ἀντή εἰρωνεία, δὲν είνε βέβαια
κανή νὰ τὸν μεταπείσῃ... Ὄταν ἔρχεται πάλιν ἡ
Μίνα, ὃ φίλος των ἀνάγκαζεται νὰ τὴν διαβεβαίωσῃ
τι ὁ πατέρας της είνε καλά, ὅτι ἔρχεται γρήγορα,
αλ. . . ἀπὸ τὴν ἀμηχανίαν του νὰ τραπῇ εἰς φυγήν.
Ὥαλλοδόγυνον μένει μόνον. Οἱ χωρικοὶ ἔξω φαγο-
οῦσιν καὶ ἀλαλάζουν. Ο Μάρθας, μὲ τὸ ὑπόλοιπον
ἥς σαμπατάνιας, τὴν δύοις ἀνοιξαν διὰ τὸν φίλον των,
εθδὴ τὴν Μίναν, μεθῷ καὶ αὐτός . . . Την βάζει νὰ τοῦ
αἴσῃ εἰς τὸ πιόνι τὸ ἀγαπημένο των κομμάτι καὶ νὰ
άμουν τοὺς ἔρωτευμένους... Ἐπειτα τῆς λέγει ψεύ-
τα, ὅτι είλη παραγγείλει τὸ κόττερον εἰς τὴν Αγ-
ιαν—τῆς τὸ ἔκρυπτεν ὡς τώρα διὰ νὰ τῆς κάμψῃ ἐκ-
ληξιν, — καὶ ὅτι τώρα νά, ἔρχεται εἰς τὸ νησάκι...
αἱ τῆς προτείνει νὰ ὑπάρχουν ἀμέσως μὲ τὴν βάρκαν,
νά νὰ τὸ προϋπταντήσουν...

‘Η Μίνα μεθυσμένη ἀπὸ τὴν χαρὰν καὶ ἀπὸ τὴν
μπάνιαν, δέχεται. Ἀδιάφορον ἀν ἐσηκώθη ἀέρας,
φορκάδα δυνατή... Ποῖος θὰ είνε ‘ετό τιμόνι;...
λλως τε ή θάλασσα είνε ή μανία τῆς Μίνας. Ποτὲ
δρμῇ της δὲν τοὺς ἐτρόμαξε, καὶ πολλάκις ἐβγῆ-
ν οἱ δύο τους μὲ τὸ πανί, καὶ μὲ κειρότερον ἀκόμη
ιρόν...’Εμπρός!

Καὶ φεύγουν, ἐνῷ δὲ ἀνεμος μυκάται.
Εἰς τὴν σκηνὴν μένουν ἡ ὑπηρέτισι, δὲ θεῖος Λου-
ς, καὶ ὁ φίλος τοῦ Μάρθα, ὁ δόποιος μίαν στιγμὴν

πειστρέφει. Καὶ ἀπὸ τὸ παράνυδον, ὅπως εἰς τὸ Ρό-
σμερσχολῆ τοῦ Ἰψεν, παρακολουθοῦν μὲ φρίκην καὶ
μὲ ἀγωνίαν τὸ θαλάσσιον δρᾶμα: 'Ο Μάρθας καὶ ἡ
Μίνα ἐμβαίνουν εἰς τὴν βάρκαν, ἀνοίγουν τὸ πανί^{τη}
καὶ ξεκινοῦν... Ἀλλὰ χραγμα τρόδυμον ακούνται ἀπὸ^τ
τὴν παραλίαν: 'Ο Μάρθας κάμνει στραβοτιμονίες!...^τ
πηγαίνει ἔπανω 'στὸν καιρό!.. Τοξέα!.. Θά χαθοῦν,^τ
καλέ, θά πνιγοῦν!.. Νά, ἡ βάρκα ἀναποδογυρίσθηκε!..^ε
Δὲν φαίνεται πλέον τίποτε! .. Πάει!

Καὶ ὅπως εἰς τὸ Ρόσμερσχολμ, ἡ ὑπηρέτρια πίπτει
θρηνούσα γοερῶς τὴν ἀγαπημένην τῆς κυρίαν. Αὐλαία.

★ ★ ★

“Η ευτυχής σύμπτωσις, δηλαδή το ίδιον αυτό τεύχος τῶν «Παναθηναίων» δημοσιεύεν ἔνα χαρακτηρισμὸν τοῦ Νιοβάνα καὶ τοῦ ἔργου του, μὲ ἀπαλλάσσει τοῦ κόπου νὰ κρίνω διὰ μακρῶν τὸν «Ἀρχιτέκτονα Μάρθαν». Δύνο λέξεις θὰ ἡσαν τώρα πλέον ἀρκεταὶ: Ο «Ἀρχιτέκτων Μάρθα» είνε τὸ νιοβανικώτερον ἔργον τοῦ Νιοβάνα.

Ως βλέπετε καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν, τὸ δρᾶμα αὐτὸν — ἀφίνω κατὰ μέρος τῆν σκηνικῆν του ἀτεγχίαν καὶ τὰς δύο περιτάς του πράξεις, — δὲν ἀντέχει εἰς κανενὸς εἴδους ἀνάλυσιν. "Οπως νὰ τὸ πάρετε, διπος νὰ τὸ ἔξεταστε, λογικῶς θὰ τὸ εῦδετε κατασκευάσμα ἐντελῶς αὐθιάριστον, τοῦ ὅποιού σκοπός είνε νὰ μᾶς καταστήσῃ πρός στιγμὴν πιστευτὴν καὶ δικαιολογημένην τὴν ὑπέροχον σπηλὴν τῆς μεθῆς καὶ τοῦ ὥραιού θανάτου. Νὰ μᾶς δώσω μίαν τραγικὴν ἐντύπωσιν, προπαρακευαζομένην διὰ παντὸς τρόπου." Εξαφνα, δὲ Ἀρχιτέκτων Μάρθας, δὲ ἥρως, τὸ κυριον πρόσωπον, δὲν είνε ἄνθρωπος ἀντιγραμμένος ἀπὸ τὴν ζωήν. Τὸν ἐπλαεῖν δ συνγραφεῖς ὅπως ἡθελε. Εἰς δόλους τοὺς ἀλλούς, τὸ σύστημά του φαίνεται παράλογον, ἀνόητον, παιδαριώδες, καὶ τὰ δυστυχήματά του ἀστικάτα καὶ φαντασιώδη. Δὲν πείθει μὲ κανέναν τρόπον. Εὐρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, εἰς ἴδαινον κῶδον ὃντος μὲ κόπον, διὰ τῆς βίας, τὸν κρατεῖ ὁ συγγραφεύς. "Η εἰνε ἔνας τρολέσ, ἔνας ἀσθενής, κινῶν τὸν οἰκτον, ἀφοῦ προκαλέσῃ τὸν θαυμασμόν. Ό δὲ θάνατός του, δὲ καταπληκτικός, δχι μόνον ὡς ἀπόφασις δὲν είνε ποσῶς δικαιολογημένος, ἀλλ' ἵσως ούτε ὡς ἔκτελεσις. Διότι, πῶς είνε δυνατὸν νὰ ὑποθέσῃ κανείς, δτι δὲν θὰ ἐργίστοντο ἀμέριστα δέκα αὐθηρωτοι εἰς τὴν θάλασσαν νὰ σώσουν τοὺς πνιγομένους ὑπὸ τὰ ὅμιμα των;

νοῦς ων τα ὀμμάτα των,
'Αλλ' εἰς τὸ θέατρον, τὴν στιγμὴν τῆς ζωηρᾶς αὐτῆς
συγκινήσεως, κανεὶς δὲ συλλαμβάνει ὄμοιάν ἀποριῶν,
καὶ καθ' ὅλην ἐπίστης τὴν διάρκειαν τοῦ δράματος;
ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἀπιθανότης παραβιλέπονται. Ὅτι
Νιφάδανας, καὶ δχὶ τὸ δρᾶμα, κρατεῖ τοὺς θεατὰς ὑπὸ^{την}
τὴν γοητείαν του. Καὶ ἔνα ἔργον, τὸ ὅποιον οἱ βέβη-
λοι, οἱ ψυχροὶ ἀνατόμοι, οἱ ἀσεβεῖς σχολιασταί, θὰ
τὸ εὑρίσκων ψευτικόν, κάμνει τὴν ἐντύπωσιν ἀλη-
θινοῦ.

³Αλλά τὰ ἔργα τῆς Τέχνης, τὰ ποιήματα, δὲν κρί-
νονται μὲ τὴν "Αλγεβραν". Μία ἔξισωσις εἰμπορεῖ νὰ
δίδῃ ἔξαγομενον μηδὲν ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ παράγον-
τες, οἱ δύοτοι δὲν παρίστανται μαθηματικῶς καὶ δὲν
χρωστοῦν εἰς καμμίαν ἔξισωσιν. Ποιὸς εἰμπορεῖ νάρ-
νηθῆν ὅτι ὁ Μάρθας αὐτός, ὁ δύοτος ἀντιλαμβάνεται
ἔτσι τὴν ζωήν, διότι ἔτσι τὸν ἐπλασεν δο συγγραφεὺς,
δὲν είνεις ώραιος; Ἐπίτηδες σᾶς διηγήθητο τὴν ὑπό-
θεσιν διὰ μαρκών. Καὶ ἀλλ' δὲν εἰδάτε εἰς τὸ θέατρον
το ἔργον, — ἔρμηνευμένον τελείως ἀπὸ τὸν κ. Βο-
νασέραν καὶ ἀπὸ τὴν Δδο Κοτοπούλη, — εἰμαι βέ-
βαιος ὅτι σᾶς ἥρεσε καὶ σᾶς συνεκίνησε. Αὐτὸς ἐπά-
θαμεν καὶ ἡμεῖς δόλοι : ἐμαγεύθημεν. Ο «Ἀρχιτέκτων
Μάρθας» δὲν είναι κομμάτι ζωῆς, πραγματικῆς
ἢ ἔξιστανευμένης, ὀδηγοῦν πρὸς τὴν ζωήν. Εἴλε γάτι
ανθίστασθον καὶ συνθηματικόν. Άλλα ώραιον, πολὺ

ΕΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΦΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Υ. Γ. Νέα ἔργα ἐδόθησαν τὰ ἔξιτος: Ὡς «Χίμαρα» ὁ κ. Α. Νέη εἰς τὸ Ἀθήναιον. Οἱ «Βασιλεῖς» ἐν Ἑριάᾳ τὸν κ. Δημητρακοπούλου εἰς τὸ θέατρον τῶν Νεαπόλεως. Ὡς «Κασσάνη» τοῦ κ. Α. Κυριακοῦ τὸ Σύνταγμα. Καὶ ὁ «Ἀνθρωπος τῆς Ήμέρας» ὁ κ. Τ. Μωραϊτίνη εἰς τὴν Νέαν Σκηνῆν. Διὰ μετὰ ἔξι αὐτῶν θὰ γράψωμεν εἰς τὸ προσεχές.

Γρ. Ε.

ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΙΝΑΙ πολὺ φυσικὸν δτι ἔκαστον ἔθνος, ἔχον ἐμπνευμένους ποιητὰς καὶ μεγαλοφυεῖς καλλιτέχνες, φιλοδοξεῖν νά ἔξαρη τὰ ἀριστουργήματα τῆς πρατασίας αὐτῶν διὰ τοῦ ἐπιδεικτικωτέρου τρόπου ἐνάπιον τοῦ πολιτισμένου κόσμου. Οὗτω διὰ μὲν τὰ ἔργα τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν τοῦ χρωστῆρος καὶ τῆς σιμιλῆς διοργανώντωνται ἔκάστοτε εἰδικαὶ ἐνθέσεις, διὰ δὲ τὰ προϊόντα τοῦ καλάμου μεγάλων ποιητῶν καὶ τῆς ἐμπνεύσεως δαιμονίων μουσουργῶν καθιερώθησαν αἱ πανηγυρικαὶ πραστάσεις. Τὸ σύνθημα τῆς διοργανώσεως τοιούτων παραστάσεων ἐδόθη ἐπιτυχῶς κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀπὸ τὸ μέχρι τοῦ δόλιγον ἀδοξέον Μπαύρούτ, τὸ ὄποιον ἡ φιλόκαλος καὶ μεγαλεπίθολος ἐρημῆταις τῆς Villa Wahlfried κατάρρησε νά μεταβάλῃ εἰς διεθνὴ καλλιτεχνικὸν βιβλίον, ὅπου συρρέουν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὃς πρότερον προσκύνημα οἱ ἐκ πεποιθήσεως θυμασταὶ καὶ οἱ ἐκ μητικῶν ἐνστίκτων θιασαταὶ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ ζητικελένθουν τῆς Γερμανίας μουσουργοῦ. Ἀφ' ἑτέρου ἡ διενθύνσις τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου τοῦ Μονάχου διοργανοὶ κατ' ἔτος τὰς περιφήμους πανηγυρικὰς παραστάσεις (Festspiele) τοῦ ἔργου τοῦ Μόζαρτ καὶ τοῦ Βάγνερ, αἱ ὅποιαι συγκεντρώνουν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς τὰς πολυυθέλγητρους παριστάσεις. Ἀθῆνας, δῆλος τοὺς λάτρας τῆς τέχνης, οἵτινες ἐρχόμενοι κυρίως δπως ἐπιδιώξουσι procul negotiis μικρόν ἀναψυχὴν εἰς κάνεν ἀπὸ τὰ γραφικά τοπία παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν "Αλτεών" ἡ παράτας δύχας τῶν βαναρικῶν λιμνῶν, ἐπωφελοῦντα εἰς καροτσιώς τῶν παρεχομένων ἐν Μονάχῳ καλλιτεχνῶν ἀπόλαύσεων.

Ἐκ τῶν παραδειγμάτων τούτων διδασκόμενοι οἱ Νοοθηγοὶ σκέπτονται νὰ καθιερώσουν καὶ αὐτοὶ ἐν ἑτήσιον κύκλῳ πανηγυρικῶν παραστάσεων τῶν τε λειτερέων ἔργων τῆς νεαρός μὲν τὴν ὑπαρξίην, πολιοῦ
δὲ τὴν οὐδίσιαν σκανδιναυικῆς φυλοιογίας. Καὶ εἰναὶ
μὲν ἀλλοθές ὅτι μέχρι τοῦδε είλεν ἡδη ἐπικρατήσει
συνήθεια, ὥπως κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς χειμερινῆς πα-
ριόδου ἀναβιβάζωνται τακτικῶς ἀπὸ τῆς σκηνῆς πα-
Ἐθνικοῦ Θεάτρου τῆς Χριστιανίας τα δραματικά
ἔργα τῆς μεγαλοφυΐν δυάδος, ἥτις νέοντας ἀπεκάλυψε
ὅιζοντας τῆς δραματικῆς τέχνης, ἀλλ' αἱ παραστά-
σεις αὗται δὲν ἔγινοντο συστηματικῶς, οὐδὲ ἀπέβλι-
πον εἰς τὴν προσέκλισιν διεθνοῦς κόσμου εἰς τὶς
πρωτεύουσαν τῆς Νοοθηγίας. Ἀπὸ τίνος ὄμως, προ-
τοτατούσης τῆς δημοσιογραφίας, ἥρχισε νὶς κατε-
βάλλεται μεγίστη προσπάθεια, ὅπως αἱ παραστάσεις
αὗται λάβωσιν ἐπιτημπτέον καὶ κάποις διεθνῆ χ-
ρακτῆρα, καθιερώθη δὲ μία διφισμένη τοῦ ἔτους
πορχή, καθ' ἣν νὰ ἀναβιβάζωνται ἐπὶ τὸ πανηγυρικόν
τερον τὰ ἐκλεκτότερα ἔργα τοῦ Ιθεν, τοῦ Björns
καὶ τοῦ Strindberg. Ως καταλληλοτέρα πρὸς τοῦν
ἐποχὴν ὑποδεικνύονται οἱ θερινοὶ μῆνες, ἕδιψ δὲ
γονστος, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὅποιου ἐπαντοντάδη
καὶ χιλιάδες ξένων διασχίζουν τὰ ὑγρὰ κέλευθα της
Βαλτικῆς καὶ τῆς Βορειογερμανικῆς θαλάσσης, ἐπ-

ζητοῦντες ἀναψυχὴν εἰς τὰ διά τῶν μαγευτικῶν φιδρὸ^ν
ἀριστοτεχνικῶν ὑπὸ τῆς φύσεως ποικιλμένα παράλια
τῆς θραμματικῆς χερσονήσου τοῦ Βορρᾶ.

‘Η «Morgenbladet» είς ἐν τῶν τελευταίων φύλλων μετά μακράν ἀνάπτυξιν τοῦ προτεινομένου σχεδίου συνιστᾶ τὴν ταχίστην πραγματοποίησιν αὐτοῦ, διότι, λέγει, «ἐνν̄ περιπτώσει ἀναβολῆς εἰναὶ κίνδυνος μὴ μᾶς προλάβουν οἱ Γερμανοί», προτείνει δὲ αἱ παραστάσεις αὐταις νὰ μὴ ἐκτελοῦνται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν καλλιτεχνῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου, ὡς γίνεται μέχρι τοιδὲ, ἀλλὰ νὰ προσκαλοῦνται ἐπὶ τούτου τοῦ στόλου.

σιγά σιγά, ἐρρόφησε μὲ στωϊκὴν ἀπάθειαν τὸ ὑπολειπόμενον *punsch* καὶ μὲ μεγάλην αὐτοπεοίησιν ἔξ-έφερε τὴν κοίσιν του «Μὰ τὸν Διάβολον, εἰπε, εἶναι τὸ ὀδιατέρον δήγημα ποὺ ἤκουσα ώς τώρα».

Ο' Kahrs δὲν είχεν ἀδικού! Ἐν τούτοις ὁ μέγας ποιητής, διὰ τὸν δόποιον σεμνήνεται σῆμερον ἡ Νοθ-
βριγία, ἐδέσει νά̄ υποστῇ ἀρκετούς ἔξευτελισμούς, ἵως
οὐ εὑρῇ ἐκδότην διὰ τὸ ἔργον, τὸ δόποιον ἐπέρρωτο
νά̄ κρηπιδεύσῃ ὡς ἡροτῆς τῆς μελλούσης δόξης του
καὶ νά̄ κυνηλοφορήσῃ κατὰ ἔκαποντάδας χιλιάδας ἀντι-
τύπων εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

ΟΡΕΙΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

H παράστασις τοῦ «Αρχιτέκτονος Μάρθα» τοῦ κ.
Νικόβανα εἰς τὸ θέατρον τοῦ Συντάγματος ἵτο
μία μεγάλη ἐπιτυχία. Είναι τὸ πρῶτον δραματικὸν
ἔργον τοῦ ἀγαπητοῦ συνεργάτου μας. Τὸ κοινὸν τὸ
ὑπεδέχθη μὲν ἀλληδινὴν στοργήν. Ἀμέσως μετὰ τὴν
πρώτην πρᾶξιν ἐκάλεσε τὸν ποιητὴν ἐπὶ τῆς σκη-
νῆς καὶ ὁ ἐνθουσιασμός του ἐμεινε ἀμείωτος μέχοι
τέλους.

Είς τὸν Πειραιᾶ ἐπίσης ἐδόθη δὲ ὁ Ἀρχιτέκτων Μάρθας προσελκύσας πολὺν κόσμον. Οἱ συνάδελφοι καὶ φίλοι του Πειραιεῖς προσέφεραν εἰς τὸν ποιητὴν ἀργυρᾶν ἀναμνηστικὴν πλάκα.

Τὰ «Παναθήναια» δημοσιεύονταν ἀπὸ σήμερον ἐν συνεχείᾳ τὸ ποιητικώτατον ἔργον τοῦ κ. Νιοβάνα.

κτέλεστον αὐτῶν καὶ ἀνευ τῆς γνώσεως τῆς γλώσσης τοῦ πρωτοτύπου. Τούτῳ ἀποδεικνύεται τούλάχιστον ἡ πρὸ τινῶν ἡμερῶν ὑπὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου δοθεῖσα παράστασις τοῦ γνωστοῦ ἔργου τοῦ Björnson «Γεωγραφία καὶ Ἑρως», εἰς ἣν πλείστοι παρίσταντο ἔξενοι. Πλήρης ἦτο τὴν ἐπιτυχία τῆς παραστάσεως ταῦτης, δοθείσες ἐτί τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς πεντηκονταετοῦ φιλολογικῆς δράσεως τοῦ μεγάλου νορβητικοῦ ποιητοῦ

Πρόγραμματι πεντήκοντα δύο έτη συμπληρώθουνται έφετος από της πρώτης δημοσίευσής του φιλολογικού πρωτολείου του Björnstjerne Björnson «Synpööne Solbakken», έπει τη στανάν δε ταύτη έπετηφρδι δεν είναι λαϊκό άγαναρ ή άναγνωστό δηλα μεταφραστό.

ΕΙΣ τὸ θεάτρον τοῦ Συντάγματος ἐδόθη ἐπίσης πρὸ δὲ λίγων ἡμερῶν τὸ μονόπρακτον δρᾶμα τοῦ φύλου συνεργάτων μας κ. Γ. Τσοκοπούλου *Ἡ Βασιλισσα Σαββᾶ*. Τὸ ἔργον εἶχε δοθῆν πρὸ μητρῶν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Παναγισσοῦ καὶ ἦρεσε πολὺ. Τώρα εἰς τὸ θέατρον τοῦ Συντάγματος ἡ ίδια ἐπιτυχία. Ό κ. Τσοκόπουλος ἐκλήθη ἐπανειλημμένως εἰς τὴν σκηνήν.

Ἐνα ἀπὸ τὰ κύρια στοιχεῖα τῆς ἐμοφιᾶς καὶ τῆς
ἔξιας τοῦ δράματος αὐτοῦ είνε ὁ περίτεχνος, ὁ
ρθαῖος διάλογος. Περὶ τῆς *Βασιλίσσης Σαββᾶ* ἔγραψε
τῆς τὴν θεατρικὴν στήλην ὁ κ. Ξενόπουλος κατὰ τὴν
ερώτην παραστασιν.

Ο Μυστρᾶς, ἡ πολύτιμος, ἡ μοναδικὴ μεσαιωνικὴ πόλις εἰς τὸν κόσμον, διαφυλάττεται καὶ συντη-
εῖται ἀπὸ πάσης εἰς τὸ μέλλον φθορᾶς. Τὰ μνημεῖα λοικήρου τῆς βυζαντινῆς πόλεως ὑποστηρίζονται, τὰ πουδαίτερα εἴκανταν ἀναστηλώνονται δαπάναις τῆς Αρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν καὶ ποπτείαν τοῦ βυζαντιολόγου κ. Ἀδαμαντίου Ἀδα-
αντίου.

"Ηδη ἐργασία σύντονος ἔκτελεῖται πρὸς διάσωσιν λλού ὡραιοτάτου βυζαντίνου μνημείου, — τοῦ ναοῦ ὁ Δαφνίου. Τὸ μνημεῖον τοῦτο, τὸ ὄποιον, περιλειπόν εἰς τὸν τοίχον του θαυμάσια μωσαϊκά, εἶναι ουσεῖον μοναδικὸν τῆς βυζαντίνης τέχνης, ὃξεῖται μὲ οἷσαν δαπάνην, μὲ πᾶσαν θυσίαν νά συντηρηθῇ. Οργῆμα πολὺν ἔξωσεύθη πρὸς διάσωσιν του, ἀλλὰ ἡδη ἐδίγην πλέον δαπάνην θὰ στερεωθῇ, θά διαφυλα-θῇ ἀπό παντὸς ἐνδέχομένου κινδύνου καὶ θ' ἀσφα-στή ἀπό πάσης βλάβης ἐν τῷ μέλλοντι.

“**Η** Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία καὶ πάλιν ἀναλαμβάνει ἥπατον της νοτιοτητὸς τῆς Εὐρώπης. Διὰ σιδηρῶν δόρυστατῶν μὲν συσφιγτήρων δὲ κεκλιμένος Ν. τοῖχος θέλει στεγανῶς συνδεθῆ μὲ τοὺς ἐστεριαικούς τούχους τὸν ἀκλοτιτῶν βάθυστον τοῦ τρούλου. **Ηδη** ἡρξισαν αἱ ἐργασίαι τῆς ὑποστηρίξεως καὶ ἐντός ὀλίγους θά̄ ἔχωμεν ταλλαγὴ ἀπὸ κάθε φόβον διὰ τὸ πολύτιμον μνημεῖον

Τάς ἔργασίας διευθύνει καὶ ἐποπτεύει ὁ κ. Ἀδαμαντίου. Κατά τὴν ἀποσίαν του δ' ἔκανον οἱ σημεῖαν αἱ ἔργασίαι, αἱ δόποιαι θὰ γίνωνται εἰς τὸν Μυστρᾶν, ὡστε καὶ τὸ ὅρατον ἔκεινο ἔργον νὰ μῇ διακοπῆ. Ἀπλαῖ ἔργασίαι ληπτοτήριζεων θὰ ἔκτελονται, πρὸς τὸ παρόν, ἔως ὅτου μεταβαίνων καὶ πάλιν ὁ κ. Ἀδαμαντίου συνεχίσῃ καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀναστηλώσεως τῶν πολυτιμοτέρων μνημείων τῆς βυζαντινῆς πόλεως.

Διά τοῦτο, — ἐπειδὴ πρέπει νὰ ἔξακολουθησῃ συντόνως τὸ ἔργον τοῦ Μυστρᾶ, — εἰς τὸν ναὸν τοῦ Δαφνίου θὰ γεινώσιν τώρα αἱ ἀπολύτως ἄναγκαιαι ἔργα.

φνιον τούς σα τερπνούς ταῦτα πάσηαί εἶναι καὶ μηδέποτε
σιαὶ ὑποτερθῆσεως. Νὰ ἀσφαλισθῇ τελείως τὸ μη-
μεῖον. Ἀργότερα, δταν σωθῇ ὁ Μυστρᾶς, τὸ Γεράκι,
θὰ ἔκτεινεσθῶσιν πολλαὶ ἐργασίαι εἰς τὸ Δαφνί: οἱ
τοῖχοι τοῦ παλαίου εἰρηβόλουν θὰ ὑποστηριχθοῦν, τὰ
βάναυστα περὶ τὸν ναὸν μεταγενέστερα κτίσια θὰ κα-
τεδαφισθοῦν καὶ πᾶσα ἄλλη ἐργασία εὐπρεπείας θὰ
γείνη, ὅπε τὸ περικαλλὲς μνημεῖον ν' ἀποδοθῇ εἰς
τὴν ἐμπρέπουσαν ἀρχαίκην μορφήν.

Εἰς τὰς ἐργασίας ταύτας τῆς ὑποστηρίξεως καὶ ἀναστήλωσεως τῶν βυζαντινῶν μνημείων προσελήφθη ἀρχιτέκτονες εἰδικοὺς καὶ ἔμπειρους περὶ τὴν βυζαντινὴν ἀρχιτεκτονικὴν δι Τήγινος κ. Γεώργιος Εὐνένειος. Ἡ συνεργασία τοῦ κ. Ἀδαμαντίου μετὰ τοῦ κ. Ἐνγενείου θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἔξασφάλισιν τῶν μνημείων, καὶ θὰ συναπάρτοι ἐν ἀρμονικὸν ἔργον, τὸ διόπιον θὰ είναι, καὶ τεχνικῶς καὶ ἀρχαιολογικῶς, δράτοιν εἰς τὴν ἀναστήλωσιν τῶν μνημείων καὶ τὴν ἀναδημιουργίαν τῶν παλαιῶν ὄνθιμῶν.

ΑΓΓΕΛΛΕΤΑΙ πρὸς τὴν Γενικὴν Ἐφορείαν τῶν
Ἀρχαιοτήτων ἐκ Θεσσαλίας ὅτι ὁ ἔκει Ἐφορος
κ. Ἀρβανιτόπουλος ἀνυικάπτων πύργον μέγαν ὁμ-
μαῖκῶν αὐτοκρατορικῶν ἡ πύρτων βιζαντιακῶν χρό-
νων κείμενον ὑπέρ τας Ἀλυκᾶς Βόλου λόγια μέτρα
μακρῶν τοῦ νοτίου τείχους τῶν ἀρχαίων Παγασῶν
εὗρε πλήθος ἐπιτυμβίων στηλῶν περὶ τὰς 250 μέχρι^{το} τοῦδε. Ἐξ τούτων αἱ πλεῖσται ἔφερον γραπτάς παρα-
στάσεις πολυχρόμωνς ἐπὶ τοῦ μαρμάρου ἀπ' εὐθείας,
ἔξ ὧν καλῆς διατηρήσεως εἶναν δέκα περίτουν μὲ σημα-
νάς του καθ ἡμέραν βίου, ἐν αἷς μία παριστᾶ ἀρτι-
γεννήσασιν γυναῖκα ἀποθνήσκουσαν ἐντὸς δωματίου
καὶ ἐνάπιον τῶν οἰκειών της, ἀρίστης διατηρήσεως
καὶ καλῆς τέχνης: ἄλλαι 30 διατηρούσιν ὅπωσδήποτε
εὑδιακρίτους παραστάσεις. — Τὰ μνημεῖα ταῦτα εἶναι
σπουδαιοτάτης ἀξίας, διότι κυμαίνονται μετοξῖν 300
π. Χ. καὶ 100 μ. Χ. ἀπότελονται δὲ τὰ μόνα δείγματα
τῆς ἀρχαίας ζωγραφικῆς. Εἰδικὸς ζωγράφος ἐστάλη
ἔκει πρὸς ἀντιγραφὴν αὐτῶν.

ΚΑΤΑ τὸ 1892 ἀπεβίωσεν ἐν Πάτραις ὁ πατριώτης
Λ. Ρηγόπουλος ὅστις ἄφησε τὸ λεύκωμα του
εἰς τὸν δῆμον. Εἰς τὸ λεύκωμα τοῦτο ὁ ἀείμνηστος
πρωθυπουργὸς τῆς Ἰταλίας, καὶ ἔλλην τὴν ἀρχικήν
καταδειχνήσας, Φραγκίσκος Κρούτης ἔχει γράψει ἐνθου
σιώδεις λέξεις, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 25 Ὀκτωβρίου 1859,
κατὰ τὴν ἔξι Ἀθηναϊκὸν διέλευσιν του, τὰς ὁποίας μετα-
φράζουμεν ἐδῶ: «··· οὓς τοὺς πρόποδας τῆς Ἀκροπό-
λεως, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ σᾶς ἐπανίδω καὶ νὰ σᾶς ἔναγ-
καλιτισθῶ ὅταν αἱ πατριόδες μας ἀπαλλαγῶντας τοῦ δε-
σποτισμοῦ ὅστις τὰς πιέζει, δέξου σὲ παρακαλῶ
ἀδελφικὸν χαιρετισμὸν τοῦ φίλου σου. Εἴθε ὁ θεόδ
τοῦ ἐλέονς νὰ εὐδοκήσῃ ὥστε ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ἰτα-
λία νὰ ἀποκτήσουν τὴν δλομέλειάν των, καὶ ὡς φυσι-
καὶ σύμμαχοι νὰ, ἀναλάβουν τὴν πρωτοβουλίαν ἔκει-
νην ἵτις ἐμπτεύει εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν καὶ εἰς τὰ
παραδόσεις των. Χαιρέ λοιπον καὶ εὐχομαι αἱστοτε-
ρους οἰωνούς καὶ νὰ σᾶς καὶ διὰ τὰ ἀδελφά την
ἔντεον τῶν ὅποιων ἀφειρώσαμεν τὸν βίον μας!»

ΤΟ Έλληνικὸν Τμῆμα τῆς Ἐκθέσεως τοῦ Βόρδω περιγράφεται ἀπὸ τὰ γαλλικὰ φύλλα ποὺ ἐνδιαφέρον. Διάφορα ἀποτυπώματα ἔχοντα τὴν Μουσείων μας, ἔπειτα ἀναπαραστάσεις τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἡ ἐποχὴ τοῦ 21 ἀποτελοῦν ἔνα ὠδαῖον σύνολον. Ἐρχεται δὲ ἡ σημειωνή ἐποχῇ μὲ τὰ χιλια εἰδὴ τῆς πολεμικῆς καὶ ἐμπορικῆς ναυτιλίας μας ἡ ὅποια συμπληρώνει τὴν εἰκόνα. Ἐκτὸς τῶν εἰδῶν τῶν ἀναγμένων εἰς τὸ ναυτικόν, πολλὰ ἄλλα ἐλληνικῆς τεχνῆς, βιοτεχνίας καὶ βιομηχανίας στολίζουν ἀνταξίους τοῦ ἑλληνικοῦ διδόματος τὸ τμῆμα τῆς Ἑλλάδος.

ΟΛΙΓΑΙ χαρακτηριστικαὶ γραμμαὶ ἀπὸ τὸν Φιγαρὸ διὰ τὴν μνηστήν τοῦ πρόγραμμος Γεωργίου: Εἶναι 25 ἑτῶν, μελαχροινή, ὑψηλή. Μεγολοπρέπεια καὶ χάρις: βλέμμα γεμάτο καλωσύνην. Ἡ ἐπιμελημένη ἀνατροφή της ἀνέπτυξε ἔξι ἵσου τὸν νοῦν καὶ τὰ αἰσθήματα. Συμπαθῆς πρὸς τοὺς ταπεινούς, πρὸς τὴν δυστυχίαν. Μορφωμένη τελείως χωρὶς νᾶ ήναι καὶ σχολιστική. Ὁμιλεῖ ἔκτος τῆς μητρικῆς της γλώσσης ἀγγλικά, γερμανικά, ιταλικά. Ἀγαπᾷ τὴν φιλολογίαν, ιδιαιτέρως δύμως τὴν μουσικήν.

ΙΔΟΥ μία εἰκὼν τῶν Ἀμερικανῶν ἀπὸ τὸ τελευταῖον βιβλίον τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων». Ἀμερικὴ καὶ Ἀμερικανοί :

«Ο Αμερικανός τὸ θεωρεῖ καταισχύνην, ἀνάξιον
ἔλευσθέρου πολίτου νὰ ἔξαρτῃ τὴν ὑπαρξίην του ἐκ τῆς
εὐνοίας καὶ συμπαθείας τῶν ἄλλων. Τὸ ἔμφυτον τῆς
ἔλευσθρείας τὸν παροδιμό πρὸς τὴν πλήρη ἀνέξαρτην
σίαν, διὰ νὰ είναι δὲ ἀνέξαρτης ὁφείλει νὰ είναι
ἴκανός. Εὐχαριστεῖται νὰ ζῇ διὰ τῆς προσωπικῆς του
ἔργασίας καὶ ὑπερηφανεύεται διότι ἔργαζεται καὶ κερδίζει
ὅχι κερδοσκοπῶν ἐπὶ τῆς εὐνοίας τῶν ἄλλων
ἀλλὰ πατεζόμενος ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς ίκανότητος. Τὸ
ἀπομικὸν δόγμα ἐπομένως: «ἔκαστος δὲ ἔαυτὸν καὶ
ὅ Θεός δὲ ὅλους μας», τὸ δόποιον ἰσως φαίνεται ἐγωϊ
στικὸν εἰς τοὺς μὴ ἐμβαθύνοντας εἰς τὸν Ἀμερικα
νικὸν χραστῆρα, είναι φυσικὴ ἀπόρροια τῆς ὁρθής
ἀντιλήψεως τῶν καθηκόντων καὶ τῶν δικαιωμάτων
τοῦ πολίτου χώρας, εἰς τὴν δόποιαν βασιλεύει ἡ ἐλευ
θερία καὶ ἡ ἴστρης. Ο Αμερικανός ἐκατομμυριούχο
ἐργοστασιάρχης κατὰ τὰς ὧδας τῆς ἔργασίας εἰς τη
ἐργοστάσιόν του φέρει τὴν ἰδίαν ἐμπρόσθελλαν τη
«δουλειᾶς», τὴν δόποιαν φοροῦν καὶ οἱ ὑπάλληλοι κα
ρέγγουν του, καὶ περιέχονται τὰ διάφορα τμῆματα το
βασιλείου του — διότι τὰ μεγάλα ἐργοστάσια τῆς Αμ
ερικῆς είναι βασιλεία καὶ οἱ ἰδιοκτῆται των βασιλείες το
χάλυβος, τοῦ χαλκοῦ, τοῦ σιδήρου. τοῦ πετρελαίου
καὶ πλ. οἰκείων συνδιαγόμενος μὲ τοὺς ἐργάτα
τους καὶ συναδελωτῶν πολλάκις βοηθῶν αὐτούς.

του και συνασπειρίκιος πολλάκις μηδένα. Αναγνωρίζεται
ότι Αμερικανοί βασιλεῖς τού ἐμπόριον και τῆ
βιομηχανίας είναι ἀνθρώποι αὐτοδημιούργητοι. Εί-
απλῶν ἡμερομισθίων ἐργατῶν ἔχειναν διευθυνταί,
διοκτήται ἐργοστασίων, ἐκαπομημοιοῦχοι. Οι διάδοχοι
των θ' ἀναφανούν πάλιν κατά τὸν ἴδιον τρόπον. Εί-
ανακάψουν ἐκ τῶν τάξεων τῶν ἡμερομισθίων ἐργατῶν
καὶ θ' ἀνέλθουν εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς ὑ-
ραρχικῆς κλίμακος διὰ τῆς προσωπικῆς των ἵναντο-
τος Οὐδεὶς περιοδιστικός δόρος ὑπάρχει εἰς τὴν ἐ-
γασίαν, οὐδὲμία πίεσις, οὐδὲμία προκαταλήψις εἰνού-
ἡ δυσμενείας. «Ολοι, μεγάλοι καὶ μικροί, πλούσιοι
καὶ πτωτοί ἐργάζονται ἐξ ἴσου τραχέως. διποτανός
λώσουν ἐμπράκτως τὴν ἀτομικήν ἀξίαν των καὶ τη-
ἐπιτηδειότητά των καὶ ἀναδειχθούν εἰς τὸν μέγαν
γώνα τῆς ζωῆς. Οἱ Κροῖσοι τῆς ἐποχῆς μας : δι Ρο-
φέλλερο, δι Αστορ, δι Καρνέγις καὶ δῆλη ἡ περίλα
προς πλειάς των Αμερικανῶν ἐκαπομημοιούχων,
διαθέτοντες σήμερον τὸν ἐν ἰδρωτι τοῦ προσώπου τοῦ

ἀποκτηθέντα πλοῦτον ὑπὲρ τῆς ἡθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν συμπολιτῶν τῶν διὰ τῆς ἰδρύσεως πανεπιστημῶν, λαϊκῶν ἀναγνωστριών, τεχνικῶν σχολῶν καὶ τόσων ἄλλων φιλανθρωπικῶν ἴδρυμάτων, ἵσαν ἄγνωστοι καὶ ἀσημοί ἡμερομίσθιοι ἐργάται τῶν μεγάλου ἐφευρετισμῶν καὶ βιομηχάνων τοῦ παρελθόντος.

»'Ανεδείχθησαν διὰ τῆς ἀτομικῆς των ἱκανότητος καὶ διαδέχθησαν εἰς τὴν βασιλείαν τοὺς πρῷην βασιλεῖς τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ χρήματος, δῆπος πάλιν αὐτοὺς ὅτι διαδεχθούν ὅχι κατ' ἀνάγκην οἱ υἱοί των, ὅλοι οἱ ἱκανώτεροι ἐκ τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων των. Διότι πρέπει νὰ σημειωθῇ τοῦτο : εἰς τὴν Ἀμερικήν οἱ προγονικαὶ περγαμηναὶ δὲν ἔχουν τὴν ἴσχυν καὶ τὴν ἐπιβολήν, τὴν ὁποίαν ἔχουν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐάν δὲν τοῦ ἑκατομμυρίου ἀποδειγμῆς ἀνέξιος νὰ φροντίσῃ διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ δὲν ἀποδεῖξῃ ἀναμφισβήτητος ὅτι ἔχει μεγάλα προσόντα ἰδιοφυίας, δὲν ἔχει μέλλον. Κοινωνικῶς εἶναι χρεωκοπημένος. Διότι κατὰ τὰς ἰδέας τῶν Ἀμερικανῶν ἔκαστον μέλος τῆς κοινωνίας πρέπει ν' ἀφίνεται ἐλεύθερον νὰ διευθύνῃ τὸ τού oίκου του. δῆπος αὐτὸν νομίζει καταλληλότερον, ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐχθρικῆς κατακρίσεως η πατρικῆς ἐπεμβάσεως. "Ολοι πρέπει νὰ είναι ίσοι, ἀνεξάρτητοι, κύριοι τῆς τύχης των".

A ΠΙΕΘΑΝΕΝ 68 ἐτῶν δὲ Σουλύ-Προυντόμ, δὲ κατ' ἔξοχὴν ποιητὴς τῆς σκέψεως, κατέχων ἔξέχουσαν θέσιν εἰς τὴν σύγχρονον γαλλικὴν ποίησιν. Τεχνίτης τοῦ στίχου, ἔθιξε τὰς λεπτοτέρας χροδάς τῆς ποιήσεως μὲ πνεῦμα φιλοσόφου καὶ αἰσθηματού λεπτὸν καὶ βασινό. Εἰς τὴν ἐπισήμην ἔξητησην νέας ἐμπνεύσεις καὶ τὴν ἀμφιβολίαν, ποὺ ἥλθε νὰ τὴν ἐπιτείνῃ ἡ ὄψις τῶν πραγμάτων η αὐστηρά, ἐτραγούδησε μὲ στίχους ὡραίους καὶ μουσικούς. Ήταν τὴν μουσικὴν τοῦ στίχου ἀπέβλεπε πολὺ. Αἱ συλλαβαί, λέγει κάπου, εἰς τὴν Ποιητικὴν τοῦ Διαθήκην, μὲ τὴν ἀμοιβαίαν ἀρμονίαν των σχηματίζουν ἐκ τῶν δύο ἡμιστιχῶν δύο φράσεις μουσικάς, αἱ ὅποιαι ἀποτελοῦν ἐν δύον ποὺ κανένα μουσικό δργανον δὲν ἡμπορεῖ μόνον τὸν ν' ἀπόδωσῃ. Τὴν στιχονυργίαν ὀνομάζει ἐνορχήστρωσιν.

Ο Ἀνατόλ Φράνς ἔγραφεν ὅτι δὲ Προσυντόμη συγγενεύει μὲ τοὺς φιλοσόφους τοῦ δεκάτου ὕδονος αἰώνος διὰ τῆς ἰδέας τὴν ὁποίαν διαρκῶς ἐκφράζει, ὅτι τὸ πρῶτον καθῆκον, ἡ πρώτη ἀρετὴ τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται εἰς τὸ νὰ ἡνια ὠφέλιμος· ὅτι ὅμιλει ἐντόνως διὰ τὰ καθήκοντα πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, πρὸς τὴν πατρίδα, πρὸς τὴν ἑαυτόν· καὶ ὅτι τότε ὁ στίχος του είναι ἀκριβής, αὐστηρός καὶ κάπως διδακτικός.

MΙΑ δόξα μουσικὴ τῆς Νορβηγίας κατέβη εἰς τὸν τάφον. Γέρων πλέον καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα δὲ Εδουάρδος Γκρήγκορ ἀφήκε τὸν κόσμον καταλείποντα μίαν μεγάλην μουσικὴν κληρονομίαν. "Ολον τὸ ἔργον τοῦ Γκρήγκορ είνει ἐμπνευσμένον ἀπὸ τὰ λαϊκά τραγούδια τῆς Νορβηγίας. Ἡ ψυχὴ τῆς πατρίδος του ὑπνώτει μέσα εἰς ὅλας τους τὰς συνθέσεις. Ἀλλ' ἀπὸ τὸ ἀπλούν αὐτὸν λαϊκὸν τραγοῦδι ἐδημιούργησε κάπι παγκόσμιον, ποὺ ἀπευθύνεται εἰς κάθε ψυχήν καὶ συγκεντικούς. Ἀπὸ τοὺς ἀπλούς τόνους τῆς λαϊκῆς μουσικῆς ἔξησθη εἰς τὸ μεγάλο καὶ ὑπέροχον ἔργον του. τὸ δῆπον ὃ ζήσῃ πάντοτε διὰ νὰ λικνίζῃ τὸν πόνον μας.

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Κατὰ τὸν θερινὸν μῆναν Ιούνιον, Ιούλιον καὶ Αὔγουστον τὰ «Παναθήναια» ἐκδίδονται εἰς τεύχη μηνιαῖα διπλᾶ.

Ἀνογκαρδόμενα νὰ διακόψωμεν τὴν συνέχειαν τοῦ Βιβλίου τῆς Αὐτοκρατείας Ἐλισάβετ χάρις εἰς τὸ ἀνθρω-

πίνως ἀδύνατον συνεννοήσεως μὲ τὸν συγγραφέα κ. Χρηστομάνον.

Αντ' αὐτοῦ ἀρχίζομεν εἰς τὸ τεῦχος τοῦτο τὸ τρίπατον δρᾶμα Ὁ Ἀρχιεκτὼν Μάρθας τοῦ ἀγαπητοῦ συνεργάτου μας κ. Νιοβάνα, τὸ δῆπον εύσισκει τὸσον θερμὴν ὑποδοχὴν εἰς τὸ ἀνθηναϊκὸν κοινόν. Τὸ ἔργον θρόνιο τὸν 30 Σεπτεμβρίου ὅποτε θὰ κυκλοφορήσῃ καὶ εἰς ίδιαίτερον βιβλίον.

Ηγγέλησαν ἐπισήμως ἀπὸ τὸ Παρίσιο οἱ ἀριθμοὶ τοῦ πρόγκηπτος Γεωργίου τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν πριγκήπισσαν Μαρίαν Ρολάνδου Βοναπάρτη.

Εἰς τὴν Ζάκυνθον συνεστήθη ἐπιτροπὴ πρὸς διάσωσιν τῶν ιστορικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν κειμηλίων τῆς νήσου.

Εἰς τὰς ἀνασταφὰς τοῦ Κεραμεικοῦ εὑρέθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας τὸ ἡμισυ τοῦ κορμοῦ μαρμαρίνου ἀγάλματος ἀνδρὸς καθημένου, μὲ ἡμάτιον περιστόν, Ὁ κορμὸς μαζὶ μὲ ἄλλα εὑρήματα μετέφερθη εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον.

Αἱ παραστάσεις τῆς Δούζης εἰς τὴν Ἀμερικὴν προκαλοῦν τὸν ἐνθουσιασμὸν ὅλων. Ἀληθινὴ ἀποθέωσις τῆς ήταν ίταλίδος καλλιτέχνιδος

Ο μεγάλος γερμανὸς φιλόσοφος Χάρτμανν ἀφῆκε ἀπὸ τὴν σκηνὴν ἀνέκδοτον ἔργον, τὸ δῆπον θὰ ἐκδοθῇ εἰς δικτύο τόμους. Εἶναι ή περίληψις τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ Χάρτμανν.

Η Σονηδία ἔδωκε δικαίωμα ψήφου εἰς τὰς γυναῖκας.

Κατὰ τὸν Ιατρὸν Κόστη δὲ Λαγγαράβ τὰ 95% τῶν φθισικῶν θεραπεύονται μὲ τὸν καθαρὸν ἀέρα, τὴν ἀνάπταυσιν, τὴν καλὴν τροφήν, τὴν προφύλαξιν ἀπὸ τῆς ψύξεως. τὸ μουρουνόλαδον καλπ.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Διηγήματα τῆς Σενητευας ὑπὸ Χ. Χρηστοβασίλη. Ἀθήνα, τυπογρ. Δ. Γ. Εντερατίου δρ. 1.

Σάν Ζωὴ καὶ σὰν Παραμύθι ὑπὸ Κίμωνος Μιχαηλίδη, διηγήματα. Ἀθῆναι δρ. 3.

Οι συνδρομηταὶ τῶν «Παναθηναίων» οἱ ἀποστέλλοντες δρ. - φρ. 1 λαμβάνουν τὸ βιβλίον ἐλεύθερον ταχυδρ. τελῶν.

Δέξα καὶ Ζωὴ ὑπὸ Βαρδέντη, διηγήματα. Ἀθήνα τυπογραφεῖο ή «Νομική», δρ. 2.

Οι Μπέξερ δ. κ. Σπ. Βάσης ὑπὸ Γεωργίου Κ. Ροντάκη. Ἀθήνα.

Ἐλεγχος τῆς συγγραφῆς καὶ μεταφράσεως τοῦ ἐκκλησιαστικῶν δικαιίων Milasch ὑπὸ Ιεζεκιὴλ Βελονιδιώτου. Ἀθῆναι 1907 τυπ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

La Mort du Pallikare conte par Costi Palamas trad. Jean d' Argos. Athènes éd. Monde Hellénique.

Inassouvis par Lélia Georgesco. Paris 1907 ed. Sansot & Co fr. 3.50

A la Gloire du Nord par R. d' Hugheer, poème Impr. E. Ramon, Armentières.

Cretan Kernoit by S. Xanthoudides, reprinted from the Annual of the British school at Athens.